

Закон о радњама, 1931.

Садржај

Уводна наређења

Део први

Обављање рада

I глава

Услови за самостално обављање радња

II глава

**Посебна наређења за обављање појединих
радња**

Први одељак

Трговачке радње

Други одељак

Занатске радње

Трећи одељак

Индустријске (фабричке) радње

Четврти одељак

Грађевинске радње

Пети одељак

Електро-техничке радње

Шести одељак

Радње за које је потребна дозвола

III глава

**Издавање овлашћења и дозвола за обављање
радња**

Први одељак

Поступак власти

Други одељак

Надлежност власти

IV глава

**Издавање посебних одобрења за подизање
радионица и постројења**

Први одељак

Поступак власти

Други одељак

Надлежност власти

V глава

Одржавање радња

Први одељак

Радње са сталним пословним местима
(локалима)

Други одељак

Обим права на обављање радње и начин
вршења овог права

Трећи одељак

Отварање и затварање локала

Четврти одељак

Распродаје

VI глава

Престанак радња

VII глава

Радње без сталног пословног места (локала)

VIII глава

Сајмови (вашари, панађури) и тржни (пазарни)
дани

IX глава

Погодности за унапређење радиности у земљи

Део други

Помоћно особље

I глава

Општа наређења о помоћном особљу

II глава

Ученици (шегрти)

Први одељак

Правни одношаји ученика (шегрта)

Други одељак

Посебна наређења за ученике који раде у занатима (помоћнички испити)

Трећи одељак

Стручне продужне школе

III глава

Помоћници (калфе)

Први одељак

Пословне књижице

Други одељак

Посебна наређења за помоћнике који раде у занатима (мајсторски испит)

Трећи одељак

Посебни испити

IV глава

Трговачко и остало више помоћно особље

V глава

Посебна наређења за индустријска (фабричка) предузећа

VI глава

Избрани одбор (суд добрих људи) за решавање спорова из службених односа иамалаца радња и помоћног особља

Део трећи

Стручне организације

I глава

Принудна удружења трговаца и занатлија

Први одељак

Општа наређења

Други одељак

Оснивање удружења

Трећи одељак

Устројство удружења

Четврти одељак

Имовина удружења

Пети одељак

Осигурање чланова

Шести одељак

Избрани одбори (судови добрих људи) за решавање спорова и службених односа

Седми одељак

Одбори помоћника

Осми одељак

Надзор над удружењима

Девети одељак

Престанак удружења

II глава

Удружења индустријалаца

III глава

Окружни одбори занатских удружења

IV глава

Коморе

Део четврти

Иступи, казне, поступак и инстанције

I глава

Иступи и казне

II глава

Поступак

Први одељак

Управни поступак

III глава

Инстанције и надзор

Део пети

Прелазна и завршна наређења

I глава

Прелазна наређења

II глава

Завршна наређења

658.87(4097.1)

ЗАКОН О РАДЊАМА

ИЗДАЊЕ ДРЖАВНЕ ШТАМПРИЈЕ
БЕОГРАД

ЗАКОН О РАДЊАМА

(З. О. Р.)

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE
CENTAR ZA INFORMACIJU I
KOMUNIKACIJU I VEŠTAČINSTVO
Inv. br. 4599
SIGN. _____

(Овај Закон обнародован је у „Службеним новинама”
бр. 262—LXXXI, од 9 новембра 1931 год.)

Inv. br.
34814

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА
ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
1931

МИ
АЛЕКСАНДАР I

по милости Божјој и вољи Народној
КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

На предлог Нашег Министра трговине и ин-
дустрије, а по саслушању Нашег Претседника Ми-
нистарског савета прописујемо и проглашујемо

ЗАКОН О РАДЊАМА

(З. О. Р.)

Уводна наређења

§ 1

(1) Под наређења овог Закона потпада сваки редован, самосталан и незабрањен привредни рад.

(2) Уколико није друкчије одређено, не потпадају под овај Закон:

1. пољопривредна производња (земљорад, сточарство, живинарство, воћарство, виноградарство, повртарство, цвећарство, пчеларство, гајење свилене бубе, лов, рибарење у слатким водама) и шумска производња (гајење и продаја дрвета из властитих шума) као и њихов узгредан рад и њихова узгредна предузећа ако се у њима прерађују у мањем обиму властити производи;

2. рударство и рударска постројења уколико потпадају под одредбе рударског закона;

3. државни монополи (дуван, со, жижице, хартија за цигарете, петролеум) и регали (пошта, те-

леграф, телефон, ковнице новца), као и производња, увоз, извоз и продаја барута, штапина, експлозива и осталих распрскавајућих смеша, војничког оружја и његових делова као и увоз невојничког оружја и његових делова;

4. предузећа за пловидбу на мору и поморско бродарење уколико је регулисано посебним законима, и рибарење у мору;

5. ваздушни саобраћај;

6. железничка предузећа, изузев малих и индустријских железница, бродарска предузећа и њихова помоћна предузећа и радионице које раде за потребе њиховог саобраћаја;

7. превоз скелама и другим пловним објектима с обале на обалу на пловним рекама, језерима и каналима;

8. привредни радови у војним заводима и радионицама, у јавним хуманим, васпитним и поправним заводима; у заводима за извршење казне лишења слободе и у заводима за извршење мера безбедности ако не раде по поруџбини и за јавну продају;

9. приватна настава, приватне школе и слични заводи са наставним значајем;

10. рад књижевника и уметника и ауторско накнадно право;

11. научна предавања, уметничке представе и уметнички концерти, са изузетком кинематографа;

12. рад циркуса, менаџерија, њихалка, вртуљака, срећолова (игара на срећу) и слично;

13. рад адвоката, казненних бранилаца и јавних бележника, рад овлашћених инжењера и архитеката изузев радове који потпадају под овај Закон (§ 35), као и рад геометара;

14. рад лекара и марвених лекара, зубних техничара, бабица, завода за клинична испитивања, за лечење и негу болесника, родилишта, и рад аптека уколико се ограничује искључиво на продају лекова и лековитих специјалитета;

15. издавање и растурање периодичке штампе;

16. давање преноћишта, јестива и пића у планинским кућама на високом планинама, ако се тај посао врши за рачун туристичких или хуманих установа или без циља зараде;

17. кућна радиност коју појединац самостално обавља према месним обичајима поред властитог кућног газдинства, без права на пријем поруџбина, сам или уз припомоћ чланова породице у просторијама свога стана; у којим се од ових случајева може вршити и пријем поруџбина цениће бан по саслушању комора.

(3) Уколико овим Законом није изричито друкчије наређено, његова се наређења неће примењивати на привредне задруге ако свој рад ограниче само на своје задругаре, не деле добит, не дају тантијеме члановима управног и надзорног одбора и ако се њихове резерве ни у ком случају не могу поделити међу задругаре и на уделе не плаћају уопште или плаћају само ограничени интерес који не прекорачује 6%.

(4) Предузећа која се по овлашћењу монополских власти баве производњом или трговином монополских предмета потпадају под овај Закон и дужна су да испуне све услове које овај Закон предвиђа за обављање радње. Изузетке од ове обавезе регулисаће Министар финансија у споразуму са Министром трговине и индустрије. У погледу производње делова за војничко оружје и муницију, производње и продаје штапина, експлозива и осталих распрскавајућих смеша, као и у погледу продаје барута и увезеног невојничког оружја и невојничке муниције и њихових делова уколико се то уступа приватним лицима, важе постојећи посебни прописи, а где се и уколико се ти посебни прописи позивају на опште прописе, важе наређења овог Закона.

§ 2

У случају сумње да ли извесни рад потпада под овај Закон доноси начелну одлуку Министар

трговине и индустрије по саслушању комора и надлежних министара других ресора.

§ 3

(1) Радње се деле на:

1. радње које се обављају на основи овлашћења опште управне власти (§ 96);

2. радње које се обављају на основи дозволе опште управне власти.

(2) Радње за које је због посебних особина пословања (§ 19) или с обзиром на нарочиту вештину ручног рада (§ 23) потребна стручна спрема могу се обављати само на основи претходног дозвола спреме стечене учењем и практичним радом по наређењима овог Закона.

(3) По дозволи опште управне власти првог степена могу се обављати радње које су овим Законом изричито означене (§ 60).

ДЕО ПРВИ

Обављање рада

І ГЛАВА

Услови за самостално обављање радња.

§ 4

(1) На подручју Краљевине Југославије дозвољено је свакоме обављање радње ко испуњава услове прописане овим Законом. Једно исто лице може обављати истовремено више врста радња ако испуњава све законске услове за сваку од њих.

(2) Ко жели да се бави једном радњом, мора пре него што почне да ради да се обрати поднеском надлежној општој управној власти првог степена на чијем подручју оснива радњу са доказима (§ 95 став 5) да има све законске услове за то.

(3) За обављање радња поменутих у § 3 ставу 1 т. 1, надлежна општа управна власт издаће у

року предвиђеном Законом (§ 96) молиоцу овлашћење, а за обављање радња § 3 став 1 т. 2, дозволу.

(4) Кад ималац радње напушта своју радњу и жели да се бави радњом друге категорије онда има да испуни све што Закон наређује за престанак радње односно оснивање нове радње.

(5) У случајевима где је по овом Закону за подизање радионица и постројења потребно одобрење (§§ 105 и 107) има се пре, него што се изда одобрење за подизање (градњу) радионице или постројења, издати претходно овлашћење односно дозвола.

§ 5

(1) Свако лице, без разлике пола, да би могло самостално обављати какву радњу, мора бити пунолетно или пунолетним проглашено и способно да слободно располаже својом имовином.

(2) За лица која не могу слободно да располажу својом имовином може се радња обављати само по одобрењу њихових законских заступника и надлежне старатељске власти и вршити само посредством нарочитог пословође у границама овог Закона. Лице које је делимично ограничено да располаже својом имовином може да обавља радњу уз пристанак посебног помоћног заступника кога одреди у смислу постојећих законских прописа надлежна судска власт.

§ 6

(1) Уколико свештеници, калуђери (редовници) и лица која врше јавна звања не могу обављати радњу, одређују посебни закони.

(2) Општинска припадност (завичајност) не утиче на право обављања радње.

§ 7

(1) Страни држављани уживају иста права по овом Закону као домородци ако је уговором из-

међу Краљевине Југославије и државе којој припадају, предвиђено да ће се обостраним држављанима узајамно признавати иста права на обављање радње. Ако таквог уговора нема, страни држављани могу у земљи обављати неку радњу само изузетно ако им дозволу за обављање радње изда надлежни бан, односно Министар трговине и индустрије ако је у смислу Закона он надлежан за издавање дозволе за односну радњу.

(2) Инострана акционарска друштва, задруге и друштва са ограниченом одговорношћу могу у Краљевини Југославији обављати неку радњу само ако по прописима који за то важе издејствују дозволу Министра трговине и индустрије. Ортачење оваквих друштава и задруга са домаћим предузећима подлежи дозволи бана.

§ 8

(1) Свако право обављања радње по овом Закону је чисто лично право.

(2) Ко наследством или другим правним начином стече предузеће, може рад наставити ако испуни све услове које овај Закон прописује за самостално обављање радње, изузев случајеве предвиђене у §§ 14 и 15 овог Закона.

(3) Кад се радње спајају у ново предузеће, потребно је за обављање радње ново овлашћење или дозвола.

§ 9

(1) Правна лица имају исту правну способност за обављање радње као и физичка. Правна лица која имају правила (статут) могу обављати радњу само у оквиру својих правила (статута). Ова правила морају бити у складу са овим Законом. За обављање радње правна лица морају имати пословођу. Друштва са ограниченом одговорношћу и привредне задруге могу поставити за пословођу и свога члана.

(2) Правна лица, подразумевајући овде и акционарска друштва, друштва са ограниченом одговорношћу и привредне задруге, не могу обављати занатске радње нити такве радње оснивати. За произвођачке задруге, чији су чланови искључиво само занатлије и за државу, не важи ово ограничење. Општине и друга јавна самоуправни тела могу обављати овакве занатске радње само ако их оснују у јавном интересу по нарочитој дозволи бана и имају стручног пословођу. Исто право уз једнаке услове може бан дати и потрошачким задругама основаним по начелима § 1 став 3 ако испуне наређења овог Закона и ако имају стручног пословођу. Ове задруге могу обављати занатске радове само за своје чланове. Произвођачке задруге чији су чланови искључиво занатлије не морају имати пословођу.

(3) Држава и друга јавна самоуправа тела морају да испуне све услове овог Закона кад обављају неку радњу, осим ако овај Закон друкчије не наређује.

§ 10

(1) Јавно трговачко и командитно друштво може обављати занатске радње и радње за које је потребна дозвола само ако најмање један од чланова друштва, који је у смислу склопљеног ортачког уговора односно трговачког закона овлашћен да заступа и води друштво, испуни услове које Закон прописује за самостално обављање ових радња. Ако таква друштва остану услед насталих промена у њиховом саставу без иједног таквог члана, онда морају пријавити надлежној општој управној власти у року од месец дана новог члана који испуњава све услове Закона за дотичну радњу. У противном случају не може се наставити радња.

(2) Јавно трговачко и командитно друштво може да остале радње које нису поменуте у ставу 1 обавља или по члану који је овлашћен да заступа

и води друштво и испуњава услове прописане Законом за обављање дотичне радње или посредством пословође.

§ 11

Лице коме је пресудом (§ 281 став 2 к. п.) или решењем суда (§§ 110 и 280 к. п.) односно пресудом опште управне власти (§§ 175 и 400 овог Закона) забрањено вршење извесне радње (позива или заната, § 58 к. з.) не може у времену док та забрана траје да оснује ни да обавља другу какву радњу ако би се тиме обшла сврха поменутих пресуда или решења.

§ 12

(1) Лице које је било осуђено пресудом суда на губитак часних права (§§ 146 до 149 к. з.) а није му било забрањено вршење радње (позива или заната, § 58 к. з.) може по правилу продужити своју радњу. Само изузетно може се такво лице, осуђено за злочинство или преступ из користољубља или противу јавног морала, одлуком опште управне власти искључити од оснивања извесне радње, ако се с обзиром на природу дела и на личне и привредне прилике осуђеног може претпоставити да ће обављање радње злоупотребити за поновно чињење поменутих кривичних дела.

(2) Ово искључење важиће само за време док ово лице не постигне повраћај права или поништај осуде (реhabилитација § 90 к. з.).

§ 13

(1) Ко је осуђен пресудом надлежне власти за кријумчарење, може бити искључен одлуком опште управне власти од оснивања извесне радње, ако се с обзиром на природу дела и на његове личне и привредне прилике може претпоставити да ће обављање радње злоупотребити за поновно кријумчарење.

(2) Ова основа искључења престаје важити ако осуђени за време од три године по издржаној казни не буде поново кажњаван ради кријумчарења.

§ 14

(1) После смрти имаоца радње могу на основи ранијег овлашћења односно дозволе наставити радњу удовица која је у време смрти имаоца радње имала право на издржавање и малолетна деца (унуци) која имају право наследства. Ово право припада удовици до преудаје, а деци до пунолетства. Настављање радње мора се у року од три месеца пријавити надлежној општој управној власти.

(2) Ако умрли ималац радње у погледу вођења радње није друкчије расположио, удовица и малолетна деца имају право на заједничко обављање радње.

(3) Удовица не мора при настављању радње поставити пословођу, осим у случајевима где то Закон нарочито прописује. Код занатских радња за које је потребна већа стручна спрема удовица је дужна поставити пословођу. Овакве занате одредиће правилником Министар трговине и индустрије по саслушању комора. Када не испуњава остале услове које овај Закон предвиђа за самостално обављање радње она може наставити радњу само преко пословође кога мора пријавити власти у року од три месеца.

(4) Ученике (шегрте) може удовица примати на учење код занатских радња само ако има сама стручну спрему за дотични занат или ако радњом рукује стручан пословођа. За ученике који су затечени на учењу у часу смрти имаоца радње не важи ово ограничење.

(5) У случају да удовица неће да настави радњу или умре пре пунолетства деце, старатељска власт одлучиће на предлог староца да ли ће

се наставити радња у њихову корист, и ако се настави, поставиће пословођу.

§ 15

Жена кривично осуђеног мужа може наставити радњу без новог овлашћења односно без нове дозволе за радње из § 60 став 3 и 4 као и без пословође за време док муж издржава казну лишења слободе или меру безбедности скопчану са лишењем слободе. И за овај случај важе наређења § 14. Исто важи и за мужа кривично осуђене жене ако је она ималац радње.

§ 16

(1) Ако стечајни управитељ настави радњу стечајног дужника, обавезан је да у року од месец дана од дана преузимања управе над имовином стечајног дужника учини пријаву надлежној општој управној власти првог степена о настављању радње, и уколико сам не испуњава законске услове за дотичну радњу, дужан је да постави пословођу.

(2) Ово наређење из става 1 примењиваће се сходно и на лице коме је оставински суд поверио управљање заоставштином.

§ 17

(1) Уколико овим Законом није изричито забрањено, радње се могу обављати и посредством пословође.

(2) Пословођа мора испуњавати лично све услове прописане овим Законом за самостално обављање радње која му је поверена и мора стварно да врши послове.

(3) У случајевима где Закон прописује да се радња може обављати само посредством пословође сву одговорност по овом Закону носи сам пословођа. У случајевима када принудно постављање пословође не одређује Закон, одговоран је поред пословође и ималац радње за сва дела која су овим Законом означена иступима, ако су почињена ње-

говим знањем или ако их је он могао спречити да је вршио нужан надзор над радом пословође. Код правних лица важи као пословођа радње оно лице које га према законским прописима претставља.

(4) Овим се наређењима не утиче у приватно-правне односе између имаоца радње и пословође нити у њихову одговорност према трећим лицима.

§ 18

(1) Кад је постављање пословође дозвољено, он се мора поставити ако ималац радње не борави стално у самом месту радње или када борави у таквој удаљености, да због тога или због природе рада не може сам водити радњу. Исто тако мора се поставити пословођа ако ималац радње не борави стално на подручју Краљевине.

(2) Занатске радње за које је прописан доказ стручне спреме не могу се обављати посредством пословође осим у случајевима које изричито предвиђа Закон. Радње за које се тражи дозвола, а које нису занатске, могу се обављати и посредством пословође, ако Закон то изричито не забрањује. За обављање ових радња путем пословође потребно је претходно одобрење надлежне опште управне власти.

II ГЛАВА

Посебна наређења за обављање појединих радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Трговачке радње

§ 19

(1) За обављање трговачких радња потребан је доказ посебне спреме. Као доказ ове спреме важиће двогодишње учење као ученик (шегрт) и двогодишње упослење као помоћник у трговачкој

радњи. Sprema доказиваће се по правилу ученичким уверењем и пословном књижицом односно сведочанством о свршеној школи. За потпуну спрему сматраће се и свршена средња и њој равна стручна или виша школа. Свршена четири разреда грађанске, средње или њој равне стручне школе замениће рок учења и једну годину упослења. Осим тога може се спрема доказати и сведочанством о успешно свршеној другој школи, курсу и сл., које ће доказе спреме делимично замењивати. Министар трговине и индустрије означиће по саслушању комора правилником поменуте школе, курсеве и сл. и прописати у којој мери ће похађање ових школа замењивати време учења и упослења.

(2) Лице које посебну спрему нема може да трговачке радње обавља преко оспособљеног пословође.

(3) За обављање пиљарских и сличних ситних трговачких радња неће се тражити ни у ком случају посебна спрема.

(4) Имаоцима занатских радња и радња за које није потребан доказ посебне спреме дозвољено је обављање трговачких радња за које се тражи спрема само ако докажу да су у својој струци самостално радили најмање три године, док се доказ посебне спреме неће тражити за имаоце индустријских радња, као ни за продају робе коју врше сами произвођачи.

(5) У случају сумње да ли се у поједином случају ради о трговачкој радњи одлучује по саслушању коморе бан.

§ 20

(1) Време учења у трговачкој радњи замењује рад практиканта или волонтера у канцеларијама или пословницама индустријских (фабричких) предузећа, а време упослења у трговачкој радњи замењује рад у продавницама занатских и индустријских радња, као и рад у њиховим канцеларијама и пословницама, тако да то време траје заједно најмање четири године.

(2) Исто тако замењиваће спрему (учење и упослење) рад у канцеларијама и пословницама радња поменутих у § 60 став 1 т. 16 до 20 овог Закона, у канцеларијама и пословницама предузећа и установа поменутих у § 1 став 2 т. 1 до 6, као и рад у задругама изузетим од наређења овог Закона.

§ 21

(1) Sprema предвиђена ставом 1 § 19 тражиће се и у случају кад трговачке радње обављају јавна трговачка и командитна друштва. За вођење таквих радња примењиваће се наређења § 10.

(2) Ако се трговачке радње желе обављати преко пословође, пословођа мора да пружи доказ посебне спреме.

§ 22

(1) Министар трговине и индустрије може по саслушању комора уредбом прописати да се обављање извесних трговачких радња или појединих струка ових радња ослобађа обавезе посебне спреме означене у § 19. Овакав изузетак од посебне спреме одређиваће се ако привредни интереси земље или појединих крајева то захтевају или ако с обзиром на обим или природу рада појединих радња оваква спрема није потребна.

(2) Ако потребе становништва захтевају, може бан наредбом по саслушању општине и коморе ослободити од доказа спреме обављање извесних или свих трговачких радња у односним селима и мањим местима свог подручја.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Занатске радње

§ 23

(1) У смислу § 3 став 2 занатске су ове радње:

1. лончари, пећари;
2. керамичари;

3. стаклари (стаклоресци) изузев рад пенцераша по селима;
4. брусачи стакла, гравери стакла, израђивачи огледала;
5. сликање порцелана и фајансе и мозаик радови;
6. ковачи, ковачи оруђа (алата);
7. поткивачи;
8. пушкарни и остали произвођачи ватреног оружја;
9. ножари и оштрачи, турпиорезачи;
10. бравари, грађевински бравари, бравари намештаја;
11. машински бравари;
12. брусачи (оштрачи) ковина и челика, иглари;
13. произвођачи израђевина од плетене жице;
14. лимари;
15. котлари (казанџије), калаџије;
16. ливци метала, месинга и цинка, савијачи метала и звоноливци;
17. појасари, произвођачи робе од бронзе, кинасребра, произвођачи металне галантерије, цизелери;
18. кујунџије, златари, сребренари, драгуљари, позлатари, посребренари и ковинари драгоцених ковина;
19. гравери, печаторесци, металографи, емаљери и гиљошери;
20. металостругари, моделери, калупари у металу, резбари нота, амалгамери;
21. галванизери, галванопластичари;
22. механичари, механичари прецизне механике;
23. произвођачи медицинских и хируршких инструмената, апарата и алата;
24. оптичари;
25. часовничари (урари);
26. израђивачи музичких инструмената;
27. кошарачи и плетачи предмета од прућа;
28. колари, израђивачи каросерија;

29. бачвари (качари);
30. столари, столари модела, паркетари;
31. стругари дрвета, дрворесци и дуборесци, израђивачи лула;
32. чешљари, израђивачи предмета од рожине и кости или галалита;
33. вајари (кипари) у камену, дрвету, садри (гипсу) и т. д.;
34. кожари;
35. ременари (сарачи) и седлари;
36. израђивачи торба, ковчега и кожне галантерије;
37. књиговесци и израђивачи картонаже;
38. четкари, кичичари (кистари);
39. ужари и мутавџије;
40. позаментари, израђивачи врпца и трака, израђивачи златне и сребрне жице, предиоци злата и сребра, везиоци златом, сребром и бисером;
41. бојџије (бојење одела, тканина, пређе) и хемички чистачи тих предмета;
42. тапетари кола, личилци кола;
43. тапетари, декоратери;
44. јорганџије, памуклијаши;
45. позлатари намештаја и израђивачи рамова;
46. предиоци и ткачи;
47. кројачи одела;
48. кројачи женског одела и рубља;
49. абације и терзије;
50. обућари и чизмари;
51. папучари;
52. опанчари;
53. рукавичари, бандажисте, израђивачи ортопедских предмета;
54. израђивачи сунџобрана и кушобрана;
55. шеширџије, капари, израђивачи народних капа и фесова;
56. крзнари и бојџије крзна и перја;
57. модисти, израђивачи вештачког цвећа и израђивачи перјаница и украса, произвођачи венаца из природног цвећа;

58. бријачи (бербери), фризери, власуљари и маникери;
 59. козметичари за негу лица и тела;
 60. произвођачи козметике и мирисних средстава;
 61. млинари;
 62. пекари, хлебари, бурекџије;
 63. посластичари, израђивачи кекса, сладоледа, кандита и бонбона;
 64. оријенталски посластичари (израђивачи бозе, алве и сладоледа);
 65. месари;
 66. кобасичари;
 67. цревари и прерађивачи црева;
 68. свећари, воскари и медичари (лицитари);
 69. сапунџије;
 70. произвођачи предмета од цемента и вештачког камена;
 71. поплочари, калдрмари (калдрмџије);
 72. кровопокривачи црепом, шкриљцем и сл. на високим грађевинама, изузев кровопокриваче на сеоским грађевинама;
 73. личилци, фирмописци, собни сликари, занатски сликари индустријских израђевина;
 74. стукатери, гипсари (садрари);
 75. Штампарии, литографи, ксилографи;
 76. словоливци и цинкографи;
 77. фотографи с изузетком фотографа који раде за научне лекарске, новинске сврхе или за филмска предузећа;
 78. произвођачи вештачких минералних вода;
 79. израђивачи муниције и експлозивних средстава;
 80. израђивачи предмета за ватромет и слично (пиротехничари);
 81. инсталатери водних, канализационих и гасних постројења;
 82. инсталатери парног, водног или ваздушног грејања;

83. инсталатери електричних инсталација сваке врсте за осветлење, вучу и сл. њихових делова, инсталација апарата за мерење електричне струје, као и електричних водава;
 84. зидари;
 85. тесари (дрводеље);
 86. клесари (каменоресци);
 87. бунарџије (зденчари);
 88. димничари.

(2) Министар трговине и индустрије може по саслушању или на предлог надлежних комора предње назначене врсте занатских радња уредбом мењати, ново груписати, испуштати и нове врсте занимања означивати ако код њих буду постојала обележја утврђена у § 3 став 2. Исто тако може он да по саслушању комора посебно групише поједине занате са важношћу само за извесне крајеве ако то тражи посебни начин рада дотичних заната у ком крају.

(3) У сумњи да ли се у појединим случајевима ради о занатској радњи одлучује по саслушању коморе бан.

§ 24

(1) Ко жели да обавља занатску радњу мора уз испуњавање општих услова Закона да поднесе и доказ стручне спреме за дотични занат.

(2) Стручна спрема доказује се по правилу сведочанствима о положеном помоћничком и мајсторском испиту (§§ 282 и 312) или сведочанствима о свршеним испитима стручних школа које ће Министар трговине и индустрије у смислу § 26 Закона означити. Ко докаже ову спрему и добије у смислу Закона овлашћење односно дозволу за вршење занатске радње, има право на назив „мајстор”.

(3) Никоме се не може доволити обављање занатских радња ко лично не пружи доказ о стручној спреми за дотични занат. Изузетак од овог наређења важиће само за случајеве §§ 14 и 15.

(4) Лице које већ има стручну спрему за неку занатску радњу (занатлија) може да ову радњу обавља и преко пословође који испуњава опште услове и поднесе доказ стручне спреме за обављање дотичне занатске радње.

(5) Када се једно од занимања побројаних у § 23 обавља на фабрички начин, тада није потребан доказ стручне спреме што ће се ценити с обзиром на начин према наређењима § 32.

(6) За грађевинске и електротехничке занате важе услови одељка четвртог и петог ове главе.

§ 25

(1) Помоћнички испит може полагати ко докаже да је писмен и да је овим Законом или уговором прописано време (§ 263) учио дотични занат као ученик (шегрт) у занатској радњи код занатлије или ако уверењем (§ 280) докаже да је провео Законом или уговором прописано време на учењу у радионици у којој се занатска радња обавља на фабрички начин, односно да је провео ово време на учењу у истој радионици фабрике. Осим тога треба да докаже да је у смислу Закона редовно похађао и успешно свршио стручну продужну школу ако таква постоји у месту где је учио и био запослен.

(2) Мајсторски испит може полагати ко докаже пословном књижицом (§ 307) да је по успешно положеном помоћничком испиту био запослен као помоћник односно фабрички радник најмање три године у дотичном занату, у аналогном фабричком предузећу или у истој радионици једног фабричког предузећа.

(3) Учење у радионицама у којима се занатске радње обављају на фабрички начин, или учење у стручним радионицама фабрика сматраће се једнаким учењу у занатској радњи код занатлије, када је у оваквим радњама осигурано стручно учење.

(4) Ако се уверење о учењу или пословна књижица из оправданих разлога не може поднети,

може бан по саслушању надлежног принудног удружења изузетно ослободити од поднашања уверења односно пословне књижице када се другим каквим несумњивим доказима може утврдити да је проведено прописано време на учењу односно у упослењу.

§ 26

(1) Као доказ прописно свршеног времена учења може да служи и сведочанство успешно свршеног стручног наставног завода у којем се практичном и стручном наставом даје стручна спрема из дотичне занатске струке. Исто тако важиће као доказ прописно свршеног времена учења сведочанство о успешно свршена четири разреда средње или њој равне школе уз похађање нарочито стручног течаја (курса) с којим је здружен практични рад. Ближе одредбе о овим течајевима одредиће Министар трговине и индустрије правилником.

(2) Ако у наставним заводима поменутих у ставу 1 траје практична стручна настава из дотичне занатске струке најмање три школске године, време помоћничког упослења (§ 25 став 2) снизује се лицима која су успешно свршила овакве заводе на једну годину.

(3) Помоћници који су после прописно свршеног учења ради веће стручне спреме у свом занату похађали школу стручног наставног завода за време од најмање три школске године као редовни ђаци, не морају пружити доказ о упослењу поменут у § 25 став 2, и они могу полагати мајсторске испите без тог доказа.

(4) Министар трговине и индустрије означаће по саслушању комора правилником стручне школе и заводе чија сведочанства служе као доказ учења или упослења. Правилником прописале се и погодности које дају сведочанства ових школа (курсева) кандидатима помоћничких или мајсторских испита.

§ 27

Министар трговине и индустрије може по саслушању комора правилником прописати, да се изузетно од наређења § 25, за поједине занате издавање овлашћења односно дозволе ограничи само на она лица која су успешно свршила извесну стручну школу или извесни посебни испит у земљи. У том случају може предвидети да се време стручног учења и упослења скрати или уопште не захтева.

§ 28

(1) Ученицима (шегртима) који су уговорено време учења (§ 263) у појединим занатима редовно свршили и као помоћници позвани на војну дужност, а у војсци за то време обављају занатске послове струке у којој су радили, тај рад рачуна се у време помоћничког стручног упослења. Надлежна војна власт издаће о томе стручном упослењу оваквим лицима службено уверење.

(2) Министар трговине и индустрије прописује у споразуму са Министром војске и морнарице ближе одредбе о издавању ових уверења.

§ 29

(1) Министар трговине и индустрије може да по саслушању комора пропише услове под којима могу, изузетно од наређења § 25 Закона, полагати помоћничке и мајсторске испите и она лица која су била упослена као ученици или стручни радници у радионицама или предузећима која не подпадају под овај Закон, у радионицама, предузећима или установама, у којима се у смислу овог Закона узгредно обављају дотични радови, или су изучила занат у јавним хуманим, васпитним и поправним заводима, у заводима за извршење казна лишења слободе као и у заводима за извршење мера безбедности.

(2) Изузетне одредбе поменуте у ставу 1 могу се прописати и за лица која су радила на страни и о том пруже доказе.

§ 30

(1) За обављање извесних занатских радња којима се претежно баве жене, као израда женских шешира, вештачког цвећа и сличних украсних ствари, чипака, шивење женских и дечјих хаљина и рубља, ткање, везење и сл. Министар трговине и индустрије може по саслушању комора одредити краће време учења, скратити помоћничко упослење и уважити време проведено на стручном раду у рок помоћничког упослења или ослободити доказа учења и упослења.

(2) Жене којима се одобравају такве погодности дужне су да положи прописан мајсторски испит. За овај испит прописује Министар трговине и индустрије ближе одредбе правилником.

§ 31

(1) Код прелаза од једног заната на друге занате који су означени под истим тачкама § 23 став 1 или код прелаза од једног заната на занате који су према ставу 2 овог §-а означени као сродни, ученику и помоћнику урачунаће се у рок учења односно упослења све дотле проведено време.

(2) Лице које обавља један занат може да пређе на занат наведен под којом другом тачком § 23 став 1 само ако је дотични занат с обзиром на начин и природу рада сродан. Министар трговине и индустрије означаће уредбом по саслушању комора занате код којих се прелаз може извршити. За овакав прелаз потребно је да се без прописаних доказа о учењу и упослењу у дотичном занату претходно положи мајсторски испит из заната на који се жели прећи. Обављање таквог заната пријавиће се надлежној општој управној власти (§ 95) која ће издати ново овлашћење односно дозволу за обављање дотичног заната.

(3) Код прелаза од једног заната на други или за истовремено обављање више заната који су означени под истом тачком § 23 став 1 довољно је да

се положи испит из једног од ових заната. Прелаз од једног на други такав занат има се писмено пријавити надлежној општој управној власти првог степена, а пријави прикључити овлашћење. Ако је за такав занат потребна дозвола (§ 60), има се код сваког прелаза претходно тражити дозвола од надлежне власти.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Индустријске (фабричке) радње

§ 32

(1) Као индустријске (фабричке) радње у смислу овог Закона сматраће се с обзиром на начин производње предузећа која израђују, прерађују, дорађују или обрађују производе у радионицама или на сталном месту применом поделе рада и употребу већи број радника, а рад редовно врше уз употребу моторне снаге и производе произвађају за стовариште или по поруџбини у већем обиму. У случају сумње да ли се у оваквим предузећима ради о фабричком начину рада одлучује по саслушању заинтересованих надлежних комора бан.

(2) Индустријске (фабричке) радње могу се обављати на основи овлашћења односно дозволе надлежне опште управне власти. Које се индустријске (фабричке) радње могу обављати на основи дозволе, наређује, овај Закон (§ 60).

(3) За подизање индустријских (фабричких) радња (радионица, постројења) потребно је одобрење у смислу § 106 и следећих ако код оваквих радња постоје околности поменуте у § 105 овог Закона.

(4) Индустријске (фабричке) радње могу се обављати и посредством пословође који испуњава услове овог Закона.

§ 33

Задруге поменуте у § 1 став 3 морају да испуне све услове овог Закона када објављују инду-

стријску (фабричку) радњу. Која ће се задружна предузећа сматрати као фабричка одлучује у случају сумње бан по саслушању коморе.

§ 34

На индустријска (фабричка) предузећа која према наређењима § 1 не потпадају под овај Закон примењиваће се сходно наређења првог одељка главе четврте првог дела овог Закона (§§ 105 и следећи), уколико и обављање оваквих предузећа није регулисано посебним законом.

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК

Грађевинске радње

§ 35

Грађевинске радње обухватају све врсте извођења грађевинских радова.

§ 36

(1) Грађевинску радњу могу обављати:

1. инжињери грађевинске или архитектонске струке који су добили право за обављање праксе овлашћених инжињера или архитеката за струку коју раде;

2. градитељи (грађевинари) који су положили пред надлежном комисијом нарочити испит за грађевинску струку коју раде;

3. мајстори зидари, тесари, клесари, бунарџије који су пред надлежном комисијом положили прописани мајсторски испит за струку коју раде.

(2) Грађевинске радње могу обављати и правна лица ако поставе пословођу који има спремност за обављање дотичне грађевинске радње у смислу овог Закона.

§ 37

Испит за градитеља високих или ниских грађевина може полагати лице:

1. које је свршило одговарајући одсек техничког факултета или коју другу високу школу равну

факултету ове врсте а у исто време докаже да је практично радило три године на грађевинама своје струке;

2. које је с успехом свршило средњу техничку школу, градитељски (архитектонско-грађевински) отсек, или другу њој равну школу грађевинске струке и положило прописни завршни испит а после тога је практично радило у својој струци најмање пет година.

§ 38

(1) Испит за мајстора зидара, тесара, клесара и бунарџију могу полагати лица:

1. која су с успехом свршила средњу техничку или другу њој равну школу и докажу да су после свршене школе практично радила у дотичном занату најмање четири године;

2. која с успехом положе прописани завршни испит из одне струке на школи за грађевинске пословође (палире) припојене средњој техничкој школи или на којој другој државној стручној школи, са једнаком наставном основом и докажу да су после тога најмање пет година практично радила у односној струци или као грађевинско-технички цртачи у пословници градитеља, инжињера или архитекте;

3. која су учила зидарски, односно тесарски, клесарски или бунарџиски занат најмање три године и практично радила у својој грађевинској струци најмање шест година, пошто претходно на посебном испиту пруже доказ о општем образовању и знању.

(2) Министар трговине и индустрије означаће правилником ове школе и прописати им наставну основу.

§ 39

(1) Испит за градитеља (грађевинара) полагаће се пред испитном комисијом код банске управе. Испитна комисија састоји се од председника и три члана које одређује председник за сваки поједини

испит из списка испитних чланова. Претседник комисије је чиновник банске управе са пуном техничко-факултетском спремом. Њега поставља бан на три године. Чланови за испитну комисију постављају се из реда чиновника инжињера техничког одељења банске управе, из реда професора техничког факултета, средње техничке школе и овлашћених инжињера, архитеката и градитеља по списку, чији укупан број износи петнаест чланова. Чланове поставља бан на две године.

(2) Испити за мајсторе зидаре, тесаре, клесаре и бунарџије полагају се пред комисијом код надлежне коморе. Испитна комисија састоји се од председника и два члана које одређује председник за сваки поједини испит. Претседник комисије је чиновник банске управе са пуном техничко-факултетском спремом. Њега поставља бан на три године. Чланови за испитну комисију постављају се из реда чиновника инжињера техничког одељења банске управе са факултетском спремом, професора средње техничке школе и мајстора дотичних грађевинских струка по списку, чији укупан број чланова износи за сваку поменућу грађевинску струку шест чланова. Чланове поставља бан на две године.

(3) Министар трговине и индустрије прописује у споразуму са Министром грађевина а по саслушању комора уредбом ближе одредбе гледе предмета ових испита, састава и рада испитне комисије. Исто тако ће он прописати ближе одредбе о претходном испиту по § 38 став 1 т. 3.

§ 40

(1) Овлашћени инжињери и архитекти могу обављати грађевинске послове на основу права за обављање праксе овлашћених инжињера које им је дато од надлежне власти, но они су дужни да обављање рада претходно пријаве надлежној општој управној власти првог степена и добију овлашћење (§ 4 став 2 и 3).

(2) Држава и јавна самоуправна тела могу грађевинске послове вршити у својој режији ако послове воде државни, односно самоуправни стручни (технички) јавни органи, који су положили државни стручни испит или испит овлашћеног инжењера или архитекте.

§ 41

(1) Градитељ (грађевинар) високих грађевина је овлашћен да самостално изводи све врсте грађевина из области високих грађевина, као и све друге грађевине које су у вези с истима и за њихово извођење потребне.

Од тога су изузете:

1. грађевине са статички више него једноструко неодређеним конструкцијама и грађевине са статички тежим конструкцијама чије израчунавање не улази у наставни програм и није предмет испита зрелости на техничким средњим школама односно испита за градитеље;

2. грађевине посебног значаја с обзиром на архитектуру, монументалност и изванредност (позоришта, концертне дворане, кинематографи, изложбене зграде, музеји, цркве, богомоље и т. д.).

(2) Градитељ (грађевинар) високих грађевина може извршавати по пројекту овлашћеног инжењера или архитекте све грађевине под т. 1 као и грађевине под т. 2 ст. 1 ако за такве конструкције осигура сарадњу овлашћеног инжењера или архитекте. У случају кад је усвојен идејни пројект градитеља за овакве грађевине путем конкурса пред стручним жиријем, може он и изводити овакве грађевине ако за конструкције наведене под т. 1 став 1 осигура сарадњу овлашћеног инжењера или архитекте.

(3) Градитељ (грађевинар) ниских грађевина овлашћен је да самостално гради приватне и општинске путеве, мање индустријске железнице ако на њима нема објеката већег распона од 6 м нити гвоздених, камених или армирано-бетонских пропуста и мостова који нису статички одређени

и нису решеткасти, и мостове у овим границама. Он је овлашћен да изводи све ниске грађевине по плановима овлашћених инжењера у колико код особито компликованих оваквих грађевина надлежна власт не захтева да градитељ мора имати одговорног овлашћеног инжењера кад се овим послом бави. Исто тако је овлашћен да пројектује и изводи високе грађевине до закључно првог спрата.

(4) Министар трговине и индустрије може у споразуму са Министром грађевина а по саслушању комора за поједина места правилником одредити да градитељ (грађевинар) код извођења грађевина на које је овлашћен мора све послове који улазе у делокруг мајстора тесара, клесара или бунарџије поверити у рад овим лицима. Градитељ (грађевинар) може у оваквим местима самостално изводити поменуте послове само ако је и за обављање ових послова у смислу Закона добио овлашћење Ова наређења важе и за инжењере и архитекте кад извршују грађевинске радове.

§ 42

(1) Мајстор зидар овлашћен је да изводи високе грађевине до закључно једног спрата једноставне конструкције, као и једноставне друге сродне грађевине мањег обима. Исто тако је он овлашћен да изводи све адаптације и надоградње у обиму свог овлашћења, као и обављати на зградама све оне оправке за које није потребна посебна грађевинска дозвола. У смислу § 49 Закона прописане се које све радове једноставне конструкције (нарочито које бетонске радове) може мајстор зидар да обавља.

(2) У извршењу послова на које је овлашћен мајстор зидар мора извођење послова који улазе у делокруг мајстора тесара, клесара или бунарџија њима поверити у рад. Ако на подручју опште управне власти првога степена на коме се грађевина има извршити нема имаоца тесарских, клесарских и бунарџијских радња, мајстор зидар може да ове

послове обавља са својим стручним помоћним особљем.

(3) Бан може за мања места одредити да мајстор зидар може под стварним водством и суодговорношћу овлашћеног инжењера, архитекте или градитеља (грађевинара) изводити поједине грађевине које улазе у њихов делокруг.

(4) Бан може за делове већих градова, већих бања, купалишта и летовалишта на предлог дотичних општина мајстору зидару наредбом ограничити његов делокруг извођења грађевина на које је овлашћен.

§ 43

Мајстор тесар овлашћен је да изводи високе дрвене грађевине једноставне конструкције као и остале у његову струку спадајуће једноставне грађевине мањег обима. Он је овлашћен да обавља послове зидарских, клесарских и бунарџијских радња са својим стручним помоћним особљем ако на подручју опште управне власти првог степена на којем се грађевина обавља нема ималаца зидарских, тесарских, клесарских и бунарџијских радња.

§ 44

Мајстор клесар овлашћен је да обавља све радове од камена на грађевинама као и све друге радове који по природи посла спадају у његову струку.

§ 45

Бунарџија (зденчар) је овлашћен да изводи све послове који су потребни за израђивање бунара.

§ 46

(1) Овлашћени инжењер, архитекта и градитељ (грађевинар) може да извршује све радове из делокруга мајстора зидара. Изузев случајеве поменуће у ставу 4 § 41 они су исто тако овлашћени да изводе све радове мајстора тесара, клесара и бунарџије кад год ови радови чине саставни део предузетог посла.

(2) Градитељ (грађевинар), мајстор зидар, тесар, клесар и бунарџија овлашћени су да по пословима који спадају у њихов делокруг састављају и потписују нацрте, прорачуне и обрачуне. Градитељи (грађевинари) и мајстори зидари, тесари, клесари и бунарџије могу пројектовати само оне радње које изводе у смислу овог Закона. Но они се не могу бавити само пројектовањем као самосталним занимањем. У другим случајевима могу састављати пројекте само кад је расписан јавни конкурс. За извођење пројеката поменутих у § 41 став 2 важе наређења поменутог §.

(3) Извођење оних радова који спадају у круг рада неког другог заната, као столарског, браварског, стакларског, личилачког, инсталатерског ит.д. на грађевинама које изводе морају имаоци грађевинских радња поверити овлашћеним мајсторима ових заната. Ово важи и за овлашћене инжењере и архитекте кад обављају грађевинске послове.

§ 47

(1) Лица која обављају грађевинске радње одговорна су за све израђене и извршене радове.

(2) Радови који спадају у обим рада грађевинских радња не могу се ни за своју потребу ни у властитој режији обављати друкчије него под стварним и непосредним водством овлашћеног градитеља односно мајстора, осим ако се ради о мањим обичним грађевинама на селу и мањим местима за које се у смислу постојећих прописа не издају грађевинске дозволе, и о незнатним оправкама и преправкама без рушења и грађења зидова и без употребе скела.

§ 48

Код сваке градње има се на видном месту истакнути натпис који садржи име односно фирму имаоца грађевинске радње који управља извођењем грађевине. У натпис фирме забрањено је ставити неистините ознаке из којих би се могло за-

кључити да је овлашћен на извршавање послова који не спадају у делокруг рада дотичног лица.

§ 49

(1) Ближе одредбе о обиму и разграничењу грађевинских радња прописале по саслушању комора правилником Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром грађевина.

(2) Исто тако ће Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром грађевина правилником одредити за она лица која су положила мајсторски испит за зидара, тесара, клесара и бунарцију извесне олакшице код полагања испита при прелазу из једне на другу од ових радња.

(3) Министар трговине и индустрије може изузетно од наређења овог одељка у споразуму са Министром грађевина а по саслушању комора уредбом прописати посебне одредбе за обављање мањих зидарских, тесарских и клесарских послова, према којима се неће тражити пуни доказ стручне спреме прописан полагањем помоћничких и мајсторских испита него само доказ стручног рада као ученик и помоћник кроз време од најмање пет година. Уредбом ће се прописати ближе одредбе које све послове могу ова лица обављати. Бан ће одредити у којим крајевима бановине могу ова лица обављати овакве послове, но ове се погодности не могу одобрити за срезове и крајеве у којима има довољан број овлашћених ималаца поменутих грађевинских радња.

ПЕТИ ОДЕЉАК

Електротехничке радње

§ 50

У електротехничке радње спадају ови радови:

1. електротехнички;
2. електроинсталатерски.

§ 51

Електротехничке радње могу обављати:

1. овлашћени електромашински инжењери који имају спрему и добили су право за обављање праксе овлашћених електромашинских инжењера;
2. електротехничари који су положили пред надлежном комисијом нарочити испит за електротехничаре.

§ 52

Испит за електротехничаре може полагати лице:

1. које је свршило електромашински отсек техничког факултета или коју другу техничку високу школу равну факултету ове врсте, а у исто време докаже да је практично радило три године у електротехничкој струци;
2. које је свршило средњу техничку школу, електромашински отсек, или другу њој равну школу електромашинске струке и положило прописани завршни испит, и после тога практично радило у струци најмање пет година.

§ 53

Електроинсталатерске радње могу обављати лица:

1. која су свршила средњу техничку (електромашински отсек) или другу њој равну школу и докажу да су после свршене школе практично радила пет година и положила прописани мајсторски испит (§ 312);
2. која су свршила електромашинску деловодску школу на средњој техничкој школи и докажу да су после свршене школе практично радила пет година и положила прописани мајсторски испит;
3. која су учила електроинсталатерску струку четири године и практично радила у тој струци пет година и положила прописани мајсторски испит.

§ 54

(1) Испит за електротехничаре и електроинсталатере полагаће се пред комисијом коју поставља саобразно § 39 Закона бан.

(2) Наређења става 3 § 39 Закона примениће се сходно и за ове испите.

§ 55

Овлашћени електромашински инжењери могу обављати електротехничке послове на основи права за обављање праксе овлашћених инжењера које им је дато од надлежне власти, но они су дужни да обављање радње претходно пријаве надлежној првостепеној општој управној власти (§ 4 став 2 и 3).

§ 56

(1) Електромашински инжењер овлашћен је да извршује све електротехничке радње без ограничења.

(2) Електротехничар је овлашћен да пројектује и извађа електромашински део електричних централа (електрана) сваке врсте до 100 KW учинка и 250 волти напона било којег вода према земљи и да изводи електричне водове (мреже) до поменутог учинка и напона било којег вода према земљи. Исто тако је он овлашћен да управља са подигнутим централама и мрежама до 300 KW учинка и 3000 волти напона заједно са резервама. Исто тако је овлашћен да обавља и електроинсталатерске радње.

(3) Државна и јавна самоуправни тела могу електротехничке послове вршити у својој режији ако послове воде државни, односно самоуправни стручни (технички) јавни органи, који су положили државни стручни испит или испит за овлашћеног инжењера електромашинске струке.

§ 57

Електроинсталатери могу изводити кућне инсталације слабе и јаке струје до 250 волти било којег вода према земљи, а у обиму инсталације до

100 извода и постављати моторе до означеног напона и учинка до 30 KW.

§ 58

(1) Дозволом за оснивање предузећа за производњу и постављање водова за вођење електричне енергије определиће се предузећу подручје за давање и снабдевање електричном струјом. Исто тако може се предузећу одобрити експропријација приватног власништва односно установљаване службености на терет приватног власништва на некретности у циљу постављања и одржавања водова за спровођење електричне струје на корист државних, бановинских, општинских као и других предузећа опште користи која за то добију дозволу. Потреба, обим и услов за обављање експропријације цениће се по закону о експропријацији. Одобрење давање надлежни бан.

(2) Предузећа која имају своје електричне централе (електране) и дају електричну струју за осветле и погонске сврхе, дужна су да према свом капацитету на подручју које им је дозволом одређено за давање и снабдевање електричном струјом свакоме под једнаким приликама и једнаким условима дају електричну струју. За давање ове струје потрошачима обавезно ће бан прописати ближе услове. Он може по саслушању коморе дозволити и изузетке од ових наређења у корист државе и јавних самоуправних тела, њихових завода или установа, и предузећима која су с општих народно економских гледишта важна или којима се обзиром на начин потрошње без штете за друге потрошаче могу дати погодности. Својевољно прекидање или обустављање погона у оваквим предузећима је забрањено. Техничке сметње код давања струје имају се одмах уклонити.

(3) Оваква предузећа не могу имаоцима електротехничких или електроинсталатерских радња ограничити или ускратити у било којем виду извађање свих погонских или осветних водова или

инсталација на које су у смислу овог Закона овлашћени, осим постављања прикључног вода до бројила и постављања својих контролних бројила за мерење струје. Иста предузећа не могу да обавезу лица, којима дају електричну струју, на употребу мотора, сијалица и осталих електричних апарата по њима одређених и извесног порекла, нити могу овим лицима ускратити давање електричне струје, када они одбију да набаве код таквих предузећа ове предмете.

(4) Предузећа која имају своје електричне централе (електране) за производњу електричне струје високе напетости дужна су да поставе за своју централу стручног пословођу који испуњава услове овог Закона.

§ 59

Ближе одредбе о обиму, разграничењу радова појединих електротехничких радња прописаће уредбом по саслушању комора Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром грађевина. Ближе одредбе о употреби инсталационог материјала донеће уредбом Министар грађевина са Министром трговине и индустрије.

ШЕСТИ ОДЕЉАК

Радње за које је потребна дозвола

§ 60

(1) Радњама које се у смислу § 3 став 1 т. 2 могу обављати уз дозволу сматрају се:

1. израђивање и трговина оружјем, муницијом и експлозивним средствима ма у ком облику, уколико није искључиво право државе (§ 1 став 2 т. 3);

2. израђивање предмета за ватромет и слич. (пиротехничких предмета) и трговина с њима;

3. предузећа (постројења) за производњу електричне енергије;

4. производња отрова, лекова и лековитих специјалитета, супстанција и препарата за лекове,

уколико то није искључиво право апотека, предузећа за производњу лекова биолошког порекла за лечење и заштиту од болести код човека и стоке (серолошка и бактериолошка предузећа);

5. производња вештачких минералних вода;

6. трговина лековима, лековитим специјалитетима, супстанцијама и препаратима за лекове, дрогама и отровима уколико то није искључиво право апотека;

7. банкарски, мењачки и осигуравајући послови;

8. продавање хартије од вредности на отплату;

9. јавна складишта;

10. предузећа за продају покретних ствари јавном дражбом (дражбоваонице, заводи за лицитацију);

11. предузећа за давање зајмова на ручни залог;

12. опкладионице (заводи за опкладу);

13. предузећа за давање информација и посредни послови за равнање између дужника и повериоца;

14. новинарске агенције;

15. путничке и исељеничке агенције;

16. бирои за посредовање купопродаје некретнина;

17. бирои за заступање пред управним властима;

18. бирои за посредовање женидбе;

19. приватни детективски бирои;

20. приватни бирои за посредовање рада и службе;

21. отпремници бродова (поморске и речне агентуре);

22. угоститељске радње ма које врсте;

23. кинематографи;

24. предузећа за редован превоз особа животињском снагом;

25. предузећа за редован превоз путника и робе моторним колима;

26. мале железнице за јавни саобраћај и трамваји (градске, друмске, жичане и сличне железнице);

27. рад лица која на јавним местима држе за општу употребу превозна средства (фијакери, такси и сл.), носачи и друга лица која дају своје личне услуге на јавним или нејавним местима;

28. предузећа за превоз скелама и другим пловним објектима с обале на обалу на непловним рекама, језерима и каналима изузев сплавова;

29. предузећа за мерење тежине робе;

30. предузећа за чување безбедности станова и локала;

31. трговање старим стварима;

32. јавне кланице;

33. димњичарски занат;

34. стрводернице;

35. чишћење јама и канала (у местима која ће одредити бан);

36. предузећа за уништавање пацова, мишева и штетних инсеката и сл. отровним средствима, цијановим плинovima, као и другим средствима штетним по народно здравље.

(2) Министар трговине и индустрије може у споразуму са заинтересованим министрима а по саслушању комора уредбом прописати, да се и друге радње чије обављање има утицаја на јавну безбедност, на народно здравље, као и на личну и имовинску безбедност грађана могу обављати само по дозволи надлежне опште управне власти.

(3) Фабрике шпиритуса, за дестилацију минералног уља, пива, квасца, за производњу играћих карата и домина могу се подићи само на основи претходне дозволе надлежне власти (§ 103).

(4) Индустријска (фабричка) предузећа која су по врсти и капацитету од особите важности за заштиту и одбрану земље могу се оснивати само

по претходној дозволи надлежне опште управне власти. Које се индустријске (фабричке) радње сматрају од особите важности за земаљску одбрану, означиће се нарочитим списком који ће прописати Министар трговине и индустрије у сагласности са Претседником Министарског савета а по саслушању министара заинтересованих ресора.

§ 61

(1) Дозвола за обављање радње наведене у § 60 став 1 може се дати лицу које испуњава опште услове за оснивање радње и поуздано је за њено вођење.

(2) Ова се дозвола не може дати лицу које је малолетно, које се налази под старатељством или стечајем, против кога се води судска истрага ради злочинства учињеног из користољубља или против јавног морала или по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави, које се налази у истражном затвору ради ма којег кажњивог дела, које је пресудом суда осуђено због којег год кажњивог дела док не издржи казну лишења слободе, које се налази у заводу за мере безбедности које су скопчане лишењем слободе, против кога се води ислеђење за кријумчарење или које је осуђено због кријумчарења док не издржи казну лишења слободе.

(3) Дозволе за радње наведене под тачкама 1, 7, 8, 13, 16, 21, 23, 24, 28 и 32 као и за индустријске (фабричке) радње наведене у ставу 3 и 4 § 60 даваће се по слободној оцени с обзиром на опште интересе и на интересе народне привреде, а дозволе за радње под тачкама 4, 6, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 25, 26, 27, 29, 33, 34 и 35 § 60 става 1 даваће се по слободној оцени с обзиром на опште интересе и према стварној потреби места и краја у коме се имају обављати.

(4) Дозволу морају имати и предузећа самоуправних тела, као и државна предузећа са изу-

зетком оних која се воде у режији Министарства саобраћаја и Министарства војске и морнарице, ако ово ради за своје потребе.

(5) Исто тако морају имати дозволу и задруге поменуте у § 1 став 3 ако обављају радње из § 60.

(6) Изузетци предвиђени у §§ 14, 15 и 16 у погледу дозволе важе и за радње из § 60.

§ 62

За обављање радња наведених у § 60 став 1 и 2, може Министар трговине и индустрије у споразуму са заинтересованим министрима а по са-слушању комора уредбом прописати нарочите одредбе као и посебан доказ спремности. Он може за ове радње издати посебне пословне редове, ближе регулисати рад, прописати одредбе за уређење пословница, радионица и постројења; он може имаоцима радња ставити у дужност вођење посебних пословних књига и спискова у које ће се уписивати потребни подаци о раду, ограничити број помоћног особља и одредити њихову старост, њихов пријем обавезати на претходни лекарски преглед и прописати потребне одредбе из јавних обзира. Ове одредбе прописале се у погледу радња под т. 25, 26 и 33 става 1 § 60 у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром грађевина; у погледу радња под т. 4, 6, 20, 22 и 31 у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром социјалне политике и народног здравља; у погледу радња под т. 7 и 8 у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром финансија; у погледу путничких агенција под т. 15 у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром саобраћаја; у погледу радња под т. 32 и 34 у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром пољопривреде; у погледу радња под т. 5 у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља; у погледу радња, под 1, 2, 10, 11, 12, 14, 17, 19, 23, 27 и 30 у споразуму са Министром унутрашњих послова; у по-

гледу радња под т. 28 у споразуму са Министром грађевина; у погледу радња под т. 21 и 26 у споразуму са Министром саобраћаја.

§ 63

Уколико у смислу општих услова Закона није дозвољено, радње из тачке 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 27, 33, 34 и 36 става 1 § 60 не могу се обављати посредством пословође. За занатске радње § 60 става 1 важе наређења § 18 става 2.

§ 64

(1) За радње под т. 7, 8, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 25 и 26 § 60 став 1 даваће се дозволе под условом да буде положена кауција (јамчевина) која ће се прописати дозволом. Кауција прописале се и за предузећа која се баве примањем улога на штетњу, изузев привредне задруге.

(2) Кауцију има да положи ималац дозволе. Висина кауције износи према врсти и обиму радње од 5.000 до 500.000 динара. Кауција ће се полагати у готовом, у пупиларно сигурним хартијама од вредности, уложним књижицама и гарантним писмима овлашћених домаћих новчаних завода. Хартије од вредности полагаће се према берзанском курсу дана када се полагају, а не преко имените вредности. Ближе одредбе о одређивању износа кауције за поједине врсте радња прописале Министар трговине и индустрије у смислу става 4 овог §-а. Кауција ће се достављати на чување Државној хипотекарној банци или бановинској штедионици. Док се кауција не положи, не сме се отпочети рад. Умањене кауције имају се одмах доплатити до пуног износа одређене своте. Ако предузеће у одређеном року не положи кауцију, издана дозвола ће се повући.

(3) Кауција служиће првенствено као гаранција за правилност рада односно радње, за обавезе које за предузеће настану по овом Закону или по правилницима изданим на основи овог Закона, као

и за измирење потраживања из ових обавеза. За друга потраживања не може се на кауцији стицати заложно право нити вршити извршења. Предузећа самоуправних тела као и предузећа обавезна на јавно полагање рачуна могу бити ослобођена од полагања кауције, ако им је основни уплаћени капитал већи од 5,000.000 динара. Кауција одредиће се и за сваку одобрену подружницу (филијал).

(4) Ближе одредбе о одређивању и враћању кауција прописаће Министар трговине и индустрије правилником.

§ 65

(1) Радње из § 60 став 1 наведене под т. 1, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 15, 19, 20, 22, 25, 26, 27 и 31 могу се подвргнути нарочитој контроли опште управне власти. Имаоци ових радња свагда су дужни да на тражење контролних органа, који су снабдевени посебним пуномоћјима надлежних општих управних власти, дозволе преглед рада, увиђај у пословне књиге и остале писмене податке које морају водити у смислу § 62. Контролни органи дужни су да ограниче преглед само на то што им се службено нареди и морају најстроже чувати тајном пословне податке за које су увиђајем дознали.

(2) Нарочиту контролу над радњама поменутих под т. 1 став 1 § 60 одредиће Министар унутрашњих послова.

§ 66

(1) Производња отрова, дрога, лекова, супстанција и препарата одређених за употребу као лек, производња лековитих специјалитета, лекова биолошког порекла као и трговање овим предметима уколико није придржано искључиво апотекама, затим производња вештачких минералних вода може се одобрити само лицима која су поуздана и докажу да су: доктори медицине, инжењери или доктори хемије, доктори или магистри фармације са најмање двогодишњом праксом у тој

струци. Производњу лекова, супстанција и препарата одређених за употребу као лек, лековитих специјалитета, лекова биолошког порекла намењених за стоку могу вршити и ветеринари под истим условима. Трговином предмета поменутих у овом ставу уколико није придржано искључиво апотекама могу се бавити и лица која су свршила најмање шест разреда средње школе или овој равне стручне школе и која су у овој струци радила најмање пет година.

(2) Лицима која ову спрему немају може се дати дозвола за фабричку производњу или за продају на велико, но у том случају морају поставити пслогођу који испуњава све услове предњег става.

(3) Изузетно може се за узгредну продају на мало извесних отрова и препарата за кућну и техничку сврху дати посебна дозвола поузданим трговцима без наведене спреме, ако поред довољног општег образовања пруже доказ да су са најмање двогодишњим радом у трговини с отровима или у хемијској фабрици или лабораторији стекла стручно познавање отрова и руковање с њима.

(4) Ближе одредбе о условима за давање дозвола ових радња као и регулисање рада трговине са отровима, лековима и т. д. прописаће уредбом Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља.

§ 67

(1) У дозволи за обављање банкарских и менаџерских послова треба изрично навести све гране за које се дозвола издаје.

(2) За осигуравајуће послове даће се дозвола само акционарским друштвима и привредним заједницама.

§ 68

(1) Дозвола за обављање радње за продавање хартија од вредности на отплату давање се само:

1. акционарским кредитним установама;
2. општинским и бановинским штедионицама и регулативним штедионицама (хранилницама) и јавноправним кредитним заводима;

3. протоколисаним банкарским предузећима која постоје најмање пет година.

(2) Предузећа која продају на отплату обвезнице државних зајмова и лозове српског црвеног крста дужна су да одмах пријаве свој рад надлежној финансијској власти.

§ 69

(1) Дозволе за дражбоваонице (предузећа за лицитације) непокретних ствари неће се никоме издавати.

(2) У местима где постоје дражбоваонице покретних ствари има се свако јавно дражбовање покретних ствари са подручја дотичне општине редовно обављати у пословним просторијама дотичне дражбоваонице. Од овог наређења изузети су предмети које излажу дражби судске и јавне власти, односно њихови заводи и установе, као и железнице и бродарска предузећа. Исто се тако овим наређењима не дира у права која према постојећим прописима важе за добровољне дражбе, сензале и јавне бележнике.

(3) У дозволи предузећа побројаће се они предмети који се изузетно од наређења става 1 не морају доносити у пословне просторије на дражбовање.

(4) Иступи против наређења става 2 казниће се по § 397.

§ 70

(1) Оснивање предузећа за давање зајма на ручни залог дозвољаваће се само у градовима и у местима са више од 10.000 становника. Дозволе давање се првенствено градским општинама или градским штедионицама у градовима где оне постоје. Када оснује залагаоницу општина или град-

ска штедионица, оне ће имати на тражење искључиво право рада за подручје општине. У овом случају даће им се искључиво право и за дражбоваонице пропалих залога.

(2) У градовима где градске општине или градске штедионице немају залагаоницу може се дати дозвола и приватним лицима за тај посао у броју који одговара приликама места и краја. У том случају даће се дозвола на рок од највише петнаест година.

(3) Пре издавања дозволе приватним лицима тражиће се изјава од општине да ли жели сама основати такву радњу. Општина је дужна да такву изјаву да најдаље за два месеца. Ако општина изјави намеру да ће сама основати заложну радњу, има је основати најдаље за шест месеци. Ако општина то не учини, издаће се дозвола приватним интересентима.

§ 71

(1) У ручни залог могу се примати само покретне ствари. Заложени предмети не смеју се дати у пазалог. Куповина покретних предмета са правом продавца да их може у одређеном року откупити сматраће се као заложни посао, ако се ко тиме бави у виду радње.

(2) Заложна предузећа дужна су да на заложене предмете издају заложне листове (заложнице) и да воде о примљеним положима посебне пословне књиге које ће оверити надлежна пореска власт. Образац заложног листа и књиге прописале се правилником.

(3) Каматну стопу као и накнаду за режију и рад одређиваће бан по саслушању коморе. За залог заложене на време мање од месец дана могу се камати рачунати за цео месец, а при закљученом послу који прелази месец дана има се камата рачунати на дане.

(4) Заложно предузеће дужно је да врати заложени предмет кад му се преда заложни лист и

плати издати зајам и накнада која му припада по правилнику. Заложени предмет може се искупити пре рока доспелости заложног листа у свако доба, а после истека рока заложног листа дотле док није заложени предмет изложен јавној дражби. Неискупљени залог може се продати само на јавној дражби а не пре доспелости зајма. Дражба се не може одржати пре месец дана од истека рока доспелости заложног листа односно продуженог рока зајма. После истека продуженог рока може се рачунати камата и накнада за највише три месеца, ако би се после овог рока одржала дражба. Списак предмета који се излажу дражби има се на уобичајени начин обзнанити најмање 15 дана пре одржања дражбе и предложити надлежној општој управној власти. Дан, час и место дражбе има се објавити у званичном листу бановине односно у Службеним Новинама ако таквог листа нема. Дражби има да присуствује изасланик надзорне власти, који је дужан да контролише дражбу. Свота која претекне после подмирења потраживања заложног предузећа има се вратити власнику заложеног предмета. Ако се ова свота не подигне у року од три године после одржане дражбе, новац иде у корист Фонда за помагање стручних школа. Код заложних предузећа која воде приватна лица може се одредити стални надзор.

(5) Ранија права стечена од других лица на предмету које заложно предузеће у свом пословању преузима у залог преча су само у случају, ако је заложно предузеће за ранија права припремању предмета у залог знало или морало знати.

(6) Заложно предузеће одговорно је за сву штету која је на заложним предметима настала услед тога што у свом пословању није поступило марљивошћу пословног човека. Ова одговорност почиње примањем предмета у залог и траје до њиховог издавања. Ову марљивост мора доказати

предузеће. Предузеће одговара и за своје особље као и за друга лица која употребљава у свом пословању. Ако се не докаже већа вредност заложног предмета, при утврђивању висине оштете биће меродавна процењена вредност означена на заложном листу.

(7) Предузеће је нарочито одговорно за случај када се заложни предмет изгуби, поквари или правовремено не врати. Амортизација изгубљеног заложног листа може се тражити преко надлежног суда. Заложени предмети процењени до 500 дин. вредности имају се вратити без амортизационог поступка лицу које ближе значи заложени предмет и на вероватни начин докаже да је заложни лист изгубило и ако положи примерну јамчевину. У случају да се заложни лист не нађе, јамчевина мора се вратити после три године рачунајући од истека рока изгубљеног заложног листа. Спорове у погледу висине јамчевине решава надлежна општа управна власт. Спорове приватно-правне природе насталих из заложних послова решаваће надлежни редовни судови.

(8) Трговање заложним листовима од куће до куће и од места до места и преко трговачких путника забрањено је.

(9) Министар трговине и индустрије прописује уредбом ближе одредбе о раду заложних завода.

§ 72

(1) Дозволе за путничке бирое и агенције издаваће се првенствено туристичким и хуманим друштвима и установама.

(2) Путнички бирои и агенције могу да обављају следеће послове: продају возних карата за сва јавна саобраћајна средства, издавање упутница за кола за спавање, за кабине, за храну на свим саобраћајним средствима, преузимање отпреме пртљага и експресне робе, посредовање осигурања против свих штета причињених путовањима,

издавање и уплата хотелских и других упутница путничког саобраћаја, приређивање путовања и излета, као и обављање свих послова који су у вези са путничким саобраћајем.

(3) Право за обављањем рада путничких бироа и агенција не протеже се на обављање послова који су по закону о исељеницима придржани за исељеничке агенције, осим ако та предузећа имају нарочито одобрење од Министарства социјалне политике и народног здравља за исељеничке агенције.

(4) Властите агенције железничких, бродарских и ваздухопловних предузећа, и заједничке агенције више таквих предузећа нису дужни имати дозволу предвиђену за ове радње али морају свој рад пријавити надлежној првостепеној општој управној власти.

(5) Иступи противу наређења става 4 казниће се по § 397.

§ 73

(1) Дозволе за бирое, за заступање странака пред управним властима даваће се само лицима која су свршили правни факултет са прописаним испитним дипломама и докажу најмање десетогодишњу државну службу у јавној управи односно код општина са правом опште управне власти првог степена. Финансијски управни заступници могу као пуномоћници пред финансијским властима посредовати, ако пруже доказ да су свршили (дипломирали) правни факултет и служили најмање 15 година у пореској струци.

(2) За царинске посреднике прописује спремину Министар финансија.

(3) У дозволи има се тачно назначити грана или гране послова којима се заступник може да бави.

(4) Дозволе за бирое за посредовање пред војним властима у погледу вршења војне дужности као и за заступање правним пословима пред

судовима не смеју се давати. Бироима којима је дата дозвола за посредовање пред властима, забрањено је да посредују у поменутих пословима.

§ 74

Послове за рад приватних бироа посредовања службе оних лица чији службени (радни) односи нису регулисани посебним законима о заштити радника даваће се према потреби и приликама места, а дозволе за посредовање рада лица која су заштићена поменутих законима даваће се само у оним местима где не постоје јавне берзе рада. Ове дозволе даваће се по саслушању јавне берзе рада првенствено општинама, хуманим удружењима, као и другим удружењима са добротворним или сличним циљем.

(2) У локалу у коме се обавља овај рад као и у локалу који има с њиме непосредне везе не може се обављати никаква друга радња, нарочито не точење алкохолних пића.

(3) Иступи противу наређења става 2 казниће се по § 397.

§ 75

(1) Рад отпремника бродова (поморских и речних агентура) обухвата посредовање у административним пословима код лучких уреда, посредовање код утовара терета на бродове за отпрему, склапање возаринског уговора за превоз робе на мору и рекама, утовар робе на брод и истовар са брода.

(2) Услове за давање дозволе рада отпремника бродова прописује уредбом Министар трговине и индустрије по саслушању комора.

(3) Дозвола даваће се првенствено капетанима дуге пловидбе, а издаваће се у споразуму са поморским односно речним властима.

§ 76

(1) Угоститељска предузећа деле се на следеће радње:

1. хотел;
2. ресторан;
3. свратиште или коначиште;
4. гостионица;
5. кафана;
6. пансион;
7. бифе;
8. народна кухиња;
9. крчма (механа);

(2) Хотели су радње са најмање 15 гостинских соба које се издају са намештајем и уређајем нарочитог конфора, а број стручне послуге је сразмеран броју соба. Ресторани су радње већег обима и конфора у којима се даје топло и хладно јестиво са алкохолним и безалкохолним пићем уз стручну послугу. Свратишта или коначишта су радње у којима се издају гостинске собе са намештајем и уређајем једноставнијег конфора. Гостионице су радње мањег обима у којима се даје топло и хладно јестиво, алкохолно и безалкохолно пиће, а могу се издавати и собе са намештајем. Кафане су радње већег обима и конфора у којима се даје алкохолно и безалкохолно пиће (кафа, млеко, чај и сл.), хладно јестиво, послатице и изузетно нека топла јестива што ће се одредити правилником бана. Пансиони су радње у којима се дају собе са намештајем и услугом, јестиво и алкохолно или безалкохолно пиће само сталним гостима на извесно време. Бифеи су радње мањег обима и бољег уређаја у којима се редовно дају хладна јестива, алкохолна и безалкохолна пића. Народне кухиње су радње у којима се даје јестиво и млечни производи. Крчме (механе) су радње мањег обима у којима се точе алкохолна пића а могу се дати и безалкохолна пића као и нека јестива која ће прописати бан.

(3) Преноћишта сматраће се врстом свратишта или коначишта у којима се издају само кревети за ноћење. Барови сматраће се врстом кафане и моћи ће да раде под тим називом.

(4) Ако се у радњама поменутих под т. 5 и 8 дају само млечни производи и сл., те точе само млечна пића, чај и сл., овакве радње могу се обављати и под другим насловом (здрављак и т. д.).

(5) Ако се радње под 2, 4, 5 или 7 обављају без точења алкохолних пића, има се нарочито у наслову истакнути да је дотична радња безалкохолни ресторан, безалкохолна гостионица, безалкохолна кафана или безалкохолни бифе.

(6) Рад у радњама поменутих под т. 1, 3, 4 и 6 става 1 обухвата и право да ималац радње држи потребне просторије за смештај превозних средстава својих гостију, као и властита превозна средства само за њихове потребе.

(7) У свим радњама изузев радња под тач. 3, 7 и 8 става 1 дозвољено је држање забрањених игара (карата, домино, шах, биљар и др.). Држање музике у угоститељским предузећима дозвољено је само у предузећима става 1 тач. 2, 4, 5 и 9. Дозволу за време (час) кад се може свирати издаваће месне полициске власти.

(8) За све облике угоститељских радња, који се привремено оснивају у малом обиму у особитим случајевима, нарочито код већих градња, војничких логоришта и вежбалишта, превоза на рекама, бродарских и жељезничких станица, купалишта (купатила) и сл. даваће се дозволе само на краћи рок. Исто тако даваће се дозволе у случајевима приређивања изложба, сајмова, народних слава и забава.

(9) Међународно уобичајени назив за велике угоститељске радње могу се употребљавати само за хотеле и ресторане.

(10) Кад се издаје стан (соба) или даје храна у обиму кућног рада поменутог у § 1 става 2 тач. 17, такав рад неће се сматрати угоститељском радњом.

§ 77

(1) Дозволе за угоститељске радње даће се само у зградама и локалима (просторијама) који су удешени за пристојно примање гостију а нарочито морају бити уређени хигијенски. Ови локали морају се пре издавања дозволе комисијски прегледати да ли одговарају законским условима. Министар трговине и индустрије донеће у споразуму са Министром унутрашњих послова, Министром социјалне политике и народног здравља и Министром грађевина уредбу о прописима за подизање и уређење угоститељских радња.

(2) Ове радње могу се обављати само у локалу за који је издава дозвола. У просторијама у којима се обављају угоститељске радње могу се истовремено обављати кинематографи само уколико је дозвољено § 80 овог Закона.

(3) Ове се радње не могу оснивати у таквој близини цркава, храмова, богомоља, јавних школа, болница, санаторијума и гробља и т. д. да би сметале служби Божјој односно раду у овим установама.

(4) Осим тога може се оснивање ових радња искључити из појединих улица и тргова, ако их надлежна власт изузме из јавних и месних обзира.

(5) Пре издавања дозволе за ове радње тражиће надлежна општа управна власт мишљење општине и принудног удружења, где такво постоји, у погледу потребе давања дозволе за оснивање дотичне радње.

(6) Општина и удружење имају право жалбе на вишу општу управну власт ако се дозвола изда противно њиховом мишљењу датом у одређеном року. Исто тако има општина право жалбе противу одлуке месне полицијске власти за држање музике у угоститељским радњама.

§ 78

(1) Дозволом за угоститељске радње може се у исто време спојити право рада за више угости-

тељских радња у једној згради. Обављање хотелског рада може се само спојити са рестораном или са кафаном. Са пансионима не могу се спајати нити у њима обављати друге угоститељске радње.

(2) За премештај угоститељске радње у други локал у истој општини не мора се тражити нова дозвола, али је за то потребно посебно одобрење од надлежне опште управне власти, која је дужна да испита, да ли се премештај може одобрити с обзиром на наређење § 77 Закона.

(3) Надлежна општина и принудно удружење имају против премештаја радње право жалбе на вишу власт.

(4) За обављање угоститељских радња поменутих у ставу 1 § 76 т. 1 до 6 прописале Министар трговине и индустрије по саслушању комора уредбом нарочити доказ спремности.

(5) Месне полициске власти могу за своје подручје прописати нарочите мере у погледу одржавања јавног мира, безбедности и поретка у угоститељским радњама.

(6) Бан ће за бање, места и крајеве свога подручја, важна за туризам, прописати посебне правилнике (бањске редове) којим ће регулисати рад угоститељских радња у овим крајевима. Овим бањским редовима моћи ће се уредити и сезонско издавање станова под кирију у смислу постојећих прописа.

§ 79

(1) Кафанама поменутих под т. 5 става 1 § 76 може бан правилником забранити точење извесних врста алкохолних пића или ограничити их на продавање у флашама. У крчмама под т. 9 § 76 става 1 може бан забранити точење само јаких (жестоких) пића (ракије и сл.). Иступ против овог наређења казниће се по § 397.

(2) Точење алкохолног пића у угоститељским радњама одобраваће надлежне финансијске власти само ако је ималац радње претходно стекао доз-

волу у смислу § 76 овог Закона и ако је точење дозвољено. Министар финансија прописаће у споразуму са Министром трговине и индустрије поступак при издавању одобрења за точење алкохолних пића у угоститељским радњама.

§ 80

(1) Дозволе за кинематографе важиће само за она предузећа која су прописно уређена и која одговарају грађевинским прописима. Дозволе за кинематографе моћи ће се повремено давати за приказивање претстава и у просторијама постојећих позоришта, концертних зграда и сл., изузетно и у просторијама угоститељских радња под т. 2, 4, 5 и 9 става 1 § 76 ако имају прописно грађену и уређену просторију за кинооператера из које се приказују филмови (кабина за кинооператера) и ако се с обзиром на јавну безбедност могу у овим просторијама приређивати претставе. Овакве дозволе издаваће се повремено на рок.

(2) Министар трговине и индустрије донеће у споразуму са Министром грађевина и Министром унутрашњих послова уредбу о прописима за подизање и уређење кинематографа. Уједно ће Министар трговине и индустрије прописати одредбе о стручном спремању кинооператера и полагању њихових испита.

§ 81

(1) Предузећа за редовни превоз путника робе моторним колима могу се обављати у месту или од места до места по утврђеном реду вожње, у утврђеном правцу на одређеним путевима.

(2) Дозвола ће се дати само ако пут којим ће предузеће саобраћати и моторна кола којима ће се вршити превоз технички одговарају условима за вршење саобраћаја без опасности за путнике и туђу имовину. У градовима са преко 30.000 становника даће се дозвола за обављање ових радња на подручју града првенствено градским општинама.

(3) Пре издавања дозволе надлежна општа управна власт дужна је тражити изјаву од градске општине да ли жели да се бави таквим радом. Изјаву има дати у року од два месеца. Ако изјави да ће сама основати овакво предузеће, има да то изврши у року који ће јој надлежна општа управна власт наредити. Тај рок не сме бити дужи од шест месеци. У противном, дозвола се може издати и приватним интересентима.

(4) Моторна кола, пре но што се пуне у саобраћај, имају се на трошак молиоца прегледати прописно регистровати и према врсти кола утврдити да ли се може њима саобраћати на замољеној прузи. Пруга (пут) прегледаће се само изузетно у случају ако то нарочити технички разлози захтевају. Комисију одређује бан оне бановине који је надлежан за издавање дозволе. Бан може одредити да преглед кола обави и надлежна првостепена општа управна власт.

(5) Дозвола за рад ових предузећа ће се издати за рок од најмање пет година. При издавању дозволе одобраваће се ред вожње и ценовник за вожњу и превоз. Поступак за измену вожње и ценовника прописаће се правилником.

(6) После издавања дозволе има да се саобраћај започне најдаље у року од три месеца. У противном престаје важити дозвола. Сваки прекид рада има да претходно одобри бан. Ако предузеће прекине саобраћај без овог одобрења, може се дозвола одузети осим случаја више силе.

§ 82

(1) Предузеће за превоз путника и робе моторним колима дужно је да код осигуравајућег завода у земљи изврши осигурање противу повреда и штета које би биле при превозу причињене путницима и другим лицима, а у обиму који ће се одредити правилником. Ово осигурање иде у корист лица којима је причињена повреда или штета. Саобраћајем не сме се отпочети док ово

осигурање није извршено. Неплаћене премије исплаћиваће се из кауције, а кауција се мора у таквом случају допунити до пуног одређеног износа. Осигурање ће се извршити једообразно за целу Краљевину под условима које ће утврдити Министар трговине и индустрије. Евентуални посебни приходи из овог осигурања употребиће се за унапређење туризма.

(2) Предузеће мора на захтев државе, а уз одговарајућу накнаду, на својим пругама преузети превоз поште под условима, који ће се за поједине врсте поштанске службе прописати правилником. Исто тако мора, уз одговарајућу помоћ државе, уводити саобраћај и на новим пругама важним за туризам, ако су исте у склопу постојећих пруга тог предузећа. У случају да не дође у погледу накнаде до споразума, о висини накнаде решаваће редован суд.

(3) На туристичким линијама одржаваће предузеће саобраћај колима која одговарају савременим захтевима. За такве пруге вожње саобразити редовима вожње осталих саобраћајних средстава.

(4) Висина кауције коју има да положи предузеће за превоз путника и робе моторним колима одређиваће се према дужини пруге, броју седишта односно тонаже свију кола те пруге као и с обзиром на већу или мању живахност и тешкоће тога саобраћаја.

§ 83

Министар трговине и индустрије овлашћује се да у споразуму са Министром унутрашњих послова, Министром грађевина, Министром саобраћаја и Министром социјалне политике и народног здравља правилником пропише ближе одредбе о раду превозних предузећа као и ближе одредбе о вршењу послова који би се у општем интересу показали потребним, нарочито о поступку код издавања дозвола, о осигурању, о моторним колима и

одржавању хигијене у њима, о вршењу саобраћаја, о саобраћајном особљу, о ревизији редова вожње и цена, као и у опште о контроли над радом ових предузећа.

§ 84

(1) Дозволе за мале железнице јавног саобраћаја даваће се првенствено општинама и другим јавноправним телима. Пре издавања дозволе приватним лицима, надлежна општа управна власт дужна је тражити изјаву од општине да ли жели сама основати такву железницу. Изјаву има да да у року од три месеца, ако изјави да ће сама основати овакву железницу, то има да изврши у року који ће јој надлежна општа управна власт одредити. Тај рок не сме бити дужи од годину дана. У противном дозвола се може издати приватним интересентима.

(2) Уредбом коју ће донети Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром унутрашњих послова, Министром саобраћаја и Министром грађевина прописале се услови за грађење.

§ 85

(1) За радње из т. 27 став 1 § 60 има се наредити да свако превозно средство које се у овом раду употребљава и свако лице које нуди личну услугу буде снабдевано бројем.

(2) Општа управна власт првог степена може за своје подручје, а по предлогу својих општина, донети правилник којим ће ближе прописати рад ових радња с обзиром на јавну безбедност и здравље, утврдити пословни ред по коме су имаоци ових радња дужни стајати на услугу општинству дању и ноћу. Правилник одобрава бан.

(3) Иступи против наређења овог § казниће се по § 397.

§ 86

Руковаоци аутомобила и моторних кола код предузећа из т. 25 и 27 става 1 § 60 морају дру-

жити доказ да су положили пред надлежном влашћу испит за возача моторних кола. Без тога испита не сме нико руковати поменутиим саобраћајним средствима.

§ 87

(1) Право превоза скелама и другим пловним објектима на непловним рекама, језерима и каналима даваће се првенствено јавним самоуправним телима. Ова тела не могу дати то своје право у закуп.

(2) Министар трговине и индустрије прописује у споразуму са Министром грађевина правилник о техничком надзору и раду ових предузећа.

§ 88

(1) Предузеће за мерење тежине робе може да искључиво обавља општина на своме подручју. Ако општина од тог одустане, дозвола се може издати поузданим приватним лицима.

(2) Ценовник (мерину) за обављање овог рада одобрава општа управна власт првог степена надлежна за издавање дозволе.

(3) Лица која рукују овим мерењем морају бити пунолетна и обавезна су да докажу спремину полагањем нарочитог испита код надлежне банске управе. Она су дужна да дају код опште управне власти првог степена писмену изјаву, да ће овај посао обављати савесно и непристрасно.

(4) Ова предузећа имају да воде посебан регистар у који ће се уписати свака поједина измерена тежина. Странкама ће се издати писмена потврда о тежини.

(5) Општинска управа има да врши надзор над приватним предузећима и да надлежној општој управној власти пријави сваку неуредност ваге. Вага која је код повремениог прегледа од стране контроле мера нађена неисправном званично ће се plombирати и на видљивом месту означити неспособност за јавни промет. У случају

оправке може се plombа скинути само у присуству органа општинске управе, о чему ће се учинити записник и надлежна контрола мера обавестити.

(6) Ближе одредбе о полагању испита за вршење овог рада прописује Министар трговине и индустрије правилником.

§ 89

(1) Радње за продају старих ствари могу се отварати само у градовима и већим местима и то само у улицама нарочито одређеним по саслушању санитетске и полицијске власти.

(2) Имаоци оваквих радња дужни су одржавати све полицијске прописе и наредбе у интересу јавне безбедности и дезинфиковати предмете које набаве за продају.

§ 90

За трговину са предметима чија вредност временом и употребом расте или се услед њихове уметничке вредности не смањују (антиквитети) није потребна дозвола.

§ 91

(1) Дозволе за јавне кланице даваће се, уз одржавање ветеринарских прописа, општинама, а другим лицима када општине не траже ову дозволу. Пре издавања дозволе приватним интересентима надлежна општа управна власт дужна је тражити изјаву од општине, да ли жели да се бави таквим радом. Изјаву има да да у року од три месеца. Приватним лицима даће се дозвола путем стечаја и под условима који ће се дозволом прописати. У корист оваквог предузећа може се одредити експропријација приватног земљишта. Потреба, обим и услов за одобрење експропријације цениће се по Закону о експропријацији. Одобрење даваће надлежни бан.

(2) Кланице индустријских (фабричких) предузећа која у својим радионицама и постројењима кољу стоку у циљу прераде меса не требају по-

себну дозволу за кланицу, но дужна су да рад врше уз одржавање ветеринарских прописа.

(3) Ближе прописе о уређењу и раду кланица издаће Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром пољопривреде и Министром социјалне политике и народног здравља.

§ 92

(1) За обављање димничарских радња прописане се правилници. Ове правилнике прописује бан за своје подручје по саслушању надлежних комора.

(3) У правилнику се има нарочито предвидети који се и колико се пута имају поједини објекти чистити и како ће се утврдити димничарски рејони, за које ће се одобравати право рада, као и прописати ценовник (таксе) за накнаду за рад. Који фабрички димњаци и димоводни објекти редовно улазе у објекте димничарског рада прописане се правилником. У сваком рејону поставиће се редовито по један димничар мајстор.

§ 93

(1) Давање дозволе за упражњене димничарске рејоне вршиће се само путем јавног стечаја (конкурса), који првостепена општа управна власт има да распише у року од 15 дана, рачунајући од дана, када је рејон остао слободан.

(2) Дозвола давање се првенствено лицу, које је, поред стручне спреме и поузданости, пружило доказе о најдуљем непрекидном упослењу. Ратни инвалиди и помоћници који су на раду постали инвалиди имају првенство пред свим молиоцима ако њихово време упослења износи $\frac{4}{5}$ од времена упослења осталих молилаца. Између инвалида има првенство онај, чија је инвалидност већа.

(3) Време проведено на самосталном раду као димничарски мајстор рачуна се као време упослења.

§ 94

(1) Димничарски мајстори вршиће димничарске послове лично у свом рејону, а за рад одговарају лично. Ако они не врше рад лично, морају поставити пословођу у смислу овог Закона. Само у случају опасности од пожара могу изузетно обављати посао и у другим рејонима.

(2) У правилнику се може прописати да таксе за чишћење димњака наплаћују општине у мањим местима и сеоским општинама. Општина може од наплаћених такса задржати највише 5% за оснивање и издржавање пожарне службе у општини. У градским рејонима наплаћује димничар таксе непосредно од интересената, а у случају потребе могу се наплаћивати административним извршењем по надлежној општој управној власти првог степена.

III ГЛАВА

Издавање овлашћења и дозвола за обављање радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Поступак власти

§ 95

(1) Лице које се у смислу § 4 овог Закона обраћа поднеском власти за издавање овлашћења или дозволе мора тај поднесак предати писмено или усмено у записник код надлежне опште управне власти првог степена. Ко намерава да у исто време обавља више радња мора сваку радњу посебним поднеском пријавити. Само радње и струке, које се према месним потребама и обичајима заједно обављају могу се пријавити једним поднеском.

(2) Поднесак мора садржавати ове податке:

1. породично и рођено име, годину рођења, држављанство и приватни стан лица које пријав-

љује радњу; ове податке за пословођу код радња које се у смислу Закона воде и преко пословође; код јавних и командитних друштава све ове податке за чланове друштва који су овлашћени да заступају и воде друштво (§ 10); код акционарских друштава, друштава са ограниченом одговорношћу и задруга, судски протоколисану фирму са списком чланова управе и подацима о пословођи који води послове ако је фирма судски већ протоколисана;

2. име под којим ће се радња водити;
3. радња која се намерава обављати;
4. податке о радњама које се евентуално већ обављају са овлашћењем или дозволом;
5. седиште радње (место, улицу и кућни број локала у ком се намерава обављати).

(3) Министар трговине и индустрије може за саставак поднеска правилником прописати и друге податке који би били потребни.

(4) Опште управне власти могу да издају овлашћење или дозволу акционарским друштвима, друштвима са ограниченом одговорношћу и задругама и ако нису још судски протоколисала своју фирму пошто пруже доказ да је оснивање друштва или задруге у току. У овим случајевима одредиће власти рок у коме ће се поднети доказ о извршеној протоколацији. Не пружи ли се такав доказ у одређеном року, иста власт је дужна да овлашћење односно дозволу одузме и поништи.

(5) Поднеску треба приложити потребне исправе којима се доказује да молилац испуњава услове прописане за обављање пријављене радње. Молилац је дужан да поднеску приложи уверење надлежне коморе, да поднете исправе одговарају законским условима. У том ће се циљу обратити преко надлежног удружења на комору. Удружење има тражење спровести комори у року од пет дана, комора ће уверење издати најдаље у року од десет дана, рачунајући од дана достављеног

тражења. Ако комора не изда у прописаном року уверење, молилац може предати поднесак без поменутог уверења. Молилац је дужан да код предаје тражења положи на благајни удружења уписнину (§ 358). У корист коморе могу се наплаћивати таксе према важећим прописима.

(6) Ко у часу предаје поднеска власти нема још локал, а радњу не мисли да води у свом стану, може, уколико се не ради о радњи за коју је потребна дозвола (§ 60), да назначи само место у коме жели да ради, али локал може пријавити накнадно, свакако пре почетка рада.

§ 96

(1) Надлежна општа управна власт расмотриће поднесак и ако нађе да лице које је поднело поднесак испуњава све законске услове за обављање радње и да не постоје законске запреке с обзиром на пословање и место рада, издаће у року од најдаље петнаест дана од пријема поднеска овлашћење односно за радње из § 60 у року од 30 дана дозволу. У истим роковима има се молиоцу дати и решење којим се молба одбија. Код радња за које је прописана дозвола бана односно министра (§ 60 став 3 и 4), дозвола издаваће се у року од најдаље 60 дана. Исти рок важи и за решење којим се молба одбија.

(2) Ако власт на усмену пријаву не изда одмах овлашћење, молиоцу се има издати одмах писмена потврда о пријему пријаве. На писмени поднесак издаће се оваква потврда у року од 48 сати. Ова потврда не даје још право на рад.

(3) За радње за које је у смислу §§ 105 и следећих потребно посебно одобрење за подизање радионица и постројења издаваће се претходно овлашћење односно дозвола.

(4) У погледу оцене, начина и места пословања, може се сходно § 106 став 2 одредити на трошак молиоца комисијски увиђај.

§ 97

(1) Ако у поднеску нема свих података или ако лице не испуњава све услове за обављање пријављене радње, надлежна општа управна власт позваће га да у року од 15 дана достави потребне податке и доказе. Ако их у том року не достави, власт ће га одбити с образложеним решењем и нарочитим упозорењем на наређење § 398 т. 1 овог Закона.

(2) Ако надлежна општа управна власт у означеном року од 15 дана молиоца не позове да поднесе податке који у поднеску нису били означени, или га не одбије одлуком, те му не изда овлашћење, он може на основи поднете пријаве по истеку означеног рока почети радом. Изузетно право почетка рада не односи се на радње из § 60, које се не могу ни у ком случају обављати пре издања дозволе.

(3) Ако надлежна општа управна власт накнадно, пошто је молилац у смислу става 2 овог § започео радом, донесе образложену одлуку којом се одбија, он мора да обустави даљи рад у року, који она одреди одлуком.

§ 98

(1) У овлашћење односно дозволу ставиће се главни подаци из поднеска који је састављен саобразно наређењима § 95 и потврдиће се да је овлашћење, односно дозвола уписана у регистар радња у који општа управна власт првог степена уписује свако издано овлашћење или дозволу, као и сваку промену насталу у радњи. Ово овлашћење односно дозвола служи имаоцу радње за легитимацију да има право на обављање дотичне радње и мора га на захтев показати свим органима који су овлашћени да врше надзор над његовим радом.

(2) Комора је дужна да примљено овлашћење или дозволу упише у регистар који ће у ту сврху посебно водити.

(3) Комора има право да се у року од 15 дана жали надлежној вишој управној власти противу издатог овлашћења. Прописно изјављена жалба задржава њихово извршење.

(4) Надлежна општа управна власт дужна је да у исто време када изда овлашћење односно дозволу или какву њихову промену извести о регистрацији надлежну пореску управу, комору, принудно удружење, власт за инспекцију рада, окружни уред за осигурање радника и евентуално и друге заинтересоване власти односно установе достављајући им препис овлашћења или дозволе. Исто тако извештаваће се свака промена седишта радње, оснивање и промена помоћних локала, производница, пословница, бироа, радионица, подружница (филијала), депоа, стоваришта и складишта.

(5) Дозволе које издају више власти достављаће се странкама увек преко надлежних општих управних власти првог степена.

(6) Образац овлашћења и дозволе прописаће Министар трговине и индустрије.

§ 99

(1) У циљу уписивања радња за које је издато овлашћење односно дозвола морају се код општих управних власти првог степена водити четири регистра, један за радње за које је потребна дозвола по § 60, други за радње из § 23, трећи за радње из § 32, а четврти за све остале. Министар трговине и индустрије може наредити да се воде још посебни регистри за поједине струке.

(2) За оне радње за које према наређењима овог Закона издаје дозволу бан, односно Министар трговине и индустрије, може се основати и код ових власти регистар у који ће се уписивати издане дозволе. Ове власти дужне су да оверене преписе издатих дозвола достављају надлежним општим управним властима првог степена на истовремено регистровање и извештавање власти и установа поменутих у ставу 2 § 98.

(3) Образац регистра радња прописаће Министар трговине и индустрије.

§ 100

(1) Уколико Закон нарочито посебно не одређује, ималац радње је дужан да пријави у року од петнаест дана општој управној власти првог степена сваку промену седишта радње, оснивање и промену помоћних локала (продавница пословница, бироа и радионица), депоа, стоваришта и складишта због надлежног поступања у смислу наређења овог Закона. Кад се подаци приме знању или одобре, надлежна власт доставиће их одмах властима и установама поменутих у § 98.

(2) На исти начин и у истом року ће се пријавити свако постављање и промена пословође. Постављање или промену пословође код радња које се обављају на основи овлашћења (§ 3 став 1 т. 1) примаће до знања надлежна општа управна власт првог степена, а постављање пословође код радња из § 60 одобраваће општа управна власт надлежна за издавање дозволе. Општа управна власт је дужна да код постављања односно промене пословође испита да ли он испуњава услове Закона. Ако је постављење пословође примљено к знању или је одобрено власт ће одмах о томе да извести лице које је поднело пријаву, комору и надлежно принудно удружење и уписати га у регистар.

(3) Радње које се у смислу овог Закона воде само преко пословође могу се у случају иступања пословође из радње да обављају без пословође највише два месеца.

(4) За радње из § 60, за које дозволе издаје бан односно Министар трговине и индустрије дужна је општа управна власт првог степена да о свакој пријави имаоца радње о насталим променама поменутих у ставу 1 и 2 у року од 8 дана од пријема пријаве извести бана. Тако подносиће се на одобрење бану постављање и промена пословође. У истом ће се року преко надлежног бана извести и Ми-

нистарство трговине и индустрије кад је оно надлежно за издавање дозволе.

(5) Иступи противу наређења овог § казниће се по § 397.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Надлежност власти

§ 101

Среска начелства и градска начелства с правом опште управне власти првог степена врше у смислу овог Закона све послове опште управне власти уколико ови нису изричито придржани бану или другим властима.

§ 102

(1) У надлежност бана спада издавање дозвола из § 60 став 1 за:

1. трговина оружјем, муницијом и експлозивним средствима ма какве врсте (т. 1 став § 60) као и производњу ових предмета уколико се она врши према § 23 став 1 т. 8 и 79;

2. предузећа (постројења) за производњу електричне енергије уколико ова предузећа не спадају у предузећа из става 4 § 60, (т. 3 став 1 § 60);

3. производња отрова, лекова и лековитих специјалитета, супстанциија и препарата за лекове, уколико то није искључиво право апотека (т. 4 став 1 § 60);

4. трговина лековима, специјалитетима, супстанциијама и препаратима за лекове, дрогама и отровима уколико то није искључиво право апотека (т. 6 став 1 § 60);

5. банкарски и мењачки послови, изузев послова, које обављају акционарска друштва и друштва с ограниченом одговорношћу, као и осигуравајућих послова свих врста (т. 7 став 1 § 60);

6. продавање хартије од вредности на отплату (т. 8 став 1 § 60);

7. предузећа за продају покретних ствари јавном дражбом (дражбоваонице, заводи за лицитацију т. 10 став 1 § 60);

8. предузећа за давање зајмова на ручни залог (т. 11 став 1 § 60);

9. предузећа за давање информације и посредни послови за равнање између дужника и послодаваца (т. 13 став 1 § 60);

10. новинарске агенције (т. 14 став 1 § 60);

11. путничке агенције (т. 15 став 1 § 60);

12. бирои за посредовање купопродаје некретнина (т. 16 став 1 § 60);

13. бирои за заступање пред управним властима, изузев финансијске заступнике по § 73 став 1 и 2 (т. 17 став 1 § 60);

14. бирои за посредовање женидбе (т. 18 став 1 § 60);

15. приватни детективски бирои (т. 19 став 1 § 60);

16. приватни бирои за посредовање рада и службе (т. 20 став 1 § 60);

17. отпремници бродова (т. 21 став 1 § 60);

18. кинематографи (т. 23 став 1 § 60);

19. предузећа за редован превоз путника и робе моторним колима (т. 25 став 1 § 60);

20. мале железнице за јавни саобраћај и трамваји (градске, друмске, жичане и сличне железнице (т. 26 став 1 § 60);

21. јавне кланице (т. 32 став 1 § 60);

(2) Бан је надлежан у случајевима када дозволу за радње из § 60 став 1 моли општина града са правом првостепене опште управне власти.

(3) Ако пруга на којој се врши саобраћај моторним колима односно железницом (предузећа из т. 25 и 26 става 1 § 60) прелази границе једне бановине, дозволу издаје бан оне бановине на чијем је подручју седиште предузећа у споразуму са баном оне бановине преко чијег се подручја врши саобраћај. Ако такве пруге не додирују бановину на чијем је подручју седишта предузећа, дозволу издаје са заинтересованим бановима бан оне ба-

новине на чијем се подручју налази дужи део пруге.

(4) Акционарским друштвима, друштвима са ограниченом одговорношћу и привредним задругама које намеравају да обављају неку радњу из § 60 став 1 даће бан дозволу за обављање рада заједно са дозволом за оснивање, ако је за то надлежан. Исто важи и за друштва са ограниченом одговорношћу, ако је за њихово оснивање прописана дозвола.

§ 103

(1) У надлежност Министра трговине и индустрије спада издавање дозволе за предузећа за редован превоз путника и робе моторним колима ако пруга прелази границе једне или више бановина а између надлежних банова не дође до споразума.

(2) Министар трговине и индустрије надлежан је за издавање дозвола за банкарске и мењачке послове које обављају акционарска друштва и друштва са ограниченом одговорношћу, као и за обављање осигуравајућих послова свих врста. Исто тако је он надлежан за издавање дозвола за индустријске (фабричке) радње из § 60 став 4.

(3) Министар трговине и индустрије надлежан је: да изда у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром војске и морнарице дозволе за фабричку производњу оружја, муниције и експлозивних средстава уколико то није искључиво право државе; да изда у споразуму са Министром финансија дозволе за рад фабрика за дестилацију минералних уља; да изда у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља дозволе за производњу лекова биолошког порекла, односно са Министром пољопривреде када је у питању производња сточних лекова.

(4) Ако дозволу за рад поменути у предњим ставовима овог § тражи акционарско друштво или привредна задруга, Министар трговине и индустрије издаће ову дозволу истовремено са дозволом за оснивање друштва или задруге, када је у смислу

овог Закона надлежан за издавање овакве дозволе и када њихово оснивање према постојећим прописима спада у његову надлежност. Исто важи и за друштва са ограниченом одговорношћу ако је за њихово оснивање прописана дозвола.

(5) За исељеничке агенције издавање дозволе Министар социјалне политике и народног здравља према одредбама исељеничког закона.

(6) Министар финансија надлежан је за издавање дозвола за финансијска правна заступства и царинске посреднике (§ 73 став 1 и 2) и за рад фабрика шпиритуса, пива, квасца, за производњу играћих карата и домина.

(7) У случајевима става 2, 3 и 6 поступак око одобрења за подизање радионица и постројења (§§ 105 и 106 односно § 122 став 1 т. 4) обављаће се у надлежности бана на основи донете одлуке надлежног министра, а саобразно наређењима § 109.

§ 104

Дозволе за подизање јавних складишта (§ 60 став 1 т. 9) издавање се према одредбама закона о јавним складиштима.

IV ГЛАВА

Издавање посебних одобрења за подизање радионица и постројења

ПРВИ ОДЕЉАК

Поступак власти

§ 105

(1) Радионице и постројења (§ 4 став 5) предузећа у којима се употребљавају нарочита огњишта, парне машине, мотори, водена или каква друга природна снага или која могу да буду за околне становнике и јавне установе, те раднике у њима опасна или непријатна штетним утицајем на здравље, угрожавањем сигурности, неугодним мирисом, необичном буком или тресењем, не могу се

подизати без посебног одобрења за подизање радионице или постројења и њиховог техничког уређаја.

(2) Овакве радионице и постројења могу се подизати пошто се проведе претходни поступак надлежне опште управне власти по § 106 или §§ 108 и следећим у циљу уклањања поменутих штетних утицаја и опасности. Поступак по §§ 108 и следећим примењиваће се само за предузећа (радионице и постројења) изрично поменута у § 107. За све остале радионице и постројења важиће поступак по § 106.

§ 106

(1) Радионице и постројења радња које нису побројане у § 107, а иначе постоје опасности поменуте у § 105, могу се подизати пошто се молилац обрати поднеском за одобрење подизања надлежној општој управној власти. Власт ће по званичној дужности испитати и утврдити све прилике које долазе у обзир при том подизању и прописати све услове и евентуална ограничења у погледу уређаја радионице или постројења и рада. При том се морају имати нарочито у виду обзири на здравље и сигурност лица запослених у радњи, интереси јавног здравља и сигурности, као и обзири да радионице и постројења не сметају црквама, храмовима, богомољама, јавним наставним заводима, болницама и другим јавним установама.

(2) Комисијски увиђај на лицу места надлежна општа управна власт ће предузети у случају ако се то покаже потребним. Увиђај неће се предузимати ако се из предложених аката види, да се подизање радионице или постројења може одобрити. Исто тако неће се комисијски увиђај предузимати ако се из предложених аката види, да молбу треба одбити.

(3) Решење по овим поднесцима има се донети најдаље у року од 30 дана.

§ 107

(1) Следећа предузећа, радионице и постројења неће се смети подизати без претходног одобрења, које ће се давати само по нарочитом поступку предвиђеном у §§ 108 и следећим овог Закона:

1. каменоломи и циглане уколико се исти не сматрају за узгредне пољопривредне радове; кречане и пећи за печење садре (гипса) уколико се не сматрају за узгредне пољопривредне радове и уколико се подижу изван места добијања сировина;

2. кланице и предузећа за производњу крвнoг албумина;

3. купатила;

4. лојарнице;

5. млинови са парном или моторном снагом;

6. мочионице и сушионице лана и конопље;

7. пећи за паљење чађи;

8. предузећа за бељење костију;

9. предузећа за брзо бељење;

10. предузећа за чишћење перја, чекиња и коњске длаке;

11. предузећа за дестилацију минералних уља;

12. предузећа за дробљење и млевење костију;

13. предузећа за градњу бродова;

14. предузећа за импрегнирање дрвета;

15. предузећа за израду дугмета од костију;

16. предузећа за израду хемијских производа;

17. предузећа за израду парних котлова;

18. предузећа за израду машина;

19. предузећа за израду огледала;

20. предузећа за израду парафина;

21. предузећа за израду сапуна;

22. предузећа за кухање цеђи од крви;

23. предузећа за млевење златних и сребрних отпадака;

24. предузећа за опаљивање вуне и памука, предионице и бојадисаонице;

25. предузећа, постројења и инсталације сваке врсте за производњу електричне енергије и постављења водова за електричну струју високог напона;

26. предузећа за прераду парафинског шкриљца и за производњу катрана од парафинског шкриљца;

27. предузећа за прераду дестилата катрана из каменог угља;

28. предузећа за прерађивање животињске длаке;

29. предузећа за производњу и чишћење жица од црева (цреваре);

30. предузећа за производњу цемента;

31. предузећа за производњу целулоида, као и већа складишта целулоида;

32. предузећа за производњу целулозе и хартије;

33. предузећа за производњу експлозива и експлозивних препарата, материјала за ватромете и другог лако запаљивог материјала и складишта таквог материјала;

34. предузећа за производњу терпентина;

35. предузећа за производњу (печење) глиненог посуђа;

36. предузећа за производњу и држање расветног плина;

37. предузећа за производњу катрана из дрва уколико се подижу изван места добијања сировина;

38. предузећа за производњу катрана из каменог угља уколико се подижу изван места добијања сировина;

39. предузећа за производњу кокса уколико се подижу изван места добијања сировина;

40. предузећа за производњу кровне лепенке и кровног филца;

41. предузећа за производњу лепка (туткала);

42. предузећа за производњу пива (пиваре);

43. предузећа за производњу предмета за храну и осталих životних namirnica;

44. предузећа за производњу и прераду филмова у већој количини;

45. предузећа за производњу салмијака;

46. предузећа за производњу соне киселине;

47. предузећа за производњу стакла;

48. предузећа за производњу сумпорне киселине;

49. предузећа за производњу свећа;

50. предузећа за производњу шалитрове киселине;

51. предузећа за производњу шећера, алкохола и квасца;

52. предузећа за производњу шкроба и шкробног сирупа;

53. предузећа за производњу уља, фирнајса и лака;

54. предузећа за производњу вештачког ђубрета, пудрет, мокраћна со за ђубрење и сл.);

55. предузећа за пржење костију и за производњу сподија;

56. предузећа за варење катрана, асфалта и коломаза;

57. предузећа за варење костију;

58. предузећа за сортирање и чување крпа;

59. предузећа за сушење хмеља сумпором;

60. предузећа за сушење костију;

61. предузећа за штављење кожа и стоваришта сирове коже и крзна;

62. стрвишта;

63. топионице ковина, предузећа за прераду ковина и ковнице, уколико се право на подизање истих не добија по рударском закону;

64. воштарнице (мануфактуре за воштано платно).

(2) Министар трговине и индустрије може ако јавни интереси захтевају по саслушању комора уредбом уврстити друга предузећа, радионице и постројења у овај списак или их из њега брисати.

(3) Министар трговине и индустрије може у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља да по саслушању комора пропише нарочите одредбе за уређење и рад радионица и постројења побројаних у 1 ставу. Важност оваквих одредаба може проширити и на већ постојеће радионице и постројења ако се потребне измене даду извести без битног ограничавања стечених права.

§ 108

(1) Поднесак за одобрење и подизање радионице или постројења предузећа означених у § 107 мора се, пре него што се приступи подизању доставити надлежној општој управној власти првог степена на чијем се подручју намерава да подигне радионица или постројење.

(2) Поднеску за одобрење подизања ових радионица или постројења морају бити приложени у четири примерка:

1. тачни планови, цртежи, описи радионице и постројења и рачуни техничке конструкције тако да се из њих тачно види начин грађења и уређења зграде која ће служити за радионицу и постројење; тачан систем, ближи размештај и начин инсталација свих радионица и машина, уређаја за сигурност упослених лица и осталих уређаја који су евентуално потребни у јавном интересу;

2. нацрт положаја са потребним изватцима из катастарских мапа и земљишних књига, а где ових нема са тачним списком суседних власника.

(3) Прилоге поднеска предвиђене у т. 1 става 2 мора потписати молилац и лице овлашћено за пројектовање грађевина односно радионица и постројења.

§ 109

(1) Ако је поднесак непотпун, надлежна општа управна власт ће молиоца најкраћим путем позвати да га допуни са свим потребним доказима

и прилозима. У сваком случају власт је дужна да што пре, али најдаље за 30 дана од дана издања претходног овлашћења односно дозволе (§ 96 став 5) одреди и објави комисијску расправу, те означи место и време (дан и час) држања комисије. Код радња за које се тражи дозвола бана односно министра, комисијска расправа одређиваће се у истом року (§ 96 став 1).

(2) Објава (едикт) расправе има да садржи најнужније податке о молиоцу и опис предузећа, радионице и постројења које намерава подићи, законска наређења по којима ће се расправа водити, уз потребна упутства интересентима, да могу до дана расправе разгледати нацрте и планове и да им је слободно поднети своје приговоре општој управној власти или писмено до дана расправе или усмено на самом рочишту расправе. У објави треба изрично напоменути да ће се, уколико јавне запрете не постоје, подизање предузећа дозволити ако се не поднесу правовремено приговори.

(3) Ову објаву треба обзнанити најмање два пута и најкасније 8 дана пре расправе у новинама одређеним за публикације ове врсте у седишту бановине и изложити на табли за званичне објаве надлежне опште управне власти првог степена и доставити свим познатим суседима. Поред тога може се објава изложити и на оваквој табли општине места у коме се радионица или постројење подиже. Објава има да остане на табли најмање 8 дана.

(4) Објава има да се благовремено достави: молиоцу, надлежном техничком одељку при општој управној власти првог степена, власти за инспекцију рада и општини у којој се предузеће има да подигне, свим оним државним и јавним установама, које могу бити тангиране намераваним подизањем предузећа као и свим познатим суседним власницима и поседницима некретнина према предложеном списку (§ 108 став 2 т. 2). Тех-

ничком одељку и власти за инспекцију рада треба уједно с објавом доставити по један примерак прилога молбе да ју оцени са гледишта грађевинског, односно заштите радника. Своје мишљење и предлоге они имају да даду писмено до дана расправе или усмено на самој расправи. Општина може по званичној дужности учествовати на расправама по свом изасланику.

§ 110

(1) Комисијом, којој ће бити поверено да проведе расправу, руковаће управни чиновник опште управне власти првог степена. У ту комисију ће се позвати према потреби технички и санитарски референт надлежне управне власти као и референт за инспекцију рада, те референт надлежне коморе и евентуални други стручњаци према врсти радионице или постројења које се има подићи.

(2) Ако се покаже потреба може у појединим случајевима бан за вођење ове расправе одредити чиновника банске управе (§ 418 став 3).

§ 111

(1) Код комисијске расправе која је усмена, општа управна власт има да по званичној дужности првенствено расправи сва питања која су од важности са гледишта општих јавних интереса (јавне безбедности, народног здравља, заштите радника, уређења градова и насеља и сл.) и интереса државних и других јавних установа. Власт је дужна, да се стара о томе да не би дим, плин, вода која би отицала и друго томе слично, што би све могло доћи од пројектованог предузећа (радионице или постројења), дејствовали на суседна земљишта у мери која према месним приликама прекорачује обичну меру, и на начин да би то битно крњило у дотичном месту уобичајено коришћење земљишта; даље је власт дужна да констатује да ли су пројектовани уређаји зграда и машина у складу са законима и про-

писима за заштиту здравља и сигурности у послоног радничког особља и да утврди евентуалне недостатке; да саслуша и оцени све приговоре интересираних лица и установа, и, уколико се не ради о питањима која су од општег интереса, да дејствује да дође до споразума међу учесницима.

(2) Питања приватно-правне природе, уколико се не могу између учесника споразумом уредити, само ће се убележити у записник који се води о читавом комисијском раду, а учеснике упутити одлуком (§ 112) на редовни грађански суд. Право тужбе на грађански суд има и странка која није била прописно позвата на рочиште. Учесник који је упућен на редовни грађански суд може поднети тужбу само у року од тридесет дана, рачунајући од дана доставе решења.

(3) Општа управна власт не може забранити подизање радионица или постројења због спорних приватно-правних питања.

(4) Чланови комисије имају да у записник ставе своје мишљење да ли се и под којим условима има одобрити пројектовано подизање радионице или постројења. Ако се предлози и услови ради важних техничких разлога не би могли дати на самој расправи, власт може одредити рок до највише три дана, до кога се имају писмено поднети. Ови писмени предлози и услови саопштиће се молиоцу и учесницима који су уложили приговор с позивом да у року од три дана доставе евентуалне своје примедбе. Све ове изјаве прикључиће се записнику, а предмет доставити надлежној власти на решење.

§ 112

Одобрење (одлука) за градњу радионице или постројења има се донети најдаље у року од 15 дана од дана закључка комисијске расправе. Одобрењем има се одлучити да ли се и под којим условима пројектована градња радионице или постројења одобрава. Оно мора да садржи грађевинске

услове, остале комисијске закључке и услове и све разлоге због којих се одобрење издаје или ради којих се прописују извесне измене и услови или одбацују приговори учесника.

(2) Одлука којом се молба одбацује мора да садржи разлоге ради којих се ускрађује одобрење.

(3) Одлука саопштиће се писмено молиоцу, техничком одељку и свим интересованим властима, као и оним учесницима који су подigli какав приговор на расправи. Власт ће оверити и одобрити све примерке нацрта и вратити један примерак молиоцу. Преостали примерак задржава власт за себе и ставља га у архиву. Општина и незадовољни учесници имају противу одлуке право жалбе на вишу власт. Пре решења жалбе не може се градњом започети.

(4) Одобрење (одлука) престаје важити ако се градња радионице или постројења не почне за годину дана или ако се рад на градњи прекине за време дуже од две године. Ови се рокови могу из оправданих разлога продужити највише за годину дана.

(5) У случају промене у лицу имаоца одобрене радионице или постројења сва права и дужности побројана у одобрењу (одлуци) прелазе на новог имаоца.

§ 113

(1) По свршетку радова на градњи радионице или постројења ималац радње мора да поднесе надлежној општој управној власти пријаву да је градња извршена према издатом одобрењу.

(2) У пријави се морају назначити и све евентуалне измене учињене у току рада и приложити односни измењени нацрти.

(3) Надлежна власт ће по пријему ове пријаве одредити да се у року од 15 дана изврши нови комисијски преглед подигнуте радионице или постројења на лицу места. Овом прегледу учествоваће потребни стручни претставници власти и о раду

комисије саставити записник. У записнику утврдиће се да ли су испуњени сви ранији услови одобрења и да ли се радионица или постројење може употребити за намењену сврху.

(4) На основи комисијског записника издаће власт у року од 8 дана одобрење за употребу као и коначно овлашћење односно дозволу за рад. Овлашћење односно дозвола замениће претходно издано овлашћење односно дозволу (§ 4 став 5 и § 96 став 5).

(5) Редован рад у радионици или постројењу не сме се започети пре издатог одобрења за употребу.

(6) У погледу издавања одобрења за употребу имају се иначе применити одговарајућа наређења § 112.

§ 114

Уколико је потребан и поступак по грађевинском закону, по закону о водама и другим законима, овај се поступак има по могућству провести заједно са поступком по §§ 108 и следећим. Само изузетно, ако технички не би било могуће да се споје ови поступци, могу се они посебно проводити.

§ 115

(1) Сви трошкови за поступак падају на терет учесника која тражи одобрење. Једино трошкови проузрочени произвољним приговорима учесника падају на терет оног учесника који је те приговоре подигао.

(2) У погледу комисијских трошкова надлежна општа управна власт поступиће према одредбама §§ 167 до 170 закона о општем управном поступку и дужна је да молиоцу изда писмену одлуку о плаћању трошкова за комисијски поступак. Ова одлука може се донети заједно са одобрењем односно са одобрењем за употребу.

§ 116

(1) Одобрење за употребу издаје се редовно на неодређено време, али ако за то има нарочитог разлога, може се одобрење ограничити на рок.

(2) По истеку овог рока може се важност одобрења за употребу још продужити на одређено или неодређено време, ако то није противно јавним интересима.

(3) Када истече одређено или продужено време одобрења радионица или постројење може се уклонити, без икакве отштете, на трошак и опасност имаоца предузећа.

§ 117

(1) Одобрење за употребу престаје важити ако се не почне рад у одобреној радионици или постројењу за годину дана или ако се рад у њима прекине за време дуже од две године.

(2) На молбу имаоца предузећа, радионице или постројења, могу се ако има важног разлога предњи рокови продужити по надлежној општој управној власти.

§ 118

(1) Сваку битну измену или проширење радионице или постројења у месту, конструкцији, обиму или распореду, као и сваку битну измену у производњи дужан је имаоца предузећа пријавити надлежној општој управној власти пре но што приступи извођењу тих измена. Власт ће одустати од одређивања поновног поступка по §§ 108 и следећим, ако се ради о мањим изменама и ако власт нађе да штетни утицаји и опасности поменути у § 105 не постоје, и да су јавни интереси раније издатим мерама довољно обезбеђени.

(2) Ако настане промена у лицу имаоца предузећа, није потребно да се изда ново одобрење у смислу §§ 112 и 113.

§ 119

(1) Против радионице или постројења које је подигнуто на основи прописно обављеног поступка и издатог одобрења нико од околних становника нема више права да тражи забрану рада.

(2) Ако се накнадно покаже, да радионица или постројење, подигнуто на основи пуноважно издатог одобрења, наноси непредвиђену штету или да услед рада настану од њега опасности и неприлике на околне становнике или ако необичном лупом или тресењем смета црквама, храмовима, богомољама, јавним наставним заводима, болницама и другим јавним установама или да због свог положаја у јако насељеним улицама или местима постане опасност да ће лако проузроковати пожар, може надлежна општа управна власт у циљу отклањања опасности и штете, оваквој радионици или постројењу после проведене расправе у смислу §§ 108 и следећих прописати нарочите мере и ограничења у раду или потребне промене и преинাকে на згради.

(3) На исти начин може општа управна власт поступити и са радионицама или постројењима које нису подложне одобрењу у смислу §§ 108 и следећим, а иначе производе описане штетне утицаје и опасности.

§ 120

(1) Ако се штетни утицаји и опасности поменуте у § 119 став 2 не могу уклонити означеним мерама, радионица или постројења може се уз потпуну отштету експроприсати или рад обуставити (§ 124).

(2) Потреба и обим одобрења за експропријацију или обустављање рада предузећа вршиће се само са гледишта општих јавних интереса а никада приватних.

(3) Експропријација или обустављање рада извршиће се по закону о експропријацији. По поменутом закону утврђује се и отштета за извлашћење.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Надлежност власти

§ 121

За обављање и провађање поступка око издавања одобрења за подизање радионица и постројења по § 106 и §§ 108 и следећим, надлежне су опште управне власти првог степена и градска начелства с правом опште управне власти првог степена, изузев случајеве који су по §§ 122, 123 и 124 овог Закона придржани за надлежност бана односно Министра трговине и индустрије.

§ 122

(1) Бан је надлежан за обављање свих послова око издавања одобрења и одобрења за употребу ових предузећа, радионица и постројења:

1. подизање електричних предузећа и инсталација сваке врсте за производњу електричне енергије и водова за електричну струју високог напона;

2. подизање кинематографа;

3. подизање радионица или постројења у којима се израђују, прерађују, извађају и спремају филмови и целулоид;

4. подизање индустријских (фабричких) предузећа поменутих у § 60 став 3 и 4 и §§ 102 и 103 став 2, 3 и 6.

(2) У надлежност бана спада обављање овог поступка и у случајевима када једно предузеће, радионица и постројење из § 107 прелази границе једне опште управне власти првог степена у истој бановини.

§ 123

Ако једно предузеће, радионица или постројење из § 107 прелази границе једне бановине, издавање одобрења спада у надлежност Министра трговине и индустрије.

§ 124

(1) У надлежност Министра трговине и индустрије спада издавање одобрења за експропријацију предузећа према § 120. Експропријација може се одобрити у градовима на основи закључка општинског одбора, а у сеоским општинама по предлогу општинског одбора који има одобрити надлежна надзорна општа управна власт.

(2) Закључак за експропријацију има се пре него се подноси Министру трговине и индустрије, писмено доставити имаоцу предузећа који има против тога у року од 15 дана право жалбе. Жалба се заједно са закључцима доставља у року од 15 дана Министру трговине и индустрије.

V ГЛАВА

Одржавање радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Радње са сталним пословним местима (локалима)

§ 125

(1) Обављање радња вршиће се редовно на сталном пословном месту (локалу, пословници, радионици и сл.).

(2) Ако се радње обављају на местима која немају сталан значај у смислу става 1 и не потпадају под наређења VII главе овог дела Закона него се воде у баракама и сличним једноставним продавалиштима постављеним на улицама, путевима или трговима или приватним имањима, даће надлежна општина одобрење за употребу оваквог места. Надлежна општина може издати посебан правилник за постављање, уређење и рад на оваквим местима. Правилник ће по саслушању коморе одобрити надлежна општа управна власт првог степена, а код општина с правом опште управне власти првог степена бан.

(3) Код обављања радова који се по својој природи не могу обављати на неком сталном месту (носачи, фијакери, такси и т. д.) сматараће се као стално пословно место радње или место рада које ималац радње зато одреди или ако тога нема стан имаоца радње.

§ 126

(1) Ниједна радња не сме се водити у локалу или на месту где недостају потребни хигијенски услови и који не одговарају важећим грађевинским прописима. Сваки ималац радње дужан је да о свом трошку набави и одржава оне направе које су потребне да се обезбеди живот и здравље упосленог помоћног особља.

(2) Радње у којима се производе или продају предмети намењени за људску храну могу се обављати само у локалима у којима се може одржавати чистоћа и други прописани хигијенски услови.

(3) Опште управне власти првог степена могу, на предлог надлежних општина у извесним улицама забранити држање локала за рад погребних предузећа и продају погребних предмета.

(4) Ближа наређења о уређењу и хигијени локала, радионица и сл. издаће се по саслушању комора уредбом Министра трговине и индустрије у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља.

§ 127

(1) Општа управна власт првог степена дужна је да повремено прегледа локале и радионице радња да ли испуњавају наређења из § 126. Овај преглед не може да падне на трошак странке.

(2) Сва предузећа која производе или продају санитарски материјал које било врсте подлеже контроли органа санитарских власти. Исто тако подлежи овој контроли и рад погребних предузећа. Надлежна санитарска власт може у том погледу издати посебне прописе.

(3) Локали радња поменутих у 2 ставу § 126 имају се комисијски прегледати од случаја до случаја уз учествовање претставника санитарске власти, а по потреби и других званичних стручњака.

(4) На основи прегледа власт ће наредити да се у одређеном року уклоне опажени недостатци код поменутих предузећа. Ако ималац радње не може да уклони опажене крупне недостатке у одређеном року или у случају, да се код три узастопна прегледа локала констатују исти недостатци, може му надлежна општа управна власт првог степена забранити даље обављање радње у овом локалу.

§ 128

(1) Локал у коме се обавља радња мора бити видљиво и јасно означен натписом на спољној страни главног улаза. Овај натпис мора бити састављен на државном језику, садржаваће пуно породично и рођено име имаоца радње и не сме бити по величини слова означен тако да би могла наступити каква забуна. Натпис мора бити сагласан са издајим овлашћењем односно са дозволом. Радње које су обавезане на протоколацију фирме код суда имају да у натпис ставе фирму. У случајевима када у трговачкој фирми није садржано име имаоца радње има се у натпис ставити уз фирму и његово рођено и породично име. Друштвеном ознаком не може се нико послужити ако стварно не постоји друштво или уколико то није којим законским прописом дозвољено. У натпис могу се поред означених података ставити и друге неличне ознаке или додаци. Натписи угостиољских радња из т. 1, 2 и 5 става 1 § 76 могу се означити само називом дотичне врсте радње. Назив „занатлијске задруге“ могу носити само оне задруге чији су чланови искључиво квалификовани мајстори.

(2) Кад се радња наставља на основи наређења § 14 овог Закона у корист удовице или ма-

лолетне деце, радња ће се за време настављања водити под натписом (фирмом) бившег имаоца радње са додатком или без додатка који означаје да се радња наставља. Исто важи и кад се радња наставља на основи § 16.

(3) Радње које не подлеже обавези протоколације фирме у смислу трговачког закона а обављају се у заједници више лица имају у натпис ставити породично и рођено име најмање двојице од ових лица.

(4) Подружнице (филијали) морају имати натпис као локал главне радње уз ознаку да се ради о подружници (филијалу).

(5) У истом месту не могу се у натпис узети два једнака обележја или назива за радње исте и сличне врсте.

(6) Ако на жалбу заинтересованих општа управна власт првог степена нађе да је натпис несагласан с овим наређењима или противан значају радње или да два локала радња носе исто обележје, наредиће по саслушању коморе да се учине потребне измене у означеном смислу.

(7) Министар трговине и индустрије може у споразуму са Министром правде у циљу заштите права обављања радња или потрошача правилником прописати посебне одредбе у погледу састављања натписа свих или посебних врста радња.

§ 129

Ниједан ималац радње нема права да се у натпису свог локала у коме обавља радњу за своју рекламу, циркуларе, жигове, објаве, ценовнике или сл. противправно послужи именом, фирмом или другом ознаком другог домаћег предузећа или да неистинито означи ове податке. Ово није дозвољено ни онда, ако се при томе нешто испусти, дода или промени када се та разлика не може опазити с обичном пажњом тако да може завести у забуну.

§ 130

(1) Дужност протоколације фирме код суда нормирана је трговачким законом, и овим се Законом ниуколико не мења.

(2) Протоколацијом фирме код суда не стиче се још право на обављање радње. Лица која су обавезна да у смислу трговачког закона протоколишу своју фирму дужна су да за обављање радње испуне све што овај Закон одређује.

§ 131

(1) Ако ималац радње из § 3 став 1 т. 1 на подручју исте опште управне власти првог степена премести локал своје радње, он мора да премештај локала своје радње пријави овој власти у прописном року (§ 100).

(2) За премештање оваквих радња на подручје друге које опште управне власти првог степена потребно је овлашћење за ново оснивање радње.

(3) Ако се премешта локал радње из § 60 став 1 на подручју исте општине, потребно је свагда претходно одобрење надлежне опште управне власти првог степена. Код радња побројаних у § 60 став 1 под т. 10, 11, 20, 22, 27, 29, 31 и 35 одбриће се премештај локала кад се претходно саслуша општина и дотично принудно удружење. Кад се радње из § 60 став 1 премештају на подручје друге општине, односно изван подручја опште управне власти првог степена потребна је нова дозвола.

(4) У случајевима премештања радње из подручја једне опште управне власти првог степена на подручје друге има се надлежној власти доставити препис ранијег овлашћења односно дозволе.

(5) Кад се премешта радња на подручје друге које опште управне власти првог степена, ималац радње је дужан да о томе извести општу управну власт првог степена на чијем се подручју до тада налазила главна радња (настан).

§ 132

(1) Ималац радње по § 3 став 1 т. 1 овог Закона може на основи прибављеног овлашћења на подручју исте општине имати више помоћних локала (продавница, пословница, бироа, радионица), али је дужан да сваки нови помоћни локал у року од осам дана од отварања пријави надлежној општој управној власти првог степена.

(2) Исто тако може ималац радње из § 3 став 1 т. 1 овог Закона на основи свог овлашћења имати и изван општине у којој је седиште главне радње, а на подручју исте опште управне власти првог степена више помоћних локала (продавница, пословница, бироа и радионица) исте радње. За сваки овакав помоћни локал (продавницу, пословницу, биро и радионицу) мора се поднети пријава надлежној општој управној власти првог степена у прописаном року (§ 100). Кад се оснива помоћни локал (продавница, пословница, биро и радионица) исте радње изван подручја опште управне власти првог степена, на коме је седиште главне радње, потребно је ново овлашћење од надлежне опште управне власти.

(3) Ималац радње из § 60 став 1 овог Закона може на подручју општине у којој је седиште главне радње имати више помоћних локала (продавница, пословница, бироа и радионица) исте радње, али за сваку је потребно одобрење надлежне опште управне власти. У погледу рока за издавање овог одобрења важе сходно наређења § 96 овог Закона. За оснивање помоћних локала, (продавница, пословница, бироа и радионица) исте радње § 60 став 1 изван општине а на подручју исте опште управне власти у којој је седиште главне радње, потребна је нова дозвола. Када индустријска (фабричка) предузећа из § 60 став 3 и 4 оснивају продавнице, пословнице и бирое дужна су да за ову врсту радње затраже овлашћење у смислу § 3 став 1 т. 1 и за њих није потребна дозвола осим

ако је у питању оснивање какве продавнице, пословнице и бироа из става 1 § 60.

(4) Ако се помоћни локали (продавнице, пословни бирои и радионице) налазе изван општине у којој је седиште главне радње, а ималац радње не може сам да их води због удаљености или каквоће рада, он мора за њих поставити пословођу. Ималац радње или пословођа може водити и више помоћних локала (продавница, пословница, бироа и радионица) у истој општини. За занатске радње важе у оваквим случајевима наређења § 18. Када занатлија оснива за продају својих производа изван подручја општине главне радње продавницу, пословођа не мора доказати стручну спрему за главну радњу него мора само да испуњава услове за вођење трговачке радње. Са пријавом о оснивању помоћног локала ималац радње је дужан да поднесе и све доказе за пословођу.

(5) Наређења става 5 § 131 овог Закона важе сходно и за ове случајеве.

(6) За оснивање помоћних радионица и постројења постојећих предузећа из §§ 105 или 107 овог Закона важе наређења §§ 106 односно 108 и следећих овога Закона.

(7) Наређења овог §-а не протежу се на локале који не служе за обављање радње него само за чување робе као депои, магацини, стоваришта и складишта. Њихово оснивање има се знања ради пријавити надлежној општој управној власти првог степена.

§ 133

(1) За оснивање и премештање подружница важе сходно наређења §§ 131 и 132 овог Закона.

(2) За вођење подружнице потребно је да ималац радње постави у смислу Закона пословођу, ако је сам не води. Код подружница јавних, трговачких и командитних друштава, пословођа може бити један од другара друштва, који је у смислу трговачког закона овлашћен да води и заступа друштво.

§ 134

(1) Уколико је по природи извесног рада могуће, радње могу се на основи овлашћења или дозволе обављати и путем аутомата.

(2) Аутомати преко којих се врши радња за коју је потребна дозвола могу се постављати само уз претходну дозволу надлежне опште управне власти. Постављање аутомата код осталих радња има се у смислу Закона претходно пријавити надлежној општој управној власти првог степена због издавања овлашћења. Пријава ће садржавати име и седиште предузећа односно становање лица које поставља аутомат, као и ознаку врсте аутомата и места где ће се исти поставити. Ако се поставља аутомат на улицама или другим јавним местима, пријави се има приложити и одобрење општине.

(3) За постављање, односно подизање аутомата предузећа из §§ 105 или 107 Закона важиће наређења § 106 односно §§ 108 и следећих.

(4) Исто тако ће се пријавити општој управној власти првог степена и престанак рада аутомата или премештање на друго место.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Обим права на обављање радње и начин вршења овог права

§ 135

(1) Ималац радње не може своју радњу да обавља преко закупника или подзакупника. Ова се забрана не односи на право давања у закуп пословних просторија и пословног уређаја.

(2) Изузетно од наређења става 1 може надлежни суд на основи § 296 закона о извршењу и обезбеђењу (извршном поступку) одредити за радњу принудну управу или дати је под закуп. Лице које управља радњом или је држи у закуп, мора испуњавати услове § 17 став 1 овог Закона.

§ 136

(1) Ималац радње има право да обавља оне послове за које је добио овлашћење односно дозволу од надлежне опште управне власти. Ако у погледу обима права недостају законска наређења, узима се у обзир постојећи обичај.

(2) У случају спора око обима неког права на обављање радње одлучује бан по саслушању коморе.

§ 137

(1) Ималац производних радња нема права да обавља послове других радња осим ако су ови послови споредни и служе као неопходна допуна његовом раду и потребни су за потпуну израду његових производа. Имаоци производних радња могу по њима произведену робу продавати. Занатлије могу у мањем обиму продавати робу коју сами не производе ако ова роба улази у њихову струку и споредног је значења.

(2) Ималац радње има право да израђује омоте и сандуке за паковање производа (робе), а који рад је нужан по трговачком обичају за отпремање и продавање тих производа. Постројења, машине и друга помоћна средства која су опасна по живот и здравље или туђу имовину може ималац радње одржавати само помоћу лица која за овакве радове имају стручну спрему.

(3) Трговац може да производи омоте и сандуке за паковање само за потребе своје радње.

§ 138

(1) Ималац неке радње може да несметано купује и набавља у целој земљи робу која му је потребна за обављање његове радње. Он може изван општине свог пословног седишта робу с којом ради дати у комисију другим имаоцима радње који у смислу овог Закона могу држати такву робу; он може примати и извршивати поруџбине и обављати свуда у земљи радове који су му поручени.

(2) Ако је по уговорима закљученим са страним државама признато обостраним поданицима узајамно право, инострани имаоци радња могу да извршују у земљи поручене радове изузев радова за које се тражи дозвола (§ 60 став 1).

§ 139

Ако се више разних радња води у разним општинама, ималац радња дужан је да за њихово вођење постави пословође који испуњавају законске услове за ове радње, осим за оне којима према природи рада и с обзиром на близину места може сам да управља. Јавно трговачко друштво и командитно друштво (§ 10) не мора да постави пословођу ако послове води један од ортака који је у смислу трговачког закона овлашћен да води и заступа друштво.

§ 140

(1) Ко жели да обавља трговачку радњу дужан је да у свом поднеску власти означи струку у којој жели да ради. Овлашћење односно дозвола даје му право да ради само у дотичној струци. Списак трговачких струка може утврдити Министар трговине и индустрије по саслушању комора. С којим предметима (робом) могу трговци појединих струка да тргују, меродавни су трговачки обичаји. У случају сумње одлучује по саслушању коморе општа управна власт првог степена.

(2) Ако се један трговац жели бавити пословима других трговачких струка за које није добио овлашћење односно дозволу, дужан је да учини пријаву за проширење, односно прелаз на дотичну струку ради новог издавања, односно допуне овлашћења или дозволе.

(3) Ако се пријави обављање трговачке радње великог обима без ближе ознаке врсте робе или струке, може се трговати са свим предметима слободног промета изузев предмете за које је потребна дозвола.

§ 141

(1) Ималац трговачке радње може да у виду заната сам израђује робу којом тргује једино ако има право на обављање дотичне занатске радње. Ималац трговачке радње који нема право на обављање занатске радње може на роби коју продаје предузимати ситне измене у циљу да робу прилагоди потребама купца.

(2) Ако ималац трговачке радње нема права на обављање дотичне занатске радње, он мора да код њега купљену робу да на преправљање или оправку занатлијама у чију струку дотични рад улази.

(3) Трговци фотографских предмета овлашћени су да од аматера преузимају за имаоце фотографских радња поруџбине за израђивање фотографија.

(4) Министар трговине и индустрије може по саслушању комора правилником прописати да трговци извесних фабричких производа могу у смислу постојећих обичаја преко својих стручних радника вршити инсталације продатих апарата или машина и привремено вршити оправке ових предмета кад су их продали и ако су за њих преузели за извесно време гаранцију.

§ 142

Имаоци занатских радња имају право да у свом пословном седишту и изван њега где било у земљи извршују радове на које су овлашћени, и да своје радове нуде и изводе без ограничења, ако су ови радови поручени и ако се, по природи рада или по вољи поручиоца, имају обављати само на одређеном месту.

§ 143

(1) Имаоци радња имају право да изван места сталног пословног седишта сами или преко лица која су у њиховој служби (трговачких путника) обилазе и траже поруџбине код трговаца, фабриканата и занатлија који понуђеном робом у свом предузећу раде. За овај рад они морају имати зва-

ничну легитимацију. Код обављања овог посла могу собом носити само мустре, а никако робу за продају.

(2) Имаоци радња могу да сами или преко својих трговачких путника, у сталном пословном седишту или изван њега траже поруџбине за колонијалну и шпецерајску робу, за хемијске и минералне производе као и за мануфактурну, конфекциону и галантериску робу и рубље само код предузећа која раде овом робом. Код других лица могу са оваквом робом тражити поруџбине сами или преко својих трговачких путника само на позив.

(3) За робу која није наведена у ставу 2 могу имаоци радња у месту овог пословног седишта сами или преко трговачких путника тражити поруџбине без ограничења; изван пословног седишта радње могу они тражити поруџбине само код предузећа која овом робом раде, а код осталих лица која овом робом не раде само на позив.

(4) Трговачки путници не смеју приликом овог путовања у свом раду обављати ни оглашавати да примају поруџбине на месту становања, нити у своме стану примати поруџбине нити показивати своје узорке.

(5) Министар трговине и индустрије може по саслушању комора уредбом дозволити за поједине врсте радња, робу и подручја изузетак од забране поменуте у предњим ставовима и може одредити да поруџбине могу тражити и без позива.

(6) Приређивање појединачних изложби робе или мустара појединих имаоца радње изван њихових локала забрањено је. Општа управна власт може изузетно одобрити само приређивање оваквих изложби на свом подручју домаћим произвођачима за властите производе, али они не могу на изложби продавати робу. Држање излога изван локала не потпада под ову забрану.

§ 144

(1) Страна предузећа и њихови трговачки путници могу да у земљи скупљају поруџбине само

ако свој рад саобразе одредбама трговинског уговора са државом у којој је седиште њихове радње. Ови путници не могу да траже поруџбине за радове које би њихова предузећа извршивала у земљи.

(2) Приређивање посебних изложби страних предузећа и њихових путника забрањено је.

§ 145

Послови трговачких путника закључени са лицима код којих у смислу овог Закона није дозвољено тражити поруџбине ништавни су.

§ 146

Домаћи произвођачи сатова, златне и сребрне робе и робе од платине, трговци на велико са реченим предметима, затим трговци са драгоценим камењем и лица која су у њиховој служби могу да на свом путу носе не само мустре него и робу за продају, ако је за ову робу искључена могућност продаје по мустри, али смеју да је продају само и искључиво овлашћеним трговцима ових предмета.

§ 147

(1) Министар трговине и индустрије прописује по саслушању комора одредбе о легитимацијама за трговачке путнике. Легитимације издају коморе на основи молбе коју подноси ималац радње. Ако трговачки путник ради за више ималаца радња мора да има легитимацију од сваког појединог. Легитимација издаће се са важношћу за годину дана.

(2) Легитимације се имају издати за 8 дана по предаји молбе, а моћи ће се ускратити једино из ових разлога:

1. ако ималац радње који тражи легитимацију за путника нема право на обављање радње;

2. ако лице није пунолетно;

3. ако је лице осуђено судском пресудом на губитак часних права због злочинства или преступа из користољубља или против јавног морала, а

није још постигло повраћај права или рехабилитацију или ако је осуђено пресудом опште управне власти ради кажњивог дела по § 399 т. 13 овог Закона, а има оправданих разлога за бојазан, да ће наставањем занимања поново починити напред поменуто забрањено дело, или ако је против њега одређена мера безбедности, скопчана лишењем слободе или заштитног надзора, или забране вршења позива, уколико ове мере још трају.

§ 148

(1) Лица која нису у служби каквог службодавца (трговачки агенти) сматрају се самосталним имаоцима радње и морају пријавити своју радњу надлежној општој управној власти. Они су овлашћени радити само у струци коју су пријавили и за њихов рад важе одговарајућа наређења §§ 143, 145, 146 и 147.

(2) Трговачки агенти не смеју носити собом робу за продају нити за свој рачун продавати било робу, било мустре.

(3) Трговачки агенти не смеју имати своја стоворишта или магацине нити их имати код других радња.

§ 149

Продајом робе по улицама и идући од места до места и од куће до куће могу се бавити само лица која имају дозволу у смислу § 176 овог Закона.

§ 150

(1) За продају на ситно животињских намирница и предмета неопходно потребних за живот у продавницама односних радња, као и за потрошњу оваквих предмета у угоститељским радњама могу се прописати максимални ценовници. За угоститељске радње (§ 60 став 1 т. 22) у бањама, лечилиштима, климатским и туристичким местима, затим за радње нуђења превозних средстава и послуге (§ 60 став 1 т. 26), за радње превоза путника и робе моторним колима (§ 60 став 1 т. 25), и за

димничарске радње (§ 60 став I тач. 33), обавезно ће се прописати максимални ценовници (тарифе). Максимални ценовници могу се прописати и за издавање соба у угоститељским радњама.

(2) Максималне ценовнике (тарифе) прописује првостепена општа управна власт по саслушању општине, принудног удружења и коморе, изузев радње превоза путника и робе моторним колима и за димничаре за које ценовнике прописује бан. Ценовници важе до опозива.

(3) Продавци на ситно предмета неопходно потребних за живот, као и имаоци угоститељских радња дужни су да истакну цене тако да их купац, односно гост може лако видети.

§ 151

(1) Министар трговине и индустрије овлашћује се да може уредбом по саслушању комора прописати:

1. да се нарочита роба сме у виду занимања уопште или само у трговини на мало продавати или нудити, како у земљи тако приликом извоза у иностранство, само у прописаним јединицама по броју, тежини или само кад је роба или њена опрема (омот, посуда) снабдевена ознаком по броју, мери, тежини или пореклу или кад је снабдевена нарочитим омотом;

2. да се нарочита роба пре пуштања у промет, како у земљи тако и приликом извоза у иностранство, по претходном испитивању или по свршеној хемијској анализи, снабде нарочитим знаком или пунцом за контролу и гаранцију;

3. да се нарочита роба или њена опрема мора снабдети и ознаком имена, фирме и места пребивања произвођача или продавца;

4. начин како ће се стављати ознаке и њихов садржај и време кад треба да се ставе.

(2) У случајевима продаје у нарочитим количинама или ознаци тежине или мере за производе који због своје природе губе од своје тежине или мере, уредбом ће се прописати границе до којих се може дозволити такав недостатак.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Отварање и затварање локала

§ 152

(1) У времену од 20 часова до 5 часова морају бити радним данима затворени сви локали, продавнице, пословнице, бирои, радионице и складишта сваке радње. За индустријска (фабричка) предузећа у којима је рад по природи посла непрекидан или код којих природа посла не дозвољава прекид или одлагање рада неће важити ограничења у погледу отварања и затварања. Бан може према месним приликама одредити да поједине врсте занатских радња могу у селима и другим местима пољопривредног значаја бити на радне дане отворене дуже а и неограничено.

(2) Министар трговине и индустрије прописује с обзиром на потребе становништва, привредног рада и јавног промета у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља, по саслушању заинтересованих комора и радничких комора уредбом ближе одредбе о времену отварања и затварања појединих врста радња.

(3) У уредби могу се предвидети изузеци: који се локали, продавнице, пословнице, бирои и радионице радња могу ујутро пре времена одређеног за отварања, отворати, који могу бити отворени преко подне, који могу бити отворени после времена одређеног за затварање увече сваког дана или на одређене дане у години, који могу бити отворени неограничено време, за које не важи време отварања или затварања, као и посебне погодности за локале трговачких радња по селима и за локале трговачких и занатских радња у трговштима, варошицама и варошима са пољопривредним карактером, у бањама, купалиштима и летовалиштима, као и приморским крајевима.

§ 153

Радње без сталног пословног места (локала) наведене у §§ 176 до 186 могу се по улицама и

кућама, обављати само за време док остале радње у смислу Закона могу да раде. Уредбом (§ 152) може се изузетно одредити да се извесном робом може радити преко времена одређеног за затварање локала. Ове изузетне одредбе могу се прописати за радне дане као и за дане за које је у смислу овог Закона одређен недељни одмор.

§ 154

(1) Недељом морају бити затворени сви локали, продавнице, пословнице, бирои, радионице и складишта сваке радње и у њима мора се обуставити сваки рад. Ово ограничење неће важити за предузећа у којима је рад по природи самог њиховог посла непрекидан или код којих радне прилике не дозвољавају прекид рада. Оваква предузећа означиле се уредбом (§ 152).

(2) Уредбом (§ 152) прописале се које радње могу недељом своје локале држати отворене до подне, за све радно време или неограничено. Исто тако могу се с обзиром на привредне прилике и на потребе јавног промета уредбом одредити изузеци у којим местима и у којем времену могу бити недељом отворени локали трговачких и занатских радња, за које иначе вреди недељни одмор.

(3) На државне празнике: на дан рођења Њ. В. Краља, и на дан народног Уједињења морају бити затворени сви локали, продавнице, пословнице, бирои, радионице и складишта сваке радње и у њима мора се обуставити сваки рад. И за ове дане примениће се изузеци става 1. Рад на остале државне празнике регулисаће се уредбом (§ 152). Исто тако регулисаће се уредбом према верским приликама појединих бановина, на које верске празнике морају бити локали радња затворени и престати у њима сваки рад.

(4) Уредбом (§ 152) може се бан овластити да за извршење уредбе издаје нарочите прописе.

§ 155

Имаоцу радње као и члановима његове породице дозвољен је боравак и рад у локалу и за време кад је овај затворен за промет са публиком.

§ 156

Ако се у локалу једне радње или у два или више локала радња који су међусобно везани обављају две или више врста рада за које је одређено различито време отварања и затварања, за тај случај важи време отварања и затварања оне врсте радње, за коју је прописано краће радно време.

§ 157

Радно време помоћног особља у радњама регулишу прописи за заштиту радника.

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК

Распродаје

§ 158

Распродаја у сврху да се што брже на ситно распрода роба или друге ствари које су у вези са обављањем неке радње, без обзира на назив под којим се обавља, може се предузети само са претходним одобрењем надлежне опште управне власти првог степена. Ово одобрење ће се дати по саветима надлежне коморе само у случају смрти имаоца радње, сеобе радње из места, својевољног напуштања радње или једне бранше назначене у овлашћењу односно дозволи, те коначно услед елементарне несреће.

§ 159

(1) Молба за одобрење распродаје мора садржавати:

1. тачан назив радње (фирме) односно породично и рођено име имаоца радње према овлашћењу односно дозволи; ако сам ималац радње не врши распродају, онда име пуномоћника коме ће се распродаја поверити;

2. место и локал у коме се распродаја има обављати;

3. време за које се тражи распродаја;

4. назначење врсте и количине робе, која се има распродати;

5. узрок распродаје.

(2) Подаци (списак) из т. 4 става 1 подносе се у два примерка. Један примерак, званично оверен предаће се молиоцу са одобрењем распродаје, а други остаје код власти. Власт може да одреди испитивање тачности ових података путем стручњака на трошак молиоца.

(3) Решење по овим молбама мора се донети у року од 15 дана.

§ 160

(1) Одобрење за распродају даваће се само за радње које се обављају без прекида најмање 24 последња месеца у месту обављања дотичне радње, али ће се изузетно у случају смрти имаоца радње и у случају елементарне несреће моћи дати одобрење и за радње које не испуњавају овај услов.

(2) Без обзира на број подружница, односно помоћних локала (продавница, пословница, бироа и радионица) у месту седишта главне радње, распродаја робе може се вршити само у једном локалу.

(3) У подружницама и у продавницама радње за коју је одобрена распродаја, а које се налазе изван седишта главне радње, моћи ће се вршити распродаја истодобно када и у главној радњи под условом да се за распродају ових подружница односно продавница добије од надлежне опште управне власти првог степена на исти начин одобрење као и за главну радњу и да исте постоје без прекида најмање двадесетчетири последња месеца у дотичном месту, осим случаја смрти власника и елементарне несреће за које случајеве важи изузетак из става 1 овог §. И у овом случају

распродаја се може вршити у истом месту само у једном локалу.

(4) Време за које ће се моћи вршити распродаја одређује надлежна општа управна власт првог степена, пошто испита све меродавне сколности, али оно не може бити дуже од три месеца.

(5) Продужење времена распрсдаје до највише шест месеци може дозволити бан на предлог опште управне власти првог степена а по саслушању коморе, и то у нарочито важним случајевима.

(6) Распродаја једне бранше може се вршити само у посебном локалу који није ни у каквој вези са локалом остале радње.

§ 161

(1) Изузев случаја сеобе из места и елементарне несреће, истеком рока за распродају дотична радња престаје и локал се има одмах затворити. Локал се неће затворити у случају ако имаца радње на основи овлашћења, односно дозволе наставља да обавља у истом локалу другу какву радњу. У овоме случају у локалу се не сме држати по истеку рока за распродају она врста робе која је била предмет распродаје.

(2) Радња се има затворити и у случају кад се распродаја једне бранше врши у локалу где се обавља радња противно § 160 став 6.

§ 162

(1) Ко добије одобрење за распродају, изузев случаја сеобе из места и елементарне несреће, не може за време од две године по истеку рока за распродају да стекне право било као појединац било као ортак, за обављање радње која би му давала право на продају робе за коју му је била дозвољена распродаја. За исто време не може му се дозволити ни распродаја друге које радње (бранше) ако је врши. У локалу у коме је вршена распродаја не може ни један члан породице имаоца радње за време од године дана по истеку рока извршене распродаје обављати радњу са истом

врстом робе, било да тај члан породице носи исто породично име као ималац радње који је вршио распродају било које друго име.

(2) Исто важи и за чланове јавних трговачких друштава као и за јавне чланове командитних друштава.

§ 163

За распродају робе купљене у целини или делимично на јавној лицитацији (дражби) не може се дати одобрење.

§ 164

У локалу у коме се врши распродаја сме се држати и продавати само она роба која је пријављена у списку за распродају.

§ 165

Од тренутка прве објаве распродаје па до њеног завршетка не сме се поручивати нити у локал уносити нова роба. У локал се изузетно сме унети само она роба, која је пре поднесене молбе за распродају поручена и оригиналним фактурама доказана, а коју је молилац унео у списак из § 159 т. 4 Закона, приложен молби за одобрење, а не премаша његову нормалну поруџбину робе.

§ 166

Ако лице коме је одобрена распродаја повреди ма које наредбе овог Закона о распродајама, одобрење ће се опозвати, а кривац у смислу Закона казнити.

§ 167

Једном објављену распродају не може ималац радње обуставити. Ако се обустави сматраће се завршеном и повлачиће све последице извршене распродаје.

§ 168

Без одобрења распродаје забрањена је свака реклама којом би се у јавности могло створити

уверење да се у извесном локалу радње врши распродаја. Исто тако се без одобрења распродаје забрањује свака употреба речи „распродаја” и слично у циљу рекламе.

§ 169

За издавање одобрења распродаје надлежна је општа управна власт првог степена. Иста власт обавља и контролу над вршењем распродаје.

VI ГЛАВА

Престанак радња

§ 170

Право на обављање радње престаје:

1. смрћу имаоца радње, осим случаја предвиђеног у § 14;

2. пријавом имаоца радње надлежној власти да престаје обављати радњу;

3. одузимањем права на вршење радње правоснажном судском забраном радње (позива или заната) или правоснажном пресудом опште управне власти;

4. извршеном коначном распродајом по §§ 161 и 167;

5. кад се не започне радња за време у Закону означено (§ 174);

6. кад се престане са радом у радњи за време означено у § 172.

§ 171

(1) Ко хоће да престане са обављањем извесне радње мора поднети о том пријаву надлежној општој управној власти првога степена.

(2) Престанак радње важи од дана учињене пријаве код опште управне власти првог степена.

(3) Надлежна власт дужна је престанак радње утврдити одлуком и о томе известити подносиоце пријаве власти, и установе поменуте у § 98. О престанку протоколираних фирми известитиће надлежна општа управна власт и надлежни суд.

§ 172

(1) Ко за време од годину дана обустави рад може да настави рад само на основи понова издатог овлашћења или дозволе. Раније издато овлашћење или дозвола престаје важити по истеку означеног рока и има се вратити надлежној општој управној власти.

(2) Овај рок може се продужити ако постоје разлози поменути у § 174 став 2 на највише шест месеци.

(3) Код радња из § 60 став 1 Министар трговине и индустрије може уредбом снизити рок за који се рад може обуставити.

§ 173

Хлебари, пекари, месари и превозна предузећа дужна су месец дана, а димничари најмање три месеца раније пријавити надлежној општој управној власти, да намеравају обуставити рад. Ово наређење важи за хлебаре, пекаре и месаре једног истог места кад намеравају обуставити рад у већем броју.

§ 174

(1) Ако неко лице не отпочне рад за време од годину дана од када је примио овлашћење, односно дозволу дужно је да понова тражи овлашћење или дозволу кад би хтело обављати радњу. Раније издато овлашћење или дозвола престаје важити по истеку означеног рока и има се вратити надлежној општој управној власти.

(2) Ако постоје нарочити разлози који нису противни јавним интересима, надлежна општа управна власт може рок почетка рада на молбу продужити највише за шест месеци.

(3) Код радња из § 60 став 1 Министар трговине и индустрије може уредбом рок обавезног почетка рада снизити до три месеца дана.

(4) У погледу радионица и постројења (§§ 105 и 107) важе наређења §§ 112 и 117.

§ 175

(1) Право на обављање радње може се одузети само у случајевима по овом и другим законима изричито предвиђеним.

(2) Ако се накнадно утврди да је ималац неке радње добио овлашћење или дозволу на основи неисправних докумената, надлежна виша општа управна власт поништиће издато овлашћење или дозволу и забранити даљи рад.

VII ГЛАВА

Радње без сталног пословног места
(локала)

§ 176

(1) Радње без сталног пословног места (локала) могу се обављати радом по улицама и идући од места до места и од куће до куће. Овим начином рада не могу се истовремено бавити лица која имају у смислу § 3 став 1 т. 1 и 2 Закона овлашћење или дозволу за обављање радње.

(2) Ове радње могу се обављати само на основи нарочите дозволе опште управне власти првог степена на чијем подручју се налази стално боравиште молиочево. Дозвола за ове радње може се дати само држављанима Краљевине Југославије који су вредни поверења и поуздани. Од овог може чинити изузетак само Министар трговине и индустрије.

(3) Неће се сматрати радњама у смислу ове главе:

1. нуђење на продају властитих пољопривредних и шумских производа (млека, јаја, поврћа, воћа, свежег цвећа, меда, маслаца, кајмака, домаћег сира, живине, перади, дрва, ђумура) идући од места до места (од пристаништа до пристаништа) изравно од произвођача или њихових опуномоћеника;

2. продавање пецива, сода воде, минералне воде, леда и сличних предмета дневне потрошње од овлашћеног имаоца радње или његових намештеника сталним муштеријама разношењем од куће до куће.

(4) Лица која са предметима из става 3 т. 1 тргују лађом од пристаништа до пристаништа а ова лица нису сама њихови произвођачи, дужна су да за овакав рад имају дозволу у смислу ове главе Закона.

§ 177

(1) Трговина робом по улицама и идући од места до места и од куће до куће дозвољава се произвођачима производа домаће кућне радиности, инвалидима и другим лицима неспособним за други рад као и становницима извесних сиромашних крајева. Дозвола за овакав рад даће се само за извесну робу, а нарочито за све производе домаће кућне радиности. Ималац дозволе може код извршења овог рада да има само онолику количину робе колико је у стању да носи. Од овог могу се правилником Министра трговине и индустрије предвидети изузеци за нарочито гломазну робу.

(2) Министар трговине и индустрије одредиће по саслушању комора на које ће се крајеве применити наређење из става 1, као и с којом робом могу трговати становници ових крајева.

§ 178

(1) Обављање заната по улицама и идући од места до места и од куће до куће дозвољаваће се само за извесне занате који се по својој природи или досадашњем обичају обављају без сталне радње.

(2) Списак ових заната као и начин њиховога рада утврдиће правилником Министар трговине и индустрије по саслушању комора.

§ 179

(1) Неће се давати дозвола лицима:

1. која нису навршила 25 година живота;
2. која болују од какве заразне болести;
3. која су под заштитним надзором (§ 56 к. з.);
4. која су осуђена због злочинства или престапа учињених из користољубља или против јавног морала или по закону о заштити јавне безбедности и поретка у држави, или у поврату због злочинства или престапа против живота и тела, док у свим овим случајевима не постигну повраћај права или рехабилитацију;

5. која су одана скитничењу, просјачењу, блудничењу или пијанчењу а у пићу су склони изгредима.

(2) Дозвола се може ускратити и лицима која су била кажњена ради неодржавања прописа за вршење радње у смислу ове главе или ради кријумчарења.

§ 180

(1) У пограничним и другим крајевима као и појединим градовима и местима може Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром унутрашњих послова и Министром финансија правилником овакав рад ограничити или потпуно забранити.

(2) Када се појави нека заразна болест може надлежна општа управна власт првог степена у случају нужде, а у интересу јавне безбедности, одредити привремену забрану за обављање оваквог рада у појединим местима и крајевима. Ова забрана има се накнадно доставити бану на одобрење.

§ 181

(1) Продаја предмета који служе за људску храну (јестива и неалкохолна пића) подложна је нарочитом надзору општих управних и санитарских власти које могу да продају оваквих предмета ограниче или сасвим забране из јавних или

здравствених разлога. Надлежна општа управна власт првог степена може за своје подручје прописати посебне одредбе за вршење ове продаје.

(2) За продају и растурање новина (колпортажа) важе прописи о штампи.

§ 182

(1) Искључено је трговање без сталног пословног места (§ 176):

1. са робом која је предмет државних монопола;
2. са државним и осталим хартијама од вредности и лутријским срећкама;
3. са робом набављеном у иностранству;
4. са старим стварима, крпама, отпацима сваке врсте;
5. са лекаријама које било врсте и санитарским материјалом;
6. са отровима и супстанцијама које садрже отров;
7. са алкохолним пићем;
8. са минералним и осталим лако упаљивим уљима и алкохолом за горење;
9. са златном и сребрном робом и робом од платине, цепним сатовима, старим златом и сребром, бижутеријама, оптичним инструментима и т. д.;
10. са картама за играње;
11. са оружјем и муницијом било које врсте;
12. са забрањеним књигама, брошурама и књигама које излазе у наставцима.

(2) Ко жели књиге и уметничка дела продавати овим начином мора доставити њихов списак на одобрење општој управној власти надлежној према месту сталног боравишта.

(3) Иступи противу наређења овог §-а казниће се по § 397.

§ 183

(1) Дозвола за обављање радње у смислу ове главе даваће се у облику књижице чији ће се обра-

зац прописати правилником. Дозвола мора садржавати личне податке имаоца радње и тачно назначити робу којом се може трговати као и рад који се може обављати. Даље мора у изватку садржавати прописе овога Закона и правилника изданих на основи Закона уколико су потребни имаоцу за управљање, као и назначити места у којима је овакав рад забрањен.

(2) Ималац дозволе дужан је да ју увек носи собом и покаже на захтев органа власти. Он не сме да је да другом лицу на употребу.

§ 184

(1) Дозволе за обављање ових радња издаваће се за време од једне године и могу се по истеку овог рока продужавати из године у годину.

(2) Дозволу може продужити само она општа управна власт која ју је издала, и то по поновној оцени свих законских услова.

(3) За издате дозволе надлежне опште управне власти водиће посебан регистар.

§ 185

Дозвола за обављање радња у смислу ове главе може се у свако време одузети, ако наступи нека околност, ради које се по наређењима овога Закона не би могла издати. Дозвола ће се одузети и у случајевима § 400 став 1 т. 3 Закона.

§ 186

(1) По прописима ове главе поступиће се и у погледу амбулантног рада путујућих кинематографа, вршаћих машина, трактора, моторних пила и сл. за обављање ових радња бан може према потреби издати посебне прописе.

(2) Дозволу за рад путујућих кинематографа даваће бан.

VIII ГЛАВА

Сајмови (вашари, панађури) и тржни
(пазарни) дани

§ 187

(1) Сајмови (вашари, панађури) могу се држати више пута годишње на све дане осим у недељу и дане када морају сви локали радња бити затворени, а тржни (пазарни) дани сваки дан или у поједине дане седмице. За сајмове и тржне дане даваће дозволу бан по саслушању коморе.

(2) Дозволе даваће се искључиво само општинама.

(3) О издатим дозволама водиће се код банске управе нарочити регистар сајмова и тржних (пазарних) дана.

§ 188

(1) Дозвола за сајмове даваће се кад се покаже потреба сајма с обзиром на месне и привредне прилике краја и на број већ одобрених сајмова општини и околним општинама. Дозвола се неће дати кад се у околини од 20 км. од места за које се тражи дозвола у исти дан или у размаку од 15 дана у неком другом околном месту одржава сајам. За сваку промену (премештање и т. д.) сајма потребна је дозвола бана. Годишњи сајам не може трајати више од три дана.

(2) Дозвола за пазарне дане даће се с обзиром на број становништва према приликама и потреби места у коме ће се пазарни дани одржавати.

§ 189

(1) За држање сајмова и пазарних дана општина ће одредити место за сајмиште (вашариште) и уредити га према хигијенским и ветеринарско-полицијским прописима и захтевима.

(2) Место за држање сајмова на које се догони стока мора да буде изван вароши или на њеној периферији.

(3) Ближе одредбе о уређењу сајмишта (вашаришта) донеће правлиником Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром пољопривреде.

§ 190

(1) На сајмовима може свако продавати све сирове (непрерађене) производе пољопривреде (земљорада, сточарства, живинарства, воћарства, виноградарства, повртарства, цвећарства, лова и риболова, пчеларства и т. д.), шумске и рударске производње, те све предмете домаће кућне радиности. Ако је дозвола дата само за поједине предмете, онда ће се на сајмовима моћи продавати само ови предмети.

(2) На сајмовима могу имаоци радња продавати своју робу ако то бан допусти у дозволи за држање сајма. Оваква дозвола издаће се с обзиром на привредне прилике дотичног места по саслушању општине и пристанку коморе.

(3) На тржне (пазарне) дане могу се продавати пољопривредни производи који служе за животне намирнице и производи кућне радиности. Бан може наредбом одредити да на пазарне дане могу предмете потребне за живот (животне намирнице) до одређеног сата куповати само потрошачи, а после тога трговци и купци на велико.

(4) Имаоци радња из § 60 став 1 могу на сајмовима продавати предмете својих радња ако за то имају посебно одобрење опште управне власти првог степена.

§ 191

(1) Општина може наплаћивати таксе за употребу места или продавнице на сајмишту (вашаришту), ваге и других направа, само у погледу робе која се продаје на сајмовима и пазарним данима.

(2) Општине не могу своје право наплаћивања сајамских такса давати у закуп.

(3) Свака општина има за сајмове и пазарне дане израдити правилник: сајамски и тржни (пијачни) ред. Овај ред има се саставити у смислу наређења овог Закона и у границама уредаба, наредаба и правилника који буду издани на основи овога Закона и не сме садржавати никакве одредбе које би им биле противне. У овом реду ће се одредити и таксе. Ред ће одобрити по саслушању коморе бан.

(4) Надзорни органи тржишта и сајмишта стараће се за одржавање тржног реда. У погледу обављања радња на тржиштима ови органи не могу доносити одлуке, и дужни су да настала питања достављају надлежној општој управној власти првог степена.

(5) Догон стоке на сајмиште потврнут је ветеринарској контроли.

§ 192

Општина дужна је објавити држање годишњих сајмова најмање 15 дана раније у званичном бановинском листу, а ако таквог листа нема у „Службеним новинама“.

§ 193

(1) Право на сајам престаје ако се сајам не држи за две године узастопно изузев случајева више силе.

(2) Ако сајам не одговара привредним потребама може га бан на предлог надлежне коморе укинути.

§ 194

Црквени годови и славе не сматрају се сајмовима, и на њима је дозвољена продаја предмета по постојећим обичајима (јела, пића, медицинске робе, играчака, производа домаће кућне радиности, слика, књига и других предмета верског значаја и т. д.). Последњи став § 190 важи и за ове случајеве.

§ 195

(1) Министар трговине и индустрије одобрава сајмове узорака и изложбе привредног карактера од опште важности било да се држе периодично или не. Изложбе мањег и локалног значаја одобрава бан.

(2) Ко тражи дозволу за приређивање сајмова и изложби предвиђених у ставу 1, дужан је поднети план из кога се може видети тачна сврха, начин остварења и финансирања.

(3) Уз молбу се мора поднети на одобрење правилник сајма или изложбе.

(4) Министар трговине и индустрије издаће ближе прописе о условима за добивање дозволе и о одредбама које има да садржи правилник. У правилнику може се предвидети оснивање саветодавног одбора за сва главна привредна места у којима се сајмови или изложбе стално приређују.

IX ГЛАВА

Погодности за унапређење радиности у земљи

§ 196

(1) Држава и јавна самоуправна тела, као и њихови заводи и установе дужни су да све потребне им занатске и индустријске производе који се израђују у земљи редовно набављају од домаћих занатских и индустријских радња (предузећа) која их у земљи производе. Исто тако дужне су држава и јавна самоуправна тела, као и њихови заводи и установе да радове чије услове уређује овај Закон а који се имају за њихов рачун обављати, редовно извршују само по домаћим радњама (предузећима) и лицима која су овлашћена да у земљи воде радњу. Овакве радње односно лица морају за ове радове употребити материјал произведен

у земљи. У иностранству могу се набављати само они производи који се не могу у земљи набавити а страна предузећа могу извршити само оне радове које не могу у земљи извршити домаћа предузећа.

(2) Занатски и индустријски производи сматраће се да су произведени у земљи:

1. ако је производ потпуно или претежним делом произведен у радњи (предузећу) које има своју радионицу или постројење на подручју Краљевине Југославије;

2. ако радња (предузеће) прерађује сировине и полуфабрикате произведене у земљи и ако у својој производњи употребљава погонску снагу и сировине за погон искључиво домаћег порекла;

3. ако радња (предузеће) у послује стручно и помоћно особље и раднике југословенског држављанства а радњом (предузећем) управља југословенски држављанин; код правних лица ако је пословођа југословенски држављанин, и ако је већина чланова у управном одбору југословенског држављанства.

(3) Уколико се сировине, материјал за погонску снагу, полуфабрикати, њихови делови или материјал не производи у земљи у довољној количини и каквоћи, поменуте радње (предузећа) могу за своју производњу употребити делимично материјал произведен у земљи и одговарајући део материјала страног порекла. Ако се сировине, материјал за погонску снагу толуфабрикати, њихови делови или материјал уопште не производи у земљи, поменуте радње (предузећа) могу употребити и материјал страног порекла.

(4) Иста наређења важиће и за задруге занатлија, које су основане у циљу заједничке производње и заједничког вршења радова.

(5) Изузетно од наређења става 1 моћи ће се у појединим оправданим случајевима поступити само по претходном пристанку Министра трговине

и индустрије. Исто тако одредиће Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља, да ли се у домаћим радњама (предузећима), када извршују набавке или радове за рачун државе и јавних самоуправних тела, као и за рачун њихових завода или установа, могу изузетно упослити страни држављани као стручно (техничко) помоћно особље или као стручни радници. Одобрење за овакво упослење страних држављана моћи ће се дати само и искључиво за стручна (техничка) лица и стручне раднике док се не могу заменити домаћим стручним лицима.

§ 197

(1) При лицитацијама које одређује држава и јавна самоуправни тела, као и њихови заводи и установе, услови и узорци за ове лицитације имају се нарочито у погледу материјала, израде као и добавног рока тако утврдити да би домаће занатство и индустријске радње могле учествовати у лицитацијама. Исто тако и код свих радова који се за рачун државе или за рачун јавних самоуправних тела, као и њихових завода и установа обављају имају се услови тако утврдити да би имаоци домаћих занатских и индустријских радња (предузећа) првенствено могли учествовати у лицитацијама. Предрачуни за градње које се израђују за рачун државе, самоуправних тела и њихових установа морају првенствено прописивати употребу материјала који се производи у земљи а којим се могу заменити слични страни производи.

(2) Казнени заводи не могу учествовати на државним и јавним лицитацијама за набавку производа и обављање радова поменутих у ставу 1 § 196 али могу извршивати налоге за државу и јавна самоуправни тела и њихове заводе и установе.

§ 198

(1) При набавкама за државу и самоуправни тела, њихове заводе и установе занатских и индустријских радња

стријских производа, који се израђују у земљи у довољној количини, а чије се набавке врше лицитацијом, узимаће се у оцену и усвајати понуде домаћих занатлија, индустријалаца и трговаца за робу која је према наређењима § 196 домаћег порекла. При иначе једнаким условима испоруке, могу се код већих набавака једне и исте робе поделити набавке на разне понуђаче.

(2) Ако се производи који су предмет јавне лицитације не израђују у земљи у довољној количини, узимаће се у оцену и при једнаким условима испоруке првенствено усвојити понуде домаћих занатлија, индустријалаца и трговаца за производе домаћег порекла код којих цене нису преко 10% односно 15% за понуде предвиђене у ставу 4 овог § веће од најниже понуде понуђача страних производа, по урачунатој царини и транспорту до места испоруке. Ако се производи уопште не израђују у земљи, узимаће се у оцену и усвојити при иначе једнаким условима испоруке првенствено понуде трговаца, који имају у земљи своју радњу, југословенски су држављани и упослују најмање 90% југословенске држављане као помоћно особље и раднике.

(3) Ако се код лицитације не би пријавио прописани број понуђача или ако би понуде понуђача робе домаћег порекла биле за преко 10% односно 15% за понуде предвиђене у ставу 4 скупље од цена светског тржишта са урачунатом царином и подвозом до места испоруке, има се расписати нова лицитација на којој могу учествовати и странци. Понуђачи робе домаћег порекла имају и код ове лицитације уз исте услове право првенства.

(4) Код понуда домаћих предузећа за занатске и индустријске производе домаћег порекла могу цене предвиђене у ставу 2 бити до 15% скупље од понуда занатских и индустријских производа страног порекла ако домаћа радња (предузеће) употребљава сировине, полуфабрикате, материјал, погонску снагу и сировине за погонску

снагу домаћег порекла, а помоћно особље и радништво југословенског држављанства. Код домаћа предузећа извршују набавке за рачун државе и самоуправних тела, њихових завода и установа, а код тога употребљавају материјал страног порекла (§ 196 став 3) или страном помоћно особље и радну снагу (§ 196 став 5), њихове понуде могу бити само до 10% скупље од понуда занатских и индустријских производа страног порекла. Од понуда домаћих радња (предузећа) усвајаће се, узимајући у обзир и остале услове испоруке, првенствено понуде за робу бољег квалитета. При једнаким условима има првенство радња (предузеће) која у већем постотку употребљава сировине, полуфабрикате, погонску снагу и сировине за погонску снагу домаћег порекла и упослује помоћно особље и радну снагу југословенског држављанства.

§ 199

(1) За обављање радова који се обављају за рачун државе, јавних самоуправних тела, као и њихових завода и установа сходно ће важити наређења из § 198.

(2) Наређења из § 198 важиће и код непосредних набавака.

§ 200

(1) Рачуни о исплати поменутих јавних набавка имају се у смислу законских прописа исплатити чим су предмети и радови лицитације извршени и по надлежним органима примљени. Ако се исплата за ове набавке или радове не изврши у року од три месеца, држава је дужна да плаћа законске затезне камате.

(2) За неоправдано одлагање исплате одговара кривац материјално и дисциплински.

§ 201

(1) Министарство трговине и индустрије дужно је, да преко подређених својих органа или

надлештава врши надзор над радњама (предузећима) и лицима, којима је набавка или рад поверен, нарочито у погледу да ли радње (предузећа) и лица производе предмете испоруке од домаћег материјала, да ли их израђују у својим радионицама и постројењима у земљи, да ли у свом раду у послују југословенске држављане као помоћно особље и радну снагу и да ли радове обављају или врше испоруке домаће радње (предузећа).

(2) Радње (предузећа) и лица, којима је поверена набавка или рад, обавезаће се уговором да се подвргавају овој контроли.

(3) У вршењу контроле имају се најстроже чувати тајном пословни подаци за које се дозна приликом контроле.

(4) Трошак ове контроле пада увек и искључиво на терет државног буџета.

§ 202

(1) За сваку набавку и обављен рад код кога се није водило рачуна о наређењима ове главе Закона одговара према постојећим законским одредбама шеф надлештва, који је одредио набавку.

(2) Министарство трговине и индустрије дужно је да при јавним набавкама занатских и индустријских производа извештава заинтересоване ресоре који се предмети и у којим количинама производе у земљи. Министарство трговине и индустрије водиће евиденцију свих расписаних лицитација за ове предмете и радове. Сва су Министарства дужна да у ту сврху извештавају Министарство трговине и индустрије о расписаним лицитацијама и да му достављају по један примерак услова ових лицитација.

(3) Уколико су услови објављене или обављене лицитације противни наређењима овог Закона, Министар трговине и индустрије дужан је да на то упозори надлежног министра и да од њега затражи поништај расписане или обављене лицитације. Ако у том погледу не дође до споразума, Мини-

стар трговине и индустрије предложиће предмет на одлуку Претседнику Министарског савета. Исто тако решаваће се и питања из §§ 196 став 5 ако не дође до споразума између заинтересованих министара и Министра трговине и индустрије.

§ 203

Домаће радње (предузећа) и лица, која врше јавне набавке или радове, не могу ступити ни у јаван, ни у тајан ортаклук са страним држављанима или предузимачима. Исто тако не могу се радње (предузећа) којима је поверена набавка и рад преносити ни на домаће ни на стране држављане. Ако се противно поступи, примењиваће се наређења § 204.

§ 204

(1) Ако се код извршења јавних набавака или радова докаже, да је радња (предузеће) или лице, коме је поверена набавка или рад поступило злонамерно или нехатно противно наређењима овог Закона, надлежни министар дужан је:

1. да обустави односно поништи набавку или извршење рада и да такву радњу (предузеће) или лице учини одговорним за неизвршење преузетих обавеза;

2. да дотичну радњу (предузеће) или лице привремено или за увек искључи од јавних набавака или радова.

(2) Надлежни министар дужан је да имена искључених радња (предузећа) и лица саопшти Министру трговине и индустрије. О искљученим радњама (предузећима) и лицима водиће се нарочита евиденција а имена истих саопштавати осталим министрима.

(3) Пријаве противу имаоца радња који поспе противу наређења § 196 став 5 достављају се надлежној општој управној власти првог степена.

§ 205

Министар трговине и индустрије овлашћује се, да у споразуму са Министром финансија уредбом пропише одредбе о вршењу јавних набавака и радова.

ДЕО ДРУГИ

Помоћно особље

I ГЛАВА

Општа наређења о помоћном особљу

§ 206

(1) Наређења ове главе примењиваће се за све помоћно особље, без разлике доба и пола, које је уложено у радњама (предузећима) овог Закона и бави се као главним занимањем редовним обављањем поверене службе за ове радње (предузећа). Уколико је за поједине врсте помоћног особља овим Законом друкчије наређено, примењиваће се за то особље односна наређења.

(2) Помоћним особљем у смислу овог Закона сматрају се: ученици (шегрти), лица која код радња (предузећа) обављају подређене послове, помоћници (калфе), занатски и фабрични радници и сва друга лица којима се код радњи (предузећа) поверава обављање трговачких, занатских или других техничких служби.

§ 207

(1) Службени односи између имаоца радње (службодавца) и особља поменутог у § 206 (службопримца) уређују се уговорима о служби. Овим се уговором службопримац обавезује, да ће службодавцу чинити службу из § 206 за извесно време.

(2) Уколико је са службом везано отправљање послова, у обзир се морају узети и прописи општег грађанског законика о опуномоћавању.

§ 208

Ако јавноправно тело, изузев државу, или која јавна установа обавља радњу, која потпада под наређења овог Закона, на помоћно особље које је уложено код оваквих радња примењиваће се наређења ове главе само ако се њихов службени однос оснива на уговору о служби.

§ 209

(1) Колективним уговором сматраће се писмена погодба коју закључи службодавац или службодавачка организација једне или више сродних струка као претставник службодавца, с једне стране, и стручна службопримачка организација као претставник службопримаца, с друге стране, а којом се погодбом уређују међусобни службени односи, права и дужности.

(2) Принудне организације службодавца и службопримаца не могу да закључе колективне уговоре.

(3) Колективни уговори важиће за све помоћно особље струке за које је закључено, а које је уложено у предузећу односно у предузећима. Ако је за поједине службопримце истог предузећа закључен још посебан уговор, важиће зато особље овај посебан уговор уколико је за службопримце повољнији.

§ 210

Ако из уговора о служби или из околности што друго не произлази, службопримац је дужан службу вршити особно а службодавац не може пренети на другог своје право да захтева службу. Ако о начину и обиму службе није ништа закључено, службопримац ће вршити службу примерено околностима. Помоћно особље дужно је да свој посао врши савесно и исправно. Уколико друкчије није уговорено, помоћно особље није дужно да обавља кућне послове.

§ 211

Ако у уговору није одређена плата (зарада), а није закључена ни њена бесплатност, сматра се да је закључена примерена плата. У том случају примењиваће се обичај који постоји у месту предузећа за предузећа и помоћно особље дотичне врсте.

§ 212

(1) Ако није ништа друго закључено или при службама дотичне врсте уобичајено, плата (зарада) ће се дати по учињеној служби.

(2) Ако је текућа плата у новцу одмерена месечно или у краћим роковима исплаћиваће се најкасније последњег дана сваког месеца односно крајем појединог посла; плата одмерена по дужим роковима исплаћиваће се најкасније крајем сваког календарског месеца. Плата одмерена на час (сат), по комаду или према појединим чинидбама даће се за већ учињене чинидбе на крају сваке календарске недеље (седмице) а ако се ради о службама вишег реда, на крају сваког календарског месеца.

(3) У сваком случају већ заслужена плата доспева чим се сврши службени однос.

(4) Министар социјалне политике и народног здравља може у споразуму са Министром трговине и индустрије правилником прописати да се за извесне струке и групе помоћног особља плата (зарада) неће исплаћивати крајем недеље (суботом) него други који дан у недељи (седмици).

§ 213

Службопримац, плаћен по комаду или према појединим чинидбама, може пре доспелости плате тражити предујам сразмеран учињеним службама и својим издацима.

§ 214

(1) Плату у новцу службодавци су дужни да своје помоћном особљу исплаћују у динарској вредности (валути).

(2) Службодавци не смеју давати свом помоћном особљу робу на кредит. Исто тако не смеју обавезивати особље да купује потребне им животне намирнице које му они препоруче, нити да обавезно уговоре употребу плате за друге сврхе, али могу да помоћном особљу по претходном пристанку за рачун плате дају животне намирнице и редовну храну по цени коштања, стан, огрев, осветлење, алат, робу за рад, земљу за употребу све уз просечну вредност властитог коштања. Службодавци не смеју да свом помоћном особљу дају за рачун плате алкохолна пића нити другу какву робу осим поменутих предмета.

(3) Давање стана, огрева, осветлења и хране у име плате (зараде), Министар социјалне политике и народног здравља може у споразуму са Министром трговине и индустрије а по саслушању комора и радничких комора, забранити одређеним врстама предузећа или за извесна места и крајеве.

(4) Плата не сме се исплаћивати у гостионицама, кафанама, кантинама и т. д. у којима се точе алкохолна пића.

§ 215

Сва наређења из § 214 важе и за помоћно особље које за имаоца радње изван локала или раднице израђује или распарчава готову робу или полупроизводе, уколико се оваква лица не баве распарчавањем робе као самостални имаоци радња.

§ 216

Наређења из § 214, уколико се односе на службодавца, важе и за његове породичне чланове помоћнике, опуномоћена лица, пословође, надзорна лица, факторе и т. д. као и имаоце других радња при чијим пословима поменута лица учествују посредно или непосредно.

§ 217

Све одредбе уговора које су противне наређењима §§ 214, 215 и 216 ништавне су.

§ 218

Тражбине за робу која је дата на кредит противно наређењу § 214 не може службодавац или лице које му је равно (§ 216) нити утужити ни на који било начин наплатити од помоћног особља и то без разлике да ли су такве тражбине настале међу учесницима посредно или непосредно.

§ 219

(1) Службопримац придржава своје право на плату ако после најмање четрнаестодневног службовања буде спречен у службовању болешћу или несрећним случајем за сразмерно кратко време, не више од једне недеље (седмице), а то није скривио намерно или великом немарношћу. Исто вреди и онда ако је у службовању спречен без своје кривице другим важним разлозима, који се тичу његове особе.

(2) Службопримац је дужан да своју спреченост у служби без одлагања пријави службодавцу и да му на његово тражење предложи сведоцбу надлежног окружног уреда за осигурање радника или званичног лекара о разлозима и трајању његове радне неспособности. Овај захтев службодавац може понова ставити после примереног времена.

§ 220

(1) Ако је службопримац био спречен да обавља службу и у томе је био спречен службодавчевим околностима, службопримцу припада плата; службопримац дужан је да допусти да му се урачуна оно што је услед невршења службе уштедно или што је другим упослењем стекао или што је намерно пропустио стећи.

(2) Ако је у служби услед таквих околности дангубом прикраћен, онда му припада обештећење.

§ 221

Ако службопримац буде због вршења војничке вежбе спречен обављати своју службу, његов службени однос не престаје и њему остаје право на ње-

гове новчане принадлежности за време од четири недеље кад је његов службени однос трајао непрекидно најмање годину дана ако за то време не прима од државе одговарајућу накнаду. То право му не припада кад буде позван да врши своју војничку службу у сталном кадру.

§ 222

(1) Ако је за послове које службопримац закључује или посредује уговорена провизија без ознаке висине, службопримцу припада провизија која одговара дотичној струци у месту настана предузећа за које врши послове. Самим именовањем треће особе службодавцу не стиче се право на провизију ако у томе погледу за ту пословну струку у месту настана предузећа, за које ради службопримац, не постоји друкчији обичај.

(2) Ако је службопримцу поверено да се бави само посредовањем послова а он са трећим лицем закључи у име службодавца један посао, сматраће се да је посао закључен за рачун службодавца ако службодавац чим је за посао сазнао, без одлагања, трећем лицу изрично не изјави да га отклања.

(3) Ако нема уговора, код продајних послова службопримац стиче право на провизију тек онда кад службодавцу стигне које плаћање и то само у сразмери према плаћеном износу. Код осталих послова стиче се право на провизију чим је посао закључен.

(4) Службопримац има право при обрачуну провизије да му се предложи изваци из књига о пословима који су закључени његовим радом.

(5) Надлежни суд може одредити преглед трговачких књига службодавца путем судски заклетог књиговодственог стручњака.

§ 223

(1) У случају сумње службопримцу припада провизија и за такве послове који су за време трајања службеног односа без његове непосредне са-

радње закључени између службодавца и муштерија на које је службодавац упућен или које је он довео.

(2) Ако је службопримац изричито постављен искључивим заступником за одређено подручје или за одређени круг муштерија и ако није што друго уговорено, онда му припада провизија и за такве послове који су за време службеног односа на овом подручју закључени од службодавца, или за овог у том подручју, или са тим муштеријама без његове сарадње.

(3) Службопримац може тражити пуну провизију ако противчињидба од трећег лица с којим је закључен посао сасвим или делимично изостане због држања службодавца, или ако извршење посла који је службопримац закључио, односно које је закључен његовим посредовањем изостане услед држања трећег лица, а за такво држање службодавца односно трећег лица није постојао важан разлог.

(4) Ако је службодавац одобрио рабат (попуст) трећем лицу и ако није друкчије уговорено или ако не постоји за дотичну струку друкчији обичај у месту настана за које службопримац ради, рабат се може код обрачунавања провизије одбити само када је био уговорен при закључивању посла.

§ 224

Ако службодавац противно уговору спречава службопримца да заслужи провизију или дневнице у облику који је уговорен или који би се предвидљиво могао очекивати према закљученом уговору, службопримац има право на примерену отштету.

§ 225

(1) Службопримац коме је поверено закључивање или посредовање послова не сме од дана када је наступио службу без службодавчевог пристанка примати никакву провизију или обећану провизију

или другу какву награду од трећих лица с којима за службодавца закључује или посредује послове.

(2) Службодавац може од службопримца захтевати да му изручи противправно примљену провизију или награду или вредност онога што је у име провизије или награде противправно примио или отуђио, не дирајући тиме у друга права на накнаду веће штете.

(3) Овај службодавчев захтев престаје после истека три месеца од дана кад је он сазнао за противничко држање. У сваком случају престаје ово право после три године рачунајући од дана постанка захтева.

§ 226

(1) За послове који се закључе пошто је престао службени однос, службопримцу припада провизија само ако је он посао започео и толико га спремио да је закључак створен благодарећи у главном његовом раду.

(2) Ако према том раду има на провизију право више службопримаца, ова ће се између њих правично разделити у сразмери њиховог рада.

§ 227

(1) Провизија доспева када се изврши обрачун о њој.

(2) Ако није што друго уговорено, провизија ће се обрачунавати крајем сваког календарског четврт-годишта. Ако службени однос престане пре овог четврт-годишта, провизије ће се обрачунавати са престанком службе. У погледу условно стечене провизије, обрачун ће се вршити најкасније у току једног месеца пошто је право на њу за сваки поједини посао постало безусловно.

§ 228

Ако службопримац има право на повремену или какву другу награду (ремунерацију), она му припада иако однос о служби престане пре него ово право доспе, и то у своти која одговара сраз-

меру између службеног периода за који се награда даје и времена проведеног у служби.

§ 229

(1) Ако је службопримац код службеног односа који у главном заузима његову привредну делатност примљен у кућну заједницу службодавца, овај ће службопримцу, давати у случају болести, која није проузрокована намерно нити великом немарношћу службопримца поред новчане плате, потребну исхрану, лекарско лечење и потребне лекове највише за четрнаест дана, ако је службени однос већ трајао четрнаест дана а највише за четири недеље (седмице) ако је трајао већ пола године.

(2) Исхрана и лечење може се дати и у болници или са пристанком службопримца код трећих особа. Ако је због природе болести потребно, службопримац може тражити негу у болници.

(3) Обавезе које по овим наређењима падају на службодавца не настају ако је службени однос закључен само за време неке пролазне потребе и још није трајао месец дана.

§ 230

(1) Издаци у готовом за лекарско лечење и за набављање потребних лекова као и трошкови за негу у болници или код трећих лица могу се урачунати у службопримчеву новчану плату која му припада за време боловања.

(2) За време боловања службопримцу припада хранарина у смислу наређења § 219 став 2.

§ 231

Обавезе које падају на службодавца по §§ 219 и 229 престају ако службени однос престане истеком времена за које је закључен, или услед ранијег отказа или услед отпуштања, које није проузроковано болешћу или другим важним разлозима у смислу §§ 219 и 221 који се тичу службопримчеве особе. Ако је службопримац због спре-

чености отпуштен или ако му је за време спречености отказано, онда се тиме проузроковани свршетак службеног односа не узима у обзир у погледу означених захтева.

§ 232

(1) Службодавац је дужан да вршење службе у погледу просторија и алата (оруђа), које има да даде или које је дао, о свом трошку тако уреди, да живот и здравље службопримца буду заштићени колико је према природи службе могућно. Нарочито је дужан да, уколико природа рада допушта, просторије за рад држи чисто и хигијенски уредно. Исто тако је дужан да, с обзиром на доба живота и пол службопримца, чини што је потребно за заштиту морала.

(2) Ако је службопримац примљен у кућну заједницу службодавца, онда ће службодавац у погледу простора за становање, спавање и у погледу исхране као и у погледу радног времена и одмора наредити мере које су потребне с обзиром на здравље, морал и веру службопримца.

§ 233

(1) Службени однос престаје истеком времена за које је уговорен.

(2) Уколико није овим Законом друкчије наређено, службени однос, уговорен само на пробу или само за време пролазне потребе, могу у току првог месеца обе стране у свако доба да раскину.

(3) Ако је службени однос закључен доживотно или за време дуже од пет година, службопримац може овај однос раскинути по истеку од пет година, пазећи на отказни рок од шест месеци.

(4) Ако је службопримац ступио у службени однос или је овај одмах наставио, а да није уговорио рок трајања, овај се однос може отказати према наређењима ове главе.

§ 234

(1) Уколико није за службопримца шта повољније уговорено или уколико није овим Законом за поједине врсте помоћног особља друкчије наређено, отказни рок службених односа је најмање 14 дана.

(2) Кад је плата одмерена од комада или према појединим чинидабама, учинак отказа не наступа ни у ком случају пре довршења чинидаба, које су биле у време отказа већ отпочете.

§ 235

(1) Отказни рок мора увек са обе стране бити подједнак. Ако буду закључени неједнаки рокови вреди за обе стране дужи рок.

(2) Уговором не може се закључити отказни рок који је дужи од 6 месеци.

§ 236

Жене не могу се отпустити ако су спречене у вршењу службе због трудноће или порођаја. Откаже ли службодатац службени однос у року од шест недеља пре или шест недеља после порођаја, службени однос не престаје ни у ком случају пре шест недеља после порођаја.

§ 237

(1) Ако је службопримац примљен у кућну заједницу службодавца или службеним односима спречен да тражи друго место, онда ће му се после отказа на захтев дати у ту сврху примерно време без умањења његове плате.

(2) Министар трговине и индустрије може у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља уредбом за поједина места или подручја и за поједине групе службених односа ближе одредити време које ће се дати службопримцу после отказа ради тражења другог места.

§ 238

(1) Службени однос може свака страна са важних разлога раскинути, и то, ако је за одређено време закључен, пре истека овог времена, а иначе без обзира на отказни рок.

(2) Важним разлогом због кога може службопримац пре истека времена за које је службени однос уговорен односно без отказа да иступи из службе сматра се нарочито:

1. ако службопримац постане неспособан за даље вршење службе или ако је не може даље вршити без штете по здравље или морал;

2. ако службодатац плату (зараду) која припада службопримцу умањује или задржава како не приличи; ако га код доходака (принадлежности) у природи оштећује или ако вређа друге битне одредбе уговора;

3. ако службодатац неће да испуњава законске дужности у погледу заштите живота, здравља или морала службопримца;

4. ако службодатац, његов заступник или чланови њихових породица њега или чланове његове породице наводе или покушају навести на противзакона или неморална дела;

5. ако се службодатац, његов заступник или члан његове породице противу службопримца или чланова његове породице огреши повредом морала или знатном повредом части или ако неће да заштити службопримца од таквог поступања чланова своје породице или осталих лица упуслених у предузећу;

6. ако службодатац службопримцу који ради на комад (парче) не даје довољно рада;

7. ако буде позван да врши службу у кадру.

(3) Ако су службопримцу били познати разлози из става 2 т. 5, изузев повреду морала, дуже од недеље дана, он не може у смислу овог § напустити службу.

§ 239

(1) Важним разлогом са кога може службодавца пре истека времена за које је службени однос уговорен односно без отказа отпустити службопримца сматра се нарочито:

1. ако је службопримац код примања у рад подметнуо лажне сведошбе, уверења, исправе итд. или ако је затајио постојање истовременог другог службеног односа и обмануо имаоца радње;

2. ако је службопримац неверан у служби; ако у своме раду за себе без пристанка службодавца од трећих лица затражи или прими неоправдано користи, нарочито ако прими провизију или обећање какве провизије или другу какву награду без знања службодавца, или ако нешто учини чиме постаје недостојан службодавчевог поверења;

3. ако без одобрења или овим Законом признате сметње напусти рад или не врши односно управо неће да врши своју дужност, и довољно не оправда такав свој поступак, или ако се после изричите опомене не покори наређењима службодавца која су оправдана предметом службе;

4. ако и после опомене непажљиво рукује ватром или запаљивим светлом и уопште опасним стварима у локалу и у радионици;

5. ако је издао пословну тајну предузећа у коме је запослен;

6. ако је службодавца, његовог заступника или којег члана њихових породица физички напао, или ако се према њима огреши знатном повредом части или ако је физички напао или теже повредио остала лица упуслена у предузећу;

7. ако потстиче укућане и остало службено особље на непослушност, на неморална и противзакона дела;

8. ако намерно оштети предмете службодавца;

9. ако болешћу или несрећним случајем буде спречен вршити своју службу дуже од четири недеље;

10. ако постане по својој кривици заразно болестан, а болест је доказана лекарском сведошбом;

11. ако се поред поновне опомене за време рада одаје пијанству;

12. ако буде дуже од 14 дана лишен слободе пресудом суда или решењем опште управне власти.

(2) У случајевима т. 1 до 8, 10 и 12 службодавца губи право отпуста према наређењу овог §, ако је за поменуте разлоге знао дуже од недељу дана.

§ 240

Ако службопримац без важног разлога пре времена иступи, службодавца може тражити од њега или да поново ступи у службу и накнади штету или да накнади штету за неиспуњење уговора. Ако службопримац буде због кривице пре времена отпуштен, онда има да накнади штету због неиспуњења уговора. За већ извршене чинидбе, за које плата још није доспела, службопримац има право на сразмеран део плате само утолико уколико оне превременим раскинућем службеног односа нису за службодавца сасвим или већим делом изгубиле своју вредност.

§ 241

Ако службодавца пре времена отпусти службопримца без важног разлога, или ако је крив што је службопримац пре времена иступио, онда службопримац придржава, не дирајући тиме у накнаду даље штете, уговорено право захтевати плату (принадлежности) за време које би морало протекти до свршетка службеног односа да је то уговорено време службовања протекло или да је службовање уредно отказано. При томе треба у плату урачунати оно што је службопримац услед невршења службе уштедио или што је стекао другим радом или што је намерно пропустио стећи. Уколико горе означено време не прелази три ме-

сеца, службопримац може одмах тражити без одбијања целу плату, која му за ово време припада.

§ 242

(1) Ако је службопримац примљен у службу уз нарочити услов да има у службу ступити тачно одређеног дана, службодавац може одустати од уговора ако службопримац из којег год разлога не ступи у службу одређеног дана.

(2) Осим овога случаја, службодавац може одустати од уговора пре службопримчевог ступања у службу ако службопримац уговореног дана не дође, а да зато није био спречен неодклоњивом запреком.

(3) Ако пре службопримчевог ступања у службу службодавац падне под стечај, стечајни управитељ или службопримац могу одустати од уговора.

§ 243

(1) Ако службодавац без важног разлога одустане од уговора или ако он својом кривицом да службопримцу оправдан повод да од уговора одустане, он је дужан да службопримцу исплати плату за оно отказано време које би до свршетка службеног односа морало проћи да је службодавац на дан ступања у службу уредно отказао службу. Ако је службени однос закључен на одређено време а које не премашује три месеца, службодавац је дужан да исплати плату за цело време, а ако је службени однос закључен на дуже од три месеца, он је дужан да исплати део од ове плате у износу за три месеца. Овим наређењима не дира се у евентуална права тражења веће отштете.

(2) Иста права припадају службопримцу ако стечајни управитељ одустане од уговора.

(3) Ако службопримац без важног разлога одустане од уговора или ако он својом кривицом да службодавцу оправдан повод да одустане од

уговора, службодавац може тражити да му се накнади штета.

§ 244

У погледу права на накнаду ради одустајања од уговора у смислу § 243 важе наређења § 240.

§ 245

Ако су обе стране криве за превремено раскидање службеног односа избрани одбор односно суд ће по својој слободној оцени одлучити да ли и у којој висини припада накнада.

§ 246

(1) Захтеви због превременог иступања или превременог отпуштања у смислу §§ 241 и 241 односно одустанка у смислу §§ 242 и 243 морају се путем избраног одбора односно суда остваривати за шест месеци по истеку дана када су се могли изнети, иначе су искључени.

(2) Рок из става 1 почиње тећи истеком дана којег је уследило иступање или отпуштање из службе односно истеком дана које је требало ступити у службу.

§ 247

Кад умре службопримац коме је службодавац на основи уговора о служби дао стан, овај се мора испразнити за месец дана ако је службопримац имао своје домаћинство; иначе за 14 дана после његове смрти. Службодавац може ипак захтевати да се одмах испразни део стана уколико је потребно да се смести његов следник и његов намештај.

§ 248

Ако је службопримац положио кауцију он може тражити да се кауција депонује код надлежног суда кад службени однос престане или кад службодавац тражи накнаду причињене штете.

§ 249

(1) Уколико није овим Законом за поједине врсте помоћног особља друкчије одређено, сваки службодавац дужан је када престане службени однос да на тражење изда службопримцу о свом трошку сведоцбу о трајању и врсте обављене службе. Ако службопримац затражи сведоцбу за време трајања службеног односа, издаће му се на његов трошак. У сведоцби не сме се ни словима написати ни знаковима означити што би особљу отежавало пријем у други службени однос.

(2) Ове сведоцбе имају се оверити. Оверу извршиће у року од три дана, код помоћног особља упусленог у трговачким и занатским радњама, принудно удружење коме службодавац припада, а ако таквог удружења нема, општина надлежна према седишту радње (локала, радионице) где је службопримац вршио службу. Општина овериће овакве сведоцбе, нарочито кад односно принудно удружење има седиште изван подручја опште управне власти првог степена у коме се налази радња.

(3) Сведоцбе које се налазе на чувању код службодавца имају се службопримцу на захтев изручити у свако доба.

(4) Службодавац који неће да изда сведоцбу или изда свесно неистиниту сведоцбу казниће се по овом Закону. Уколико је тим причињена штета, службопримац има право тражити накнаду штете.

§ 250

Ако службопримац жели да му се поред поменуте сведоцбе из § 249 изда још посебна сведоцба о моралном владању и показаној вредности и спреми у раду, службодавац је дужан да удовољити овом тражењу.

§ 251

Права службопримца која произлазе из наређења §§ 212 став 2 и 3, 214 до 220 став 1, 221, 222

став 4 и 5, 224, 226, 227 став 1 и друга реченица става 2, 228, 229 до 234 став 2, 236, 237, 240 до 242 став 2 и 3, 243 став 1, 244, 245 до 250 не могу се укинути ни ограничити уговором о служби.

II ГЛАВА

Ученици (шегрти)

ПРВИ ОДЕЉАК

Правни одношаји ученика (шегрта)

§ 252

(1) Учеником (шегртом) сматра се, без разлике пола, свако лице које је у радњи упуслено у циљу да практичним радом (учењем) стече знање које га може оспособити за помоћничко упуслење. Уз ове претпоставке сматрају се ученицима и она лица за која су код појединих радња уобичајени други називи.

(2) Лица испод шеснаест година, која су упуслена у радњи и услед поделе рада редовно обављају посао за који није потребно ни знање ни учење, или ако се рад који обављају не може сматрати приправљањем за самосталну радњу, или ако су намештени као слуге, не сматрају се ученицима.

(3) У сумњи да ли се неко лице има сматрати учеником одлучује надлежна општа управна власт првог степена по саслушању заинтересованог принудног удружења.

§ 253

(1) За ученике могу се примати само лица која нису испод 14 година, свршила су најмање основну школу или су иначе стекла писменост и која су телесно способна за дотичну радњу. Телесну способност доказаће при склапању уговора лекарским уверењем. Лекарски преглед обавља надлежни школски лекар бесплатно. Издавање лекарског уверења не подлежи плаћању никакве таксе.

(2) За одабирање струке и упућивање ученика на рад биће обавезни да дају своје мишљење и савете државни заводи за унапређење индустрије и занатства појединих бановина.

(3) Министар трговине и индустрије овлашћује се да уредбом пропише ближе одредбе за овај рад завода.

§ 254

(1) Ученике могу примати само имаоци радња који испуњавају све законске услове за обављање радње која има да се учи и који обезбеђују учење ученика.

(2) Ученике могу примати лица која према § 25 Закона фабричким начином обављају занатску радњу и обезбеђују стручно учење ученика. Исто тако могу примати ученике и лица која у смислу овог Закона изрично могу обављати занат а да сама немају стручну спрему. У овом случају има се поставити стручно лице које обезбеђује стручно учење.

§ 255

Ученике не могу држати имаоци радња (службодавци):

1. који су осуђени због злочинства или престапа учињенога из користољубља или јавног морала;

2. који су осуђени због злочинства или престапа за кривична дела, учињена за умишљајем противу живота и тела свог помоћног особља, и то ако су први пут кажњени, за време од две године по претрпљеној казни лишени слободe, а за свагда ако су учинили поменуто злочинство или преступ у поврату (§ 76 к. з.);

3. којима је општа управна власт одузела право држања ученика за време у одлуци назначено.

§ 256

(1) Право држања ученика може се одузети овим имаоцима радње:

1. који учине грубу повреду дужности према својим ученицима у погледу морала, или због злостављања, или занемарују своје обавезе у погледу давања хране, одела и стана ученику;

2. који не би допустили или не би настојали да ученици редовно полазе стручне продужне школе и због тога буду кажњавани;

3. којима се докаже приликом полагања калфенског испита да нису у довољној мери своје ученике обучавали;

4. који су осуђени у смислу § 255 т. 1 и 2 због кривичних дела, а после истека од две године држе ученике;

5. који немају прописно уређену пословницу или радионицу за правилно обучавање ученика;

6. који су држали ученике а да с њима нису закључили прописани уговор или су такав фнгирали.

(2) У случајевима под т. 3, 5 и 6 става 1 има се пре одузимања права на држање ученика саслушати надлежно принудно удружење.

(3) Ово право може се одузети на одређено или неодређено време. Кома је одузето право на неодређено време не може му се вратити пре годину дана.

(4) У случајевима става 1 т. 2, 3 и 5 може се ималац радње казнити и са казном по § 397.

§ 257

(1) Министар трговине и индустрије може у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља по саслушању трговачких, индустријских, занатских и радничких комора да уредбом регулише у ком сразмеру могу имаоци радња појединих струка имати ученике према броју помоћника (калфа). Таква уредба може се издати са

важношћу за целу земљу, поједине бановине или само за поједине крајеве или струке.

(2) Код одређивања овог сразмера узете се у обзир стварна потреба ученика и могућност њиховог стручног обучавања.

§ 258

(1) Овим Законом прописани писмени уговор има се закључити најкасније за 8 дана по пријему ученика.

(2) Уговор се склапа код принудног удружења коме службодатац припада, а ако таквог удружења нема, код општине надлежне према седишту пословнице или радионице радње. Општина биће надлежна и у случајевима када је у питању бановинско удружење или кад удружење има седиште изван подручја опште управне власти првог степена у коме се налази пословница или радионица. Изузетно од овог наређења може бан по молби да повери обављање ових послова и појединим бановинским удружењима за подручје опште управне власти првог степена (среза и града) у коме се налази седиште удружења. Удружења односно општине имају да се старају да закључени уговори одговарају прописима овога Закона.

(3) Уговорне су стране службодатац и законити заступник или старалац учеников односно ако је пунолетан, сам ученик. Обе стране могу бити заступане по пуномоћницима.

(4) Ако је службодатац родитељ или старалац ученику, а ученик није пунолетан или пунолетним проглашен, замениће уговор писмена или записничка изјава родитеља пред надлежним удружењем, односно општином. У тој изјави треба да родитељ као службодатац изрично преузме све обавезе по овом Закону које прелазе законску родитељску дужност. Исто важи и за ученика кога ималац радње усвоји.

§ 259

(1) Писмени уговор о учењу саставља се у три оригинална примерка које ће оверити надлежно принудно удружење, односно општина. Свака уговорна страна добија по један, а трећи задржава надлежно принудно удружење односно општина. Ако ученик има стараоца, о склапању уговора обавестиће се и старатељска власт ради пристанка.

(2) Уговор се може споразумно мењати према прописаном поступку за склапање уговора. Надлежно принудно удружење односно општина уписале измене као посебан додатак на оригиналне примерке уговора. Ако једна страна није у стању да поднесе свој примерак уговора, издаће јој се оверени препис и у овај убележити доцније закључене измене.

§ 260

Уговор мора садржавати:

1. породично и рођено име (фирму) службодавца, место пословнице односно радионице службодавца у којој ће ученик бити запослен;

2. породично и рођено име, годину и место рођења, место становања и завичајности и школску спрему ученика;

3. породично и рођено име и место становања његових родитеља, стараоца или других законских заступника, ако је ученик малолетан;

4. податке о здравственом стању и физичкој способности ученика;

5. ознаку радње (струке) која се жели учити;

6. време за које је закључен (почетак, трајање и свршетак);

7. међусобна утаначења да се прихватају дужности предвиђене Законом, да се службодатац или његов деловођа (заступник) првенствено обавезују да ће ученика обучавати у струци радње коју има да учи и да ће ученик ревностно радити у радњи;

8. евентуалне одредбе о накнади за учење, о висини и начину плаћања награде ученика за рад, о давању хране, опскрбе, одела, стана ученику и о висини отштете за случај протуправног раскида уговора.

§ 261

(1) Ималац радње који се код примања ученика не држи ових прописа казниће се по § 397 овог Закона.

(2) Општа управна власт првог степена може у изузетним случајевима по саслушању принудног удружења уважити у рок учења време проведено на учењу на основи уговора закљученог противно наређењима овог Закона.

§ 262

(1) У уговору о учењу може се одредити покусно (пробно) време највише на један месец дана. За то време имају обе уговорне стране право да једнострано одступе од уговора. Ово се време ученику рачуна у прописно време учења.

(2) Ималац радње који је закључио дуже покусно време казниће се по § 397.

§ 263

(1) Време учења не сме бити краће од две и не дуже од четири године.

(2) Министар трговине и индустрије утврдиће, по саслушању комора, уредбом време учења појединих радња.

(3) Надлежна општа управна власт првог степена може законски рок учења продужити највише за три месеца, ако надлежна школска власт на рок или за увек искључи ученика из стручне продужне школе ради дисциплинских кривица. Ако је ученик искључен за извесно време дужан је да понова полази школу док рок искључења истекне, а похађање школе има се за толико продужити за колико је ученик искључен.

§ 264

Уговор о учењу закључује се редовно на време које је прописано за учење односне радње према наређењима овог Закона. Само ако је ученик извесно време учио исту радњу или сродну струку код другог имаоца радње, уговор ће гласити на остало време прописано за учење.

§ 265

Ако ученик без своје кривице прекине рад код једног имаоца радње пре истека уговореног рока или рока прописаног за учење, време проведено у раду рачунаће му се у рок ако настави рад код другог имаоца радње исте или сродне струке.

§ 266

Време учења прекинуто властитом кривицом ученика неће се рачунати у време учења и ученик има да за толико време продужи учење. Дужи прекид времена мора службодавац пријавити у року од осам дана када се ученик врати на рад надлежном принудном удружењу односно општини. Удружење или општина предложиће пријаву надлежној општој управној власти првог степена, да испита потребу продужења и пропише за које време има да се учење продужи.

§ 267

Ученику (шегрту) припада после једне навршене године учења накнада за рад. Министар трговине и индустрије прописаће у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља а по саслушању комора и радничких комора уредбом посебне одредбе о најмањим износима ове накнаде.

§ 268

(1) Ученик је дужан, да буде свом службодавцу односно његовом заступнику послушан, веран, поуздан, ревностан у послу и учењу и да ре-

довно посећује стручну продужну школу уколико није законом ослобођен од поласка школе.

(2) Ако није навршио шеснаесту годину живота и живи код службодавца у дому, ученик подлежи кућној стези службодавца или његовог заступника, али се према њему не смеју употребљавати казне које би га могле физички или морално оштетити, нити му се под видом казне може ускратити дужна опскрба.

§ 269

(1) Ималац радње је дужан да се брине да ученик изучи струку. Он му не сме одузимати прилику и време потребно за учење и не сме га употребљавати за послове који нису у вези са његовом струком.

(2) Он се мора бринути о здрављу, владању и стручном напредовању ученика, најмање полугодишње о томе извештавати родитеље, односно законског стараоца и он не сме да га употребљава за рад који не одговара његовој физичкој снази.

(3) Ималац радње мора да пази да ученик не буде злостављен од својих другова и другог помоћног особља дотичне радње и употребљаван за њихове приватне послове.

(4) Ако малолетни ученик оболи, ако је небрижан на послу или ако напусти радњу, службодавац је дужан да о томе одмах извести његове родитеље односно законског стараоца.

(5) Ако ималац радње има ученика на опскрби он му мора дати здрав стан подесан за становање и довољно хране. Стан мора бити зими грејан.

(6) Он је дужан да испуни све уговорене обавезе према ученику и да предузме све што је потребно да по свршетку рока учења буде спреман за полагање помоћничког испита.

(7) Ако ималац радње занемари дужности означене у ставу 1 до 5, казниће се по § 397 уколико не подлежи строжој казни.

§ 270

(1) Ако је ученик обавезан на посећивање стручне продужне школе, службодавац је дужан да га упише у ову школу, да контролише посећивање школе, дужан је да се стара за тачно похађање школе и да се брине да у школу полази чист и уредан.

(2) Ако ученик станује код службодавца овај је одговоран за тачно похађање школе у сваком случају. Не станује ли ученик код службодавца за њега су одговорни родитељи односно законски старалац. Службодавац је и у овом случају одговоран ако пропусти да врши надзор над посећивањем школе и не оправда свој пропуст.

(3) Ако би ученик био каквом телесном маном спречен од поласка школе, може га општа управна власт првог степена решити обавезе посећивања школе. Власт ће донети решење, на основи лекарског уверења изданог по званичном лекару. Ово се уверење издаје бесплатно.

§ 271

(1) Ученички однос престаје:

1. кад истече време учења одређено уговором односно Законом или уредбом;

2. кад ученик буде позван да одслужи свој рок службе у кадру;

3. кад наступи неки разлог ради којег службодавац не може држати ученике (§ 255);

4. кад надлежна власт у смислу овог Закона одузме службодавцу право да држи ученике;

5. кад ученик или службодавац умре, са изузетком случаја § 14 Закона, или када радња службодавчева престане или ако се службодавац повуче из рада.

(2) Ако се после смрти службодавца настави радњом и следник радње држи ученике, дужан је да првенствено задржи на учењу ученике које је затекао на учењу и да закључи нови уговор за на-

стављање учења, ако то желе заступници ученика односно ученик сам.

§ 272

(1) Важним разлогом због кога службодавац може да раскине уговор о учењу пре истека уговореног рока и без отказа сматраће се нарочито:

1. ако ученик постане физички или душевно неспособан за учење или рад, или ако се несумњиво утврди да је неспособан да изучи струку или ако је даљи рад у тој радњи опасан по живот и здравље ученика или ако постане по својој кривици заразно болестан, а болест се докаже лекарским уверењем;

2. ако ученик у случају т. 3 става 1 § 239 напусти рад за време од три месеца;

3. ако ученик буде осуђен ради злочинства или престапа учињеног из користољубља или противу јавног морала, или ако суд одреди да буде смештен у дом за васпитавање малолетника или завод за поправљање или за рад;

4. ако буде пресудом суда или решењем управне власти лишен слободе дуже од месец дана;

5. ако ученик или његов законити заступник неистинитим или лажним исправама закључи уговор са службодавцем а обавеза ученикова из ранијег уговора још постоји;

6. ако се ученик противу наређења т. 3 става 1 § 239 не врати на посао за време од две недеље.

(2) У случајевима т. 3 до 6 службодавац мора да изврши раскид уговора без отказа најдаље у року од недељу дана од дана кад је за случај сазнао; у противном губи ово право.

(3) Уколико нису противна овом §-у, наређења § 239 примењиваће се сходно и на ученике.

§ 273

(1) Важним разлогом због кога ученик односно његов законски заступник или старалац може да раскине уговор о учењу пре истека уговореног рока и без отказа сматраће се нарочито:

1. са разлога наведених у т. 1 става 1 § 272;

2. ако рад у радионици озбиљно шкоди здрављу или је за здравље ученика опасан, што ће се доказати лекарским уверењем;

3. ако службодавац, члан његове породице или један од помоћног особља оболи од болести која може да буде опасна по живот и здравље ученика;

4. ако службодавац падне под стечај или изостане од рада за време дуже од два месеца, а нема заступника у послу;

5. ако се службодавцу казненом пресудом забрани обављање радње за одређено време;

6. ако службодавац код кога ученик није на стану пресели своју пословницу или радионицу у другу општину и ученика односно његовог законског заступника о томе претходно не извести најмање четири недеље раније;

7. ако службодавац не би допустио да ученик редовно полази стручну продужну школу.

(2) Ученик односно његов заступник може у случају т. 3 става 1 раскинути уговор, најдаље у року од 30 дана од дана кад је за случај сазнао.

(3) Отказ по т. 6 става 1 не може се извршити у оним случајевима кад се ради само о привременом извршавању рада у другом месту или када природа дотичног посла то захтева.

(4) Уколико нису противна овом §, наређења § 238 примењиваће се сходно и на ученике.

§ 274

Службодавац може да отказом од четрнасет дана раскине уговор:

1. кад ученик упорно не врши своје дужности по Закону и уговору, а нису помогле дозвољене васпитне казне;

2. кад службодавац упркос свом настојању не може да принуди ученика да редовно похађа школу коју је обавезан похађати.

§ 275

(1) Ученик односно његов законски заступник или старалац може да отказом од четрнаест дана раскине уговорни однос:

1. ако је службодатац нехатан у испуњавању својих дужности по Закону и уговору;

2. ако службодатац трајно сурово поступа са учеником;

3. ако ученик или његов законити заступник или старалац изјаве да прелазе на другу струку радње или занимање или даје потребан у родитељској кући;

4. ако службодатац не ради и не пружи могућност учења.

(2) За време од године дана, рачунајући од раскида ученичког односа, не може се без престанка бившег службодавца упослити у истоврсној и сродној радњи или истоврсној радионици фабричког предузећа ученик који је иступио из радње ради случаја т. 3 става 1 овог §-а. Ако службодатац не да престанак ученик, односно његов законити заступник или старалац може да предмет изнесе пред надлежни избрани одбор на решење.

§ 276

(1) У случају стечаја (конкурса) и настале промене у лицу имаоца радње може ученик, стечајни управитељ, односно нови ималац радње да раскине уговор уз отказ од четрнаест дана.

(2) Ово право отказа може се употребити само за време од четири недеље после објављивања стечаја односно од дана када је нови ималац преузео радњу.

§ 277

(1) Службодатац нема права тражити оштету за престанак и раскид ученичког односа. Оштета може се тражити само од пунолетног ученика ако

раскид односа настане његовом кривицом. Изузетно може се тражити оштета од законског заступника малолетног ученика ако су они одговорни за раскид уговора.

(2) Ученик може тражити оштету од службодавца ако наступи случај из § 238 став 1 т. 2, 4 и 5 и § 273 став 1 т. 4; но за случај стечаја само ако се ради о лажном банкротству; даље ако наступе случајеви из § 275 став 1 т. 1 и 2.

(3) Оштета одмериће се према имовинском стању имаоца радње односно ученика и према штети која је настала раскидом.

(4) Право на оштету застарева шест месеци после престанка ученичког односа.

§ 278

У случају да се однос учења раскине превремено без кривице ученикове, принудно удружење код кога је закључен и регистрован уговор дужно је на захтев ученика односно његовог законитог заступника да се побрине за настављање учења односно упослења код другог службодавца.

§ 279

Престанак или раскид уговора мора се одмах пријавити надлежном принудном удружењу односно општини код које је закључен. Ако ученик има стараоца, престанак или раскид уговора пријавиће се и старатељској власти.

§ 280

(1) Службодатац је дужан да изда ученику уверење о трајању учења, било да је учење довршено, било да је пре времена раскинуто.

(2) У случају смрти службодавца или кад ученик због друге које запрете не може да добије уверење, уверење издаје удружење односно општина код које је уговор закључен и регистрован.

§ 281

(1) Удружење, односно општина водиће за своје подручје регистар ученика. Образац овог регистра прописаће Министар трговине и индустрије.

(2) Удружење достављаће извадак из регистра четири недеље пре почетка школске године општини. Општини ће се доставити и списак ученика који у току школске године ступе или иступе.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Посебна наређења за ученике који раде у занатима
(помоћнички испити)

§ 282

(1) Када ученици занатских радња односно фабрика (§ 25) сврше рок учења, морају их имаоци радња код којих уче и надлежна удружења одмах позвати да се подвргну помоћничком (калфенском) испиту. Овај је испит јаван. Испит полагаће се пред испитном комисијом оне струке коју је ученик изучио. Испитна комисија образоваће се код оних удружења и окружних одбора занатских удружења који су у смислу својих правила овлашћени да образују овакве комисије за своје подручје.

(2) За полагање помоћничког испита надлежно је удружење односно окружни одбор на чијем подручју је ученик завршио време учења. Полагање испита код територијално ненадлежних удружења није дозвољено. Изузетно може се код ненадлежног удружења односно окружног одбора полагати испит ако је надлежна комора ради важних разлога одредила посебно место за полагање испита и када у надлежном удружењу не постоји испитна комисија или се комисија мора из законских разлога изузети (§ 284).

§ 283

(1) Комисија за помоћничке испите образоваће се од три члана, и то претседника и два члана

мајстора. Претседника и његовог заменика поставља на предлог коморе бан на три године из реда наставника стручне подружне или какве друге школе у месту. Чланове мајсторе одређује за сваки испит удружење односно окружни одбор из списка чланова испитног одбора који се бира за сваку годину. Списак изабраних чланова доставиће се на потврду комори.

(2) Члан испитне комисије који без оправданог разлога не врши уредно своју дужност може се казнити новчаном казном до 500 динара. Казну изриче претседник комисије. Против одлуке о казни може се поднети жалба бану. У случају поновне неуредности може га бан на предлог претседника решити чланства комисије. Исто тако може надлежни бан разрешити од дужности и претседника комисије, ако уредно не врши своју дужност.

§ 284

Чланом испитне комисије не могу бити лица која су у сродству са кандидатом у правој или побочној линији до другог степена или код којих је кандидат био на учењу у току године која непосредно претходи испиту. Чланови комисије који су са кандидатом у сродству или су у завади биће изузети. О изузећу комисије одлучује општа управна власт првог степена и донеће о томе потребну одлуку. Против ове одлуке може се кандидат жалити бану чије је решење коначно.

§ 285

(1) Пријаву за полагање помоћничког испита подноси службодавац непосредно надлежном удружењу или окружном одбору. Пријави приложиће се ученичко уверење (§ 280) и сведочанство о свршеној продужној школи или курсу ако их је дужан похађати. Удружење или окружни одбор је дужан да одмах изда писмену потврду о поднетој пријави за полагање испита.

(2) Удружење или окружни одбор код кога се полаже испит испитује да ли кандидат испуња-

ва услове Закона за полагање испита. Ако нађе да постоје услови, сазваће најдаље у року од 10 дана од пријема поднеска комисију за полагање испита. У противном случају одбиће га одмах од полагања испита образложеном одлуком. Против ове одлуке кандидат има право жалбе на општу управну власт првога степена.

§ 286

(1) На помоћничком испиту кандидат има да покаже да је практично изучио занат и да га може радити као помоћник.

(2) О полагању испита водиће се књига записника у коју ће се завести записник о сваком испиту са потписима целе комисије. Књигу записника чува принудно удружење односно окружни одбор. Одлуку о резултату испита доноси комисија већином гласова. Чланови комисије који издвајају мишљење учиниће то у записнику.

§ 287

(1) Кандидату који положи испит издаће надлежно принудно удружење односно окружни одбор оцени комисије помоћничко (калфенско) сведочанство о положеном испиту.

(2) Помоћничко сведочанство садржаваће:

1. породично и рођено име, место и годину рођења;
2. породично и рођено име имаоца радња (односно фирма) код којих је ученик учис;
3. време учења и врста заната који је учио и за који је полагао испит;
4. коју је стручну продужну школу, односно курс полазио за време учења;
5. успех положеног испита;
6. датум издања сведочанства, потпис испитне комисије, печат и потпис управе удружења односно окружног одбора.

§ 288

(1) Ако кандидат на помоћничком испиту не покаже довољан успех, издаће му на његов захтев принудно удружење односно окружни одбор уверење са напоменом да је свршио ученичко време без помоћничког (калфенског) испита.

(2) Кандидат може да после истека свака три месеца понови испит.

§ 289

Ако испитна комисија нађе да кандидат није показао на испиту потребну спремност кривицом имаоца радње код кога је учио, дужна је да овакав случај пријави надлежној општој управној власти првога степена ради поступка и евентуалног кажњавања имаоца радње по овом Закону.

§ 290

(1) За полагање помоћничких испита кандидат не мора плаћати никакве испитне таксе комисији.

(2) Помоћничка сведочанства издају се на терет принудног удружења односно окружног одбора. Принудно удружење односно окружни одбор носиће и остале трошкове испитних комисија према одобреним правилима (§ 292).

§ 291

Контролу над радом испитних комисија на подручју бановине вршиће бан. Он може на све испите изаслати свога комесара ради надзора, чији трошкови падају на терет државе.

§ 292

Правила о полагању помоћничких испита прописуће по главним занатским струкама комора, а одобриће их бан. Министар трговине и индустрије прописуће образац за та правила.

§ 293

Уколико се за поједине врсте заната покаже потребно, бан може изузетно од наређења §§ 282

до 290 Закона, по саслушању комора, постављати посебне помоћничке испитне комисије, одређивати испитне предмете и плаћања испитних такса. Овакве одредбе не смеју бити противне наређењима § 286 став 1 Закона.

§ 294

(1) Ималац радње је обавезан да ученике после положеног помоћничког испита упосли као помоћнике за време од три месеца у својој радњи ако то ученик жели, и дужан је да му да најмање ону плату коју је ученик дотле имао.

(2) Ради важних разлога може општа управна власт првог степена решити имаоца радње од ове обавезе ако то он замоли. У овом случају он не сме примити на учење новог ученика или помоћника за време од три месеца.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Стручне продужне школе

§ 295

(1) У општинама у којима има најмање 50 ученика уписаних у регистру бан ће се старати да се оснују продужне стручне школе ради стручног и практичног образовања. Стручне продужне школе могу се оснивати и за више општина. Стручну продужну школу дужни су полазити сви ученици.

(2) Уколико нема другог покрића општине су дужне да издржавају стручне продужне школе. За њихово издржавање употребиће се фонд за помагање ових школа као и помоћ коју одреде коморе, принудна удружења и општине. Уколико поједине општине немају довољно средства за издржавање ових школа, Министар трговине и индустрије и бан могу дати потребну помоћ из својих кредита.

(3) У школама у којима има из занатске (односно фабричке) и трговачке струке по 40 ученика

или ако има толики број ученика женског пола, који су обавезни на похађање школе, основаће се засебна одељења (занатско, трговачко, мушко и женско одељење). Ако има довољан број ученика и из појединих струка поменутих одељења, моћи ће се основати још засебна одељења за овакве струке.

(4) Ако у појединим општинама има више од 25 а мање од 50 ученика, основаће се по одобрењу бана а на терет општине посебни повременни стручни курсеви (течајеви).

(5) Када су основане стручне продужне школе, наставиће оне рад и у случају ако се број ученика повремено смањи и спадне испод означенога броја обвезника. Стручна продужна школа може се укинути само у случају ако би се за време од две узастопне године број ученика снизио испод означеног броја.

(6) Школско образовање ученика у општинама у којима нема 25 ученика и у којима нема стручних продужних школа или курсева, регулисаће Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром просвете тако да ће ученици похађати више народне школе које у месту постоје.

§ 296

Општинске стручне продужне школе издржавају општине, које су дужне да потребна средства предвиде у свом буџету у износу који ће претходно одобрити бан.

§ 297

(1) Стручне продужне школе могу оснивати и коморе, окружни одбори занатских удружења, принудна удружења, удружења основана по закону о удружењима, зборовима и договорима и предузећа. Кад оснују такве школе чији се наставни план поклапа са наставним планом општинске стручне продужне школе, могу се општине ослободити од обавезе оснивања и даљег издржавања своје школе. У овом случају морају се коморе,

окружни одбори, принудна и непринудна удружења и предузећа у свему придржавати наређења овог Закона. Исто тако могу посебне курсеве (течајеве) оснивати коморе, окружни одбори, принудна и непринудна удружења, предузећа и приватна стручна лица. Оснивање ових школа и курсева одобрава по саслушању коморе бан који ће у оквиру наређења Закона одобравати наставне основе.

(2) Оснивање стручних продужних школа и курсева на бановински или државни трошак или преузимање ових школа у бановинску или државну управу, одобраваће бан односно Министар трговине и индустрије. У том случају општине су дужне да дају школске просторије, огрев и осветлење.

§ 298

(1) Похађање стручних продужних школа обавезно је за ученике (шегрте) и помоћнике (калфе) који су млађи од осамнаест година. Имаоци радња дужни су да том свом особљу дају у оквиру радног времена слободно време потребно за похађање ових школа (курсева).

(2) Министар трговине и индустрије може уредбом да регулише полазак стручних продужних школа (курсева) за оне ученике који имају већу школску спрему од основне школе.

§ 299

(1) Ако ученици и помоћници похађају продужну стручну школу коју је основала комора, удружење, друштва или предузеће, ослобађају се од похађања општинске стручне продужне школе.

(2) Бан може наредити обавезно похађање стручних продужних школа које су основале коморе, удружења или друге приватне установе ако у општини не постоје општинске стручне продужне школе.

§ 300

Књиге и учила дужни су да сиромашним ученицима дају службодавци. Ако је службодалац сиромашан, ова дужност пада на општину.

§ 301

Трајање наставе, дане и време држања школе одређује бан према приликама свог подручја.

§ 302

Ближе одредбе о организацији, наставном плану ових школа и стручној спреми наставника и учбеника прописује Министар трговине и индустрије по саслушању комора уредбом.

§ 303

(1) У свакој општини где постоји стручна продужна школа поставиће се у циљу вршења непосредног надзора над тим школама месни одбор за стручне школе. Дужност одбора је да води бригу о успеху и напретку школа. У већим местима може бан према потреби, поред овог школског одбора одобрити оснивање посебних школских одбора. Њихов састав и делокруг одредиће бан по саслушању коморе.

(2) Претседник месног одбора је претседник општине или члан општинског одбора кога он одреди. Чланови су овог одбора управник односно управници месних стручних школа, четири претставника принудних удружења, које ова удружења одреде, а ако удружења не постоје, онда четири имаоца радња из дотичног места које надлежна комора одреди, затим један претставник коморе и радничке коморе у местима где је њихово седиште и школски лекар.

(3) Непринудна удружења и предузећа која издржавају своје школе могу бити заступана у месном одбору по једном свом члану.

§ 304

(1) У свакој бановини образоваће се бановински одбор за стручне продужне школе, коме је задатак да се стара о целокупној стручној настави бановине.

(2) Претседник одбора је инспектор стручних школа бановине, а чланови су по три: претставника бановинског већа, члана стручно-школска наставника, претставника коморе и претставника радничке коморе који су запослени у занату, трговини и индустрији. Све чланове поставља бан.

§ 305

У делокруг бановинског одбора за стручне продужне школе спада:

1. надзор над стручним школама и сличним приватним школама, као и над радом месних стручно школских одбора;

2. стављање предлога банској управи за постављање наставног особља у школама;

3. давање мишљења и стављање предлога банској управи по стручним школским питањима и предметима, као и подношење извештаја о стању стручне наставе у бановини.

§ 306

Врховни надзор над стручном наставом врши Министар трговине и индустрије.

III ГЛАВА

Помоћници (калфе)

ПРВИ. ОДЕЉАК

Пословне књижице

§ 307

(1) Помоћницима (калфама), радницима који су запослени у фабрикама (§ 25) и трговачким помоћницима (калфама), којима нису поверене важније службе, надлежна принудна удружења односно општине издаваће пословне књижице у које ће се уписивати време упослења проведено код службодавца. Министар трговине и индустрије у споразуму са Министром социјалне политике и на-

родног здравља одредиће правилником, по саслушању комора и радничких комора, које су службе важније у смислу овог става.

(2) Образац пословних књижица прописаће Министар трговине и индустрије. Осим фотографије помоћника (калфе) ове књижице имају да садрже:

1. породично и рођено име помоћника (калфе);
2. место и годину рођења и завичајно место (општину, срез и бановину) помоћника (калфе);
3. датум издавања књижице, печат надлежног принудног удружења односно општине која ју је издала;

4. податке о упослењу (породично и рођено име службодавца односно фирму, датум ступања и иступања из службе).

(3) Податке из става 2 т. 4 овог § овериће надлежно принудно удружење односно општина.

(4) За издавање књижице може се тражити накнада која не сме бити већа од цене коштања.

(5) Ако се у поједином случају покаже сумња којим се помоћницима мора издати пословна књижица, одлучиваће опште управне власти првог степена по саслушању надлежног принудног удружења, а ако таквог удружења нема по саслушању коморе.

§ 308

(1) Пословне књижице издаваће принудно удружење коме припада службодавца код кога је упослен помоћник, а ако таквог удружења нема општина где се налази локал, пословница или радионица службодавца. Ако помоћник није упослен издаће књижицу општина редовитог боравишта помоћника који тражу књижицу.

(2) На тражење помоћника удружење, односно општина је дужна да пословну књижицу изда у року од најдуже два дана.

(3) Удружења односно општине дужне су да о изданим пословним књижицама воде тачан регистар са редним бројевима.

§ 309

(1) Помоћник је дужан, да при ступању у службу преда своју пословну књижицу службодавцу који мора да ју чува. При иступању из службеног односа вратиће ју помоћнику. Када помоћник редовно иступи из службе службодавца је дужан да трајање службе упише у одговарајућу рубрику. У пословној књижици не сме се ништа ни словима ни знацима уписати што би помоћнику отежало пријем у други службени однос.

(2) На захтев помоћника службодавца је дужан да му изда и посебно уверење о понашању и показаној спреми у раду.

(3) За руковање пословним књижицама сходно важе и наређења § 249 овог Закона.

§ 310

(1) Када се пословна књижица потпуно испуни потврдама о свршеном службеном односу, издаће надлежно принудно удружење односно општина помоћнику нову пословну књижицу. Истовремено ће се испуњена пословна књижица закључити и оверити.

(2) Ако помоћник изгуби своју пословну књижицу или ова постане услед трошности неупотребљива, удружење односно општина издаће дупликат с ознаком да је књижица дупликат. Уједно треба напоменути разлоге ради којих је дупликат издан.

(3) Податке о ранијем службеном односу може се унети у дупликат само на основи одобрења опште управне власти првог степена. Ово одобрење ће се издати само у случају кад помоћник на било који начин несумњиво докаже ранији службени однос. У погледу трошкова за издавање дупликата важе наређења § 307 став 4.

§ 311

(1) Ако службодавца пословну књижицу противзаконито неће изручити, помоћник може тражити путем надлежне опште управне власти првог степена присилно издавање пословне књижице на трошак службодавца.

(2) Службодавца који уноси неисправне или недозвољене податке или ознаке или ускраћује предају књижице или је учини неупотребљивом или је поништи кажњава се, ако његово дело не потпада под одредбе кривичног закона, за иступ по § 399 став 1 т. 16 овог Закона и мора помоћнику накнадити штету по прописима општег грађанског закона.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Посебна наређења за помоћнике који раде у занатима (мајсторски испит)

§ 312

(1) Помоћници који су положили помоћнички испит и пословном књижицом доказали да су били уопслени прописано време у дотичном занату (§ 25) односно који у смислу § 26 докажу сведочанствима да су са успехом свршили стручне школе које замењују време уопслења, могу полагати мајсторски испит пред испитном комисијом коју, према природи и стручности рада појединих заната, поставља бан при коморама, при окружним одборима занатских удружења или стручним школама. Комора ће ставити предлог код којих окружних одбора односно стручних школа се може поставити комисија. Испит је јаван.

(2) Испитне комисије састојаће се редовно од три члана, укључиво са претседником. Ако природа заната тражи, могу се комисије саставити од четири члана, укључиво са претседником. У случајевима када се комисија образује од четири чла-

на, поставиће се поред претседника још један члан са факултетском спремом према односној струци.

(3) Претседника комисије и његове заменике поставља бан на две године. За претседника комисије поставља се редовно лице које има факултетску спрему. Чланове комисије са факултетском спремом као и чланове стручњаке који нису мајстори поставља бан на годину дана. Чланове комисије из реда мајстора одређује комора односно окружни одбор из списка мајстора који се бирају за сваку годину. Окружни одбори доставиће списак изабраних чланова комори на потврду. Код стручних школа све чланове комисије поставља бан.

(4) Дужност чланова испитне комисије је обавезна и не сме се отклонити без важног разлога.

§ 313

(1) За полагање мајсторских испита надлежна је комисија код коморе, окружног одбора занатских удружења односно стручне школе на чијем је подручју помоћник провео у раду последњих шест месеци пред испитом или ако није био запослен да је исто време боравио на подручју коморе односно окружног одбора. Полагање испита пред ненадлежном комисијом није дозвољено. Изузетно може се пред територијално ненадлежном комисијом полагати испит ако је бан по молби кандидата одредио друго место за полагање испита, или се комисија мора из законских разлога изузети. Страним држављанима одређиваће место полагања испита бан.

(2) Комора, окружни одбор или стручна школа код које се полаже испит, испитује да ли кандидат испуњава услове Закона за полагање испита. Ако нађе да постоје услови, донеће најдаље у року од 15 дана од пријема поднеска решења о сазиву комисије за полагање испита. У противном случају одбиће га одмах образложеном одлуком од полагања испита. Противу ове одлуке канди-

дат има право жалбе на вишу општу управну власт.

§ 314

(1) Ако код којег члана комисије наступи околности предвиђене у § 316, бан ће га разрешити дужности члана комисије и на његово место поставити новог члана.

(2) У случају да се један члан налази под судском истрагом или је стављен под оптужбу, не престаје чланство, но дотични члан неће моћи да врши ову своју дужност док истрага није правоснажно обустављена или кривични поступак докончан извршном пресудом или решењем суда. За то време обављаће дужност његов заменик.

§ 315

(1) Мајсторски испит се држи у седишту коморе дотичног окружног одбора или стручне школе, код којих је постављена комисија.

(2) Сваком испиту морају присуствовати редовно претседник односно његов заменик и сви остали чланови комисије.

(3) Чланови испитне комисије не могу бити лица која су у сродству са кандидатом у правој или у побочној линији до другог степена или код којих је кандидат био запослен у току године која непосредно претходи испиту. Чланови комисије који су са кандидатом у сродству или су у завади биће изузети. О изузећу комисије одлучује општа управна власт првог степена и донеће о томе потребну одлуку. Против ове одлуке може се кандидат жалити бану чије је решење коначно.

§ 316

За члана испитне комисије може се поставити само држављанин Краљевине Југославије, који је пунолетан и није под старатељством или стечајем. Не може се поставити лице: које је судском пре-

судом осуђено на губитак часних права док не постигне повраћај права или рехабилитацију; које се налази под судском истрагом или које је стављено под оптужбу због злочинства или због преступа учињеног из користољубља или против јавног морала; против којег је одређена мера безбедности, скопчана лишењем слободе, или заштитног надзора, или забране посеђивања крчме, или забране вршења позива, ако ове мере још трају.

§ 317

(1) Ако члан испитне комисије без оправданог разлога неће да врши уредно своју дужност, може га претседник комисије казнити новчаном казном до 500 дин. Против одлуке о казни има места жалби на бана. У случају поновне неуредности може га бан на предлог претседника решити дужности чланства комисије.

(2) Ако претседник не врши своју дужност разрешиће га бан дужности и поставити новог.

§ 318

На мајсторском испиту има да кандидат пружи доказ теоријске и практичне спреме за самостално обављање послова и израђивање предмета из свога заната, за састављање прорачуна за обичне радове потребних при поменутом израђивању предмета и за вођење трговачких књига и рачуна.

§ 319

(1) Ако кандидат није задовољан одлуком испитне комисије, може се у року од 8 дана жалити надлежном бану.

(2) У случају да бан нађе да је жалба оправдана, одредиће поновно полагање испита пред комисијом, која се саставља од других чланова само за дотични испит. Одлука по овој жалби мора се донети у року од 15 дана. Одлука ове друге комисије коначна је.

(3) Ако кандидат не задовољи на испиту, може испит понављати у року који одреди коми-

сија али рок понављања не може бити пре три месеца.

§ 320

Кандидат је дужан да положи код пријаве за испит испитну таксу, коју ће прописати по саслушању коморе бан. Такса исплатиће се члановима комисије за дангубу и трошак.

§ 321

(1) Кандидату који положи испит комора односно удружење издаће сведочанство о положењу мајсторском испиту из дотичног заната.

(2) Мајсторско сведочанство мора бити штампано у форми дипломе и једнообразно за све занате. Образац мајсторског сведочанства прописаће Министар трговине и индустрије.

§ 322

Ближе одредбе о устројству, саставу и раду комисија за мајсторске испите, као и о предметима из којих се полажу испити одређује правилима Министар трговине и индустрије по саслушању комора.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Посебни испити

§ 323

(1) За руковаоце парних машина и котлова, као и за њихове ложаке, те за руковаоце електричним постројењима и апаратима за развијање ацетилена, те кинооператере прописаће Министар трговине и индустрије правилником посебну стручну спремину и полагање нарочитих испита. Ови испити ће се полагати код банске управе.

(2) Правилницима ће се прописати предмети за теоријско и практично полагање предвиђених испита, те начин образовања и састава комисије.

IV ГЛАВА

Трговачко и остало више помоћно особље

§ 324

(1) За помоћно особље које је упуслено у трговачким радњама обављањем претежно трговачких или виших нетрговачких служба или канцеларијским пословима, а којима је овакво редовно упуслење главно занимање, као и за помоћно особље које је упуслено обављањем оваквих служба у осталим радњама које потпадају под овај Закон, а којима је овакво упуслење главно занимање, важиће наређење ове главе уколико за службопримца нису уговором закључене повољније одредбе. Остала наређења овог дела Закона примењиваће се само уколико нису у противности са прописима ове главе.

(2) Ова наређења не важе за ученике (шегрте) који су запослени у радњама означеним у ставу 1 као и за лица која раде у трговачким радњама или осталим радњама које потпадају под овај Закон а којим се само изузетно поверава обављање трговачких односно виших нетрговачких или канцеларијских служба. Исто тако не важе за лица која врше у поменутих радњама претежно подређене послове.

§ 325

(1) Лица поменута у § 324 не могу без пристанка службодавца самостално обављати какво трговачко предузеће нити у пословној струци њиховог службодавца на свој или туђ рачун закључивати трговачке послове. Службодавац може од лица која поступе против ове забране тражити оштету или захтевати да се овакви послови сматрају закљученим за његов рачун. Ако су послови закључени за туђ рачун, он може тражити да му службопримац преда постигнуту зараду односно уступи право на ову зараду.

(2) Исто тако је забрањено службопримцу, који је у службеном односу код предузећа које потпада под овај Закон, да без пристанка службодавца прима за свој или туђ рачун поруџбине за послове који улазе у обим рада службодавца, а којим би се пословима службодавчеви интереси оштетили. Осим тога забрањено им је да овим пословима без пристанка службодавца с њим у исто време учествују на истом конкурс. Службодавац може од службопримца који поступи против ове забране тражити накнаду за проузроковану штету.

(3) Ово право престаје у року од три месеца, рачунајући од дана кад је службодавац сазнао за закључење посла, но свакако после пет година када је закључен.

§ 326

(1) Ако је службопримац, пошто је наступио службу био болешћу или несрећом спречен да врши своју службу, он придржава право на плату за време од шест недеља (седмица) кад то није скривио намерно или великом непажњом. После навршених непрекидних пет година службе службопримцу припада право на плату за време од осам недеља, после петнаест година десет недеља, а после двадесетпет година дванаест недеља. За прокуристе и пуномоћнике поменутих радња важиће право на плату за време од дванаест недеља.

(2) Ако службопримац у року од шест месеци, пошто је поново ступио у службу, буде из разлога поменутих у ставу 1 поновно спречен у вршењу службе, а укупно трајање спречености премашује означене рокове, онда он има право само на половину поменуте плате.

(3) Службопримац придржава право на плату и у случајевима када је сразмерно кратко време другим важним разлозима који се тичу његове особе спречен да врши своју службу ако то није сам скривио.

(4) Жене које се налазе у службеном односу задржавају право на плату за шест недеља после порођаја и за ово време не смеју се запослити. Ако се у том року разболе, наређење става 1 важи од дана порођаја.

(5) Ако уполсена жена покаже лекарску сведошбу према којој ће вероватно у току шест недеља родити она може изостати од службе. Ако се за то време разболи, наређења става 1 овог § важе од дана оболења. После порођаја, ако сама доји своје дете, има право да сваки дан два пута по пола часа (сата) прекине рад у ту сврху.

§ 327

(1) Због запрете вршења службе из § 326 која не прекорачује време за које постоји право за даље примање целе или половине плате, службопримац не сме се отпустити. Ако му се откаже у време запрете, његова права остају нетакнута за време одређено у § 326 иако се службени однос раније свршио.

(2) Права службопримца из § 326 престају чим се службени однос сврши истеком времена за које је био уговорен или услед ранијег отказа. Исто важи и онда када службопримац буде отпуштен из важног разлога као и онда када без важног разлога иступи из службе.

§ 328

(1) Ако је уговорено да се плата има састојати сасвим или делимично из удела на добити од свих или само одређених послова (тантијема) или ако је уговорено да добит има бити меродавна за одређивање висине плате, обрачун за прошлу пословну годину обавиће се, у случају кад није што друго уговорено, на основи биланса.

(2) Ако је потребно да обрачун провери, службопримац има право да у том погледу тражи увиђај у пословне књиге. Увиђај ће се обавити у присуству службодавца или његовог заменика, и то

само уколико је потребно да се испита тачност обрачуна. Службопримац не може своје право прегледа књига пренети на трећа лица. При прегледу може се послужити заклетим вештаком.

§ 329

(1) Ако службопримац код истог предузећа непрекидно служи шест месеци, има му се у току године дати непрекидни одмор од најмање десет дана сваке године, после пет година службе најмање две недеље (седмице), после десет година најмање три недеље, после петнаест година најмање четири недеље, а после двадесетпет година пет недеља одмора сваке године. Када се одмор може наступити одредиће се договорно према приликама рада предузећа, и то према потреби на начин да се службопримци наизменично измењују у наступу одмора. Ако у предузећу нису запослени више од три службопримца, одмор се може дати у два приближно једнака дела. Одмор се мора искористити у току године. Пренос одмора на другу годину не може се тражити.

(2) Службопримцу припада за време одмора право на плату. Ако службопримац за време одмора није на храни која му на основи уговора припада, њему се има при наступу одмора дати вредност хране у новцу.

(3) У одмор се не може урачунати време за које је службопримац болешћу или несрећом спречен у вршењу своје службе.

(4) Службодавац није дужан дати одмор ако је службопримац отказао службу или је из важних разлога отпуштен.

§ 330

(1) Потраживања из службеног односа на плату и накнаду издатака, као и повраћај предујмова застаревају за три године.

(2) Ако су потраживања унесена у обрачун, застарелост почиње тећи свршетком године у ко-

kojoj je obracun obavljen. Potrazivanja koja nisu unesena u obracun, почињу застаревати свршетком године у којој је престао службени однос. Потраживања за која се обрачун саставља тек после престанка службеног односа, застарелост почиње тећи свршетком године у којој се обрачун има обавити.

§ 331

Службени однос на пробу може се закључити највише за време од месец дана и у овом року може се од обеју страна у свако време раскинути.

§ 332

(1) Ако је службопримац ступио у службени однос или је овај однос наставио а да није уговорио рок трајања, овај се однос може отказати према наређењима овог §.

(2) Ако није друкчије уговорено или нема месног обичаја повољнијег за службопримца, службодавац и службопримац могу овакав однос раскинути истеком сваког календарског четвртгодишта уз претходни шестонедељни отказ. Отказни рок после навршених пет година службе је три месеца, после навршених петнаест година службе четири месеца, а после навршених двадесетпет година службе пет месеци.

(3) Отказни рок не може се уговором одредити испод једног или изнад шест месеци, а свршити се мора последњег дана календарског месеца.

(4) Ако је службени однос уговорен само за време пролазне потребе могу га у току првог месеца обе стране раскинути у свако доба држећи се отказног рока од једне недеље (седмице).

(5) Службодавац је дужан да службопримцу за време отказа на захтев да недељно најмање осам сати у циљу да тражи ново уписење.

§ 333

(1) Ако је службени однос трајао непрекидно најмање десет година, онда службопримцима, ко-

јима је поверено обављање виших трговачких или виших техничких послова припада у случају престанка овог односа отправнина. Отправнина износи после десет година четвороструку месечну плату, после петнаест шестоструку и после двадесет година деветоструку, а после двадесетпет година дванаестоструку плату, коју је службопримац примио у последњем месецу.

(2) Ова отправнина не припада службопримцу, који има право на пензију према постојећим законским прописима.

(3) Прокуристи и пуномоћнику припада дво-струка отправнина означена у ставу 1 овог § ако код истог предузећа служи најмање десет година.

(4) Код преноса предузећа на трећа лица право на отправнину престаје ако службопримац одбије да настави службу која му се нуди уз исте услове и уз признање времена ранијеведеног у раду.

(5) Ако је службени однос престао важити ради случаја смрти службопримца, отправнина се снизује на половину суме означене у ставу 1 односно ставу 3 овог §-а и она припада само законским наследницима на чије издржавање је службопримац по закону био обавезан.

(6) Службопримцу који је сам отказао службу или који без важног разлога превремено напусти или ако по његовој кривици буде превремено отпуштен не припада отправнина.

(7) У случају ликвидације предузећа, обавеза плаћања отправнине отпада у целини или делимично ако се економски положај службодавца толико погоршао да му је стварно немогуће извршити своју обавезу у целини или делимично.

(8) Износи отправнине означени у овом § снизују се на половину у случају када предузеће услед опште привредне кризе или депресије у земљи смањи привредну делатност и буде принуђено да због ових разлога изврши редукцију знатног дела свог помоћног особља и ако му је без штете

за даљи опстанак предузећа немогуће да задовољи овим обавезама.

§ 334

(1) Важним разлогом када службопримац може привремено иступити из службеног односа сматраће се нарочито случајеви из § 238 став 1, а важним разлогом када може службодавац отпустити службопримца сматраће се нарочито случајеви поменути у § 239.

(2) Ако је службодавац без важног разлога отпустио службопримца или службопримац кривицом службодавца пре времена иступио из службе, службопримац задржава право на отправнину.

§ 335

(1) Осим случајева поменутих у § 242, службодавац може одустати од уговора ако службопримац ради неодклоњиве запреке одгоди ступање у службу за дуже од четрнаест дана. Овакво право има службодавац и у случају када може привремено отпустити службопримца.

(2) Службопримац може пре ступања у службу одустати од уговора ако постоји разлог који му даје право да пре времена иступи из службеног односа. Исто вреди кад се ступање у службу одгодило за више од четрнаест дана службодавчевом кривицом или ради случаја који се тиче њега. Ако службопримац у овом последњем случају и поред поменутих запрека и задоцњења ипак ступи у службу, њему припада плата од дана када је требао да ступи у службу.

§ 336

(1) Кад се службопримац за неко време по престанку службеног односа уговором органичавачу својој привредној делатности (клаузула конкуренције), овај уговор неће важити ако је службопримац био у време закључивања тог уговора малолетан или ако његова годишња плата у време

престанка службеног односа не премашује суму од 50.000 дин.

(2) Уколико је плата већа од означене своте, уговор ће важити само:

1. ако се ограничење односи на делатност службодавчеве струке а не премашује време од једне године;

2. ако се ограничењем према предмету, времену, месту и у сразмеру с пословним интересом који службодавац има на одржању ограничења, не отежава неправедно опстанак службопримца.

§ 337

(1) Ако је службодавац својом кривицом дао службопримцу основаног повода да привремено иступи из службе или да откаже службени однос, права која се оснивају на клаузули конкуренције не могу се против службопримца остварити.

(2) Исто ће важити кад службодавац раскине службени однос, осим ако је службопримац дао својом кривицом основан повод за то, или ако је службодавац код раскида службеног односа изјавио да ће плаћати за време док траје ограничење плату која је најзад припадала службопримцу.

(3) Ако је службопримац у случају повреде клаузуле о конкуренцији обећао конвенционалну казну, службодавац може захтевати само наплату ове казне. Право на испуњење или на накнаду друге штете искључено је.

(4) Надлежни избрани одбор односно редовни суд може да снизи конвенционалну казну.

§ 338

Службопримчева права из §§ 326, 327, 328, 329 став 1 до 3, 331, 332 став 2 до 5, 333, 334 став 2, 335 и 337 не могу се уговорима о служби ван снаге ставити или ограничити.

V ГЛАВА

Посебна наређења за индустријска (фабричка) предузећа

§ 339

(1) Имаоци индустријских (фабричких) предузећа дужни су да израде пословни ред. За поједина радничка одељења и одељке могу се израдити посебни пословни редови.

(2) У пословном реду мора се означити када ступа на снагу, датум издања и потпис имаоца предузећа.

(3) Измене у пословном реду могу се извршити само ако му се изда посебан додатак или ако се замени новим.

(4) Пословни редови и њихове измене могу да ступе на снагу најраније 15 дана од дана када се издају.

§ 340

(1) Пословни ред садржаваће нарочито ове податке:

1. почетак и крај радног времена, као и време одмора;

2. време и начин обрачунавања и исплаћивања зараде (принадлежности), изричиту одредбу када се исплата има обавити сваке недеље (седнице), а у случају акордног рада морају да буду истакнуте појединачне цене сваког артикла;

3. дозвољене рокове отказа, као и разлоге ради којих се радници могу без отказа отпустити;

4. разне врсте радника, запослење жена и малолетних помоћних радника, начин посећивања стручних продужних школа;

5. упуте за раднике за случај болести и несреће;

6. врсту и висину казне (конвенционалне) за иступе противу пословног реда, а ако је у питању новчана казна треба предвидети циљ и сврху њену.

(2) Пословним редом не могу се предвидети казне које су противне части и моралу. Новчане казне не могу бити веће од трећине просечне дневне зараде. Само за тешке иступе може се казна одмерити у пуној висини просечне дневне зараде. Одмерена казна мора се раднику одмах доставити до знања. Противу ове казне може се жалити изабраном одбору код опште управне власти првог степена. Све новчане казне могу се употребити само за побољшање прилика радника дотичног предузећа. Службодавац је дужан да надлежној општој управној власти достави свака три месеца списак наплаћених новчаних казни и означити на што су употребљене. Овим одредбама није тангирано службодавчево право отштете.

(3) Ради кривица противу пословног реда радници се не могу кажњавати другим казнама.

(4) Пословним редом не могу се мењати наређења Закона о уговору о служби. Уколико није противан законима, пословни ред обавезује службодавца и службопримца.

(5) Министар социјалне политике и народног здравља прописује образац пословног реда.

§ 341

(1) Пословни ред и свака његова измена или допуна има се у року од три дана доставити надлежној општој управној власти првог степена, банској управи и радничкој комори.

(2) Пословни ред има се у радионици извесити на видном и приступачном месту и мора бити вазда лако читак. Сваком раднику има се при ступању у рад уручити један примерак важећег пословног реда.

§ 342

Противзаконити пословни редови или који нису правилно издани имају се по саслушању мишљења надлежне коморе и радничке коморе одлуком опште управне власти првог степена испра-

вити и заменити. Противу ове одлуке ималац предузећа има право жалбе на бана.

VI ГЛАВА

Избрани одбор (суд добрих људи) за решавање спорова из службених односа ималаца радња и помоћног особља

§ 343

За решавање спорова из односа о служби између службодаваца и помоћног особља (помоћника, калфа), занатских и фабричких радника и ученика, (шегрта), чији су односи регулисани овим Законом, устројиће се избрани одбори при општим управним властима првог степена које ће одредити бан. Избрани одбор неће решавати спорове између службодаваца и особља коме су поверене важније службе (§ 307).

§ 344

Уколико вредност спорног предмета не износи више од 12.000 динара, избрани одбори надлежни су за:

1. спорове због плата односно припадности;
2. спорове о постојању уговора о служби, о почетку, о настављању и свршетку ученичког и службеног односа помоћног особља као и о обављању службе у предузећу;
3. спорове о извршењу службе и отштети, који проистичу из службеног и ученичког односа, нарочито спорови о обрачунавању плате, о одмору и о конвенционалним казнама;
4. спорове о издавању и уписивању у пословне књижице, сведоцбе и уверења и сл., као и спорове о насталој штети из ових предмета;
5. спорове о отказу и испражњавању радничких станова и сл., које поменуто помоћно особље употребљава бесплатно или уз накнаду.

§ 345

(1) Избрани одбори састоје се од претседника и потребног броја чланова из круга службодаваца и службопримаца свих струка и њихових заменика. Претседник одбора биће шеф опште управне власти првог степена који има пуну спремност правног факултета односно његов заступник с истом спремност. Код првостепених општих управних власти чији шеф нема пуну спремност правног факултета поставиће се за претседника одбора активни или пензионисани државни чиновник који има пуну спремност правног факултета. Чланове одбора поставиће бан у две групе, и то из групе службодаваца и службопримаца. Предлоге за постављање чланова из прве групе састављаће надлежна комора, а за другу групу радничка комора.

(2) За стручне службодавачке и службопримачке непринудне организације које су закључиле колективни уговор постављаће се у избране одборе чланови односних струка ових организација.

(3) Бан мора отклонити постављање појединих чланова који не испуњавају законске услове.

(4) Ближе одредбе о броју, састављању и постављању чланова избраних одбора издаће споразумно Министар трговине и индустрије, Министар правде, Министар социјалне политике и народног здравља правилником.

§ 346

(1) За чланове избраних одбора могу се постављати само службодавци односно помоћници или фабрички радници, који су југословенски поданици, пунолетни, непорочни и уживају сва часна права. Помоћници (радници) могу се постављати само ако су били запослени најмање три године.

(2) Дужност ових чланова је почасна и не сме се одбити. Само ради важних разлога може бан уважити оставку члана.

(3) Чланови се постављају на четири године и морају да своју дужност врше до постављања нових чланова.

(4) Бан мора појединог члана разрешити дужности ако после постављања наступи разлог ради кога није могао бити постављен, ако се тешко огреши о своју дужност или ако је престао бити члан групе за коју је постављен.

§ 347

(1) Ако члан избраног одбора не долази редовно на рад може га председник казнити новчаном казном до 500 динара, као и на плаћање насталих трошкова. Ако се члан накнадно довољним разлозима оправда, председник може своју пресуду делимично или сасвим ставити ван снаге.

(2) Противу казне дозвољена је жалба бану у року од 15 дана.

(3) Новчане казне иду у корист Фонда за помагање стручних школа.

§ 348

Чланови одбора полажу заклетву да ће своју дужност вршити савесно и непристрасно. Ту заклетву прима председник одбора.

§ 349

Чланови имају право на накнаду оних издатака које су у готовом имали. Члановима из службопримачке групе припада за трошак и дангубу накнада коју ће одредити бан правилником по саслушању коморе и радничке коморе. Ови трошкови сачињавају део парничних трошкова.

§ 350

(1) Избрани одбори решаваће у већу од три члана: од председника односно његовог заменика и два члана. Један члан биће из групе службодавца, а други из службопримаца, које по једног

изабере свака парнична страна, а које позива председник. Деловођа је један чиновник опште управне власти првог степена кога одреди надлежни шеф, а његова је дужност да води записник о усменој расправи у коју имају да уђу све најбитније околности из поступка.

(2) Код избора чланова има се по могућности пазити да исти припадају оној струци којом се занимају парничне стране.

(3) Искључити или изузети се мора члан који је сам парнична страна или лично заинтересован у спору, који стоји са једном од парничних страна у сродству по крви у правој линији до кога било степена, у побочној до четвртог степена, а по тазбини до другог степена, или је с њим у кумству, или ако је једној од странака био пуномоћник, пословођа или старалац.

§ 351

За расправу и решавање службених спорова надлежан је избрани одбор на чијем подручју се налази предузеће, радионица, пословница или фабрика. Ако се ради о помоћном особљу које ради изван радионице на парче (по комаду) или према појединим чинидама, надлежан је онај избрани одбор на чијем се је подручју служба обављала или имала обављати или зарада (принадлежности) исплаћивати.

§ 352

(1) Тужба из спора службених односа има се писмено или усмено (у записник) поднети надлежној општој управној власти првог степена. Тужба треба да садржи одређено тражење, са потребним подацима и вредност предмета, која је у питању.

(2) Странке могу заступати њихови пуномоћници. Пуномоћник може бити и члан породице, пословође помоћно особље или радници дотичне струке, као и представници стручних удружења

службодаваца и службопримаца. Странка која се у спору служила адвокатом сноси сама трошкове за то заступање у сваком случају.

(3) Избрани одбор дужан је да сваки предмет извиди и странке преслуша. Прво рочиште има се по правилу одредити у року од осам дана после предаје тужбе. На рочишту може претседник најпре без других чланова да посредује да се спор мирним путем или нагодбом поравна, да реши приговор да ли је решавање спора дозвољено пред избраним одбором, као и приговор о надлежности избраног одбора, и да изрече пресуду о признању, одрицању, изостанку или пропуштању. Претседник је овлашћен да одмах расправи и реши главни предмет спора ако се странке договорно одрекну учествовања других чланова већа. У свим осталим случајевима спор ће се изнети пред избрани одбор и ту решити сва преостала питања. Ако је право обавио сам претседник, он ће чланове већа одмах на почетку расправе извести о раду на првом рочишту. Избрани одбор ће у овом поступку најпре покушати да парничне стране на миран начин поравна. О поравнању се саставља записник који потписују парничари и избрани одбор, а парничарима се на захтев даје оверен препис записничког поравнања. За извршење поравнања надлежна је општа управна власт првог степена. Ако се поравнање не постигне приступиће се редовном поступку и изрицању пресуде, која мора бити писмена и образложена. Ако једна странка неоправдано изостане од рочишта, расправа ће се провести без ње. Ако обе странке изостану од рочишта, обуста-виће се поступање.

(4) Поступак пред избраним одбором је усмен и јаван изузев одборског већања.

(5) Пресуда се изриче већином гласова на основи свестраног испитивања спорног предмета и оцене поднетих доказа, а она ће бити извршна у року од 8 дана, рачунајући од дана кад се пресуда прогласи. Пресуду извршиће на предлог странке

надлежна општа управна власт првог степена. За извршење пресуда, одлука и поравнања избраног одбора важе одредбе отсека VI закона о општем управном поступку.

(6) Пресуда избраног одбора може се тужбом код надлежног средског суда побијати сходно одредбама § 691 изузев т. 1 законика о судском поступку у грађанским стварима. Сваки други правни лек искључен је. За предају тужбе важиће сходно одредбе § 692 поменутог законика.

(7) Достављање одлука и пресуда које доносе избрани одбори слободно је од сваке поштарине.

§ 353

Министар трговине и индустрије овлашћује се да ближе уређење и поступак избраних одбора пропише у споразуму са Министром правде, по саслушању комора и радничких комора уредбом.

ДЕО ТРЕЋИ

Стручне организације

І ГЛАВА

Принудна удружења трговаца и занатлија

ПРВИ ОДЕЉАК

Општа наређења

§ 354

(1) Лица која обављају неку трговачку или занатску радњу у смислу овог Закона удруживаће се у циљу унапређивања привредних и стручних интереса у принудна удружења по наређењима овога Закона. Ова удружења имају права и дужности предвиђене овим Законом.

(2) Принудна удружења су правна лица.

§ 355

(1) Принудна удружења образоваће се понаособ за трговце и занатлије за подручје одређено

овим Законом. Чланови ових удружења морају бити сви трговци и занатлије који на односно подручју обављају неку трговачку или занатску радњу. Лица која врше радњу која нема значај трговачке или занатске радње, а потпада под овај Закон, морају бити чланови принудних удружења. Којем ће удружењу оваква лица припадати одређене комора.

(2) Принудна удружења носеће наслов: Удружење трговаца за срез односно град . . . : Удружење занатлија за срез односно град

(3) Принудним удружењима дужни су да приступе и предузећа државе и јавних самоуправних тела уколико обављају радњу која потпада под овај Закон. Принудним удружењима могу приступити и имаоци радња из т. 4, 5 и 6 § 1 став 2 као и задруге које су у смислу наређења § 1 став 3 изузете од наређења овог Закона.

(4) У случају сумње у које удружење спада нека врста радње решава комора.

§ 356

(1) Принудна удружења трговаца и занатлија осниваће се по правилу за свако подручје опште управне власти првог степена или за подручје града са правом опште управне власти ако је број припадника толики да осигурава успешан рад удружења. Изузев случајеве § 357 став 1, за исто подручје не може се основати више од једног удружења. Ако на овом подручју нема довољан број трговаца или занатлија за успешан рад удружења, или ако сами трговци или занатлије са два или више подручја општих управних власти првог степена изјаве жељу, може се основати принудно удружење за два или више поменутих подручја у оквиру бановине. Комора може да одреди оснивање удружења за више срезова, као и да врши спајање појединих удружења у једно удружење, кад удружење не врши своје задатке или не даје гаранције за успешан рад.

(2) За подручје бановине могу се оснивати удружења банкарских и осигуравајућих предузећа, удружења имаоца грађевинских и електротехничких радња, штампарских предузећа, удружења лица која врше заступање и посредовање пред властима, удружења отпремнина и царинских посредовања, као и предузећа за превоз путника и робе моторним колима. Уколико се за ова предузећа не могу оснивати принудна удружења за целу бановину, односна предузећа биће дужна да приступе удружењу које је по струци најсродније. У случају сумње у коју врсту удружења спада нека радња решава комора.

(3) За образовање удружења занатлија потребно је да на подручју за које се ово оснива има најмање 30 припадника.

§ 357

(1) Поједине трговачке струке могу оснивати посебна своја стручна удружења. За оснивање оваквог удружења потребно је да је број припадника сваке струке толики да осигурава успешан рад удружења. Подручје оваквих стручних удружења може да обухвата подручје једне или више општих управних власти првог степена једне бановине или целу бановину.

(2) Оваква стручна удружења могу се оснивати само по пристанку надполовичне већине припадника струке на дотичном подручју.

(3) Чим се оснује посебно стручно удружење за све припаднике дотичних струка престаје обавеза да буду чланови заједничког принудног удружења и постају чланови ново основаног стручног удружења.

§ 358

(1) Ако ималац радње обавља на основи више овлашћења односно дозвола више разних радња које потпадају под разна удружења дужан је да

буде члан у свим удружењима којима његове радње припадају.

(2) Без обзира на број помоћних продавница, пословница, бироа, радионица и складишта односно подружница исте струке на подручју удружења, једно и исто лице има права и дужности само једног члана.

(3) Имаоци помоћних продавница, пословница, бироа, радионица и подружница које се налазе изван подручја удружења у коме је главна радња морају бити чланови удружења које је за њих територијално и стручно надлежно.

(4) Лица која траже овлашћење односно дозволу за вршење радње имају пре тражења овлашћења односно дозволе положити на благајни удружења уписнину (§ 95 став 5). Ако не добију право на вршење радње, удружење је дужно да им положену суму одмах врати. Поднеску, којим тражи овлашћење односно дозволу приложиће се потврда удружења о положеној своти. У случају премештања радње или оснивања нових помоћних продавница, пословница, бироа, радионица и подружница на подручју истог удружења вије потребно плаћање нове уписнине и чланарине (чланског улога) за њихово отварање. У овом случају довољна је плаћена уписнина и чланарина (члански улог) за главну радњу.

§ 359

(1) Лица која у часу оснивања удружења обављају радњу постају чланови са часом оснивања удружења, а лица која доцније почињу радом са почетком рада предузећа.

(2) Чланство не може да престане ни својеволјним иступањем нити искључењем.

(3) Чланство престаје једино:

1. престанком радње односно помоћних продавница, пословница, бироа, радионица или подружница;

2. падом под стечај.

(4) У случају престанка радње може неко лице које је радњу обављало ипак да остане чланом удружења ако се пријави за чланство.

§ 360

(1) Ако радњу води пословођа, чланска права врши ималац радње односно пословођа.

(2) У име правних лица чланска права и дужности врши пословођа или лице које предузеће власти да га заступа.

§ 361

(1) Принудна удружења не могу никсме, под којим било видом, ограничавати оснивање радње, отварање помоћних локала и подружница, нарочито не могу прописивати члановима одредбе о примању и држању ученика и помоћника и о набављању сировина и алата, цене и ценовнике за њихове производе и робу као ни одредбе о примању муштерија. Овакви закључци ништавни су.

(2) Чланови управе који се огреше о наредбења става 1 казниће се новчаном казном по § 399 став 1.

§ 362

(1) Задатак удружења трговаца и занатлија је:

1. да негује и развија дух заједнице и узајамног помагања међу својим члановима и да одржава и унапређује поштовање сталешке части;

2. да заступа и унапређује интересе своје привредне гране, да се брине да ученици и помоћници својих чланова уредно похађају школу и да властима обраћа пажњу на бесправан рад као и на занемаривање дужности својих чланова према помоћном особљу;

3. да се стара о држању добрих односа између службодаваца и њиховог помоћног особља као и добрих односа према осталим привредним или културним удружењима;

4. да се стара о моралном васпитању и општем техничком и стручном образовању чланова и помоћнога особља својих чланова приређивањем предавања и излагања, оснивањем музеја, домова ученика и помоћника, отварањем школа ит.д.;

5. да врши све функције у вези са уговорима о ученичком односно службеном односу између својих чланова и помоћног особља према наређењима овог Закона, и да се стара о наласку службе помоћницима и о учењу ученика;

6. да врши све функције у вези са пословним књижицама и сведоцбама помоћнога особља по наређењима овог Закона;

7. да бира чланове испитног одбора сходно наређењима овога Закона;

8. да организује свој избрани одбор по наређењима овога Закона као и одбор части за расправљање спорова између својих чланова;

9. да унапређује привредне интересе својих чланова савршенијим методама рада, приређивањем сталних изложби узорака;

10. да дејствује на оснивању привредних предузећа и привредних задруга за давање предујма, за заједничку набавку, за прераду, за заједничку производњу и продају производа као и других по производњу или продају корисних установа;

11. да оснива хумане фондове и друге установе за потпоре својих чланова и њихових породица у невољи, старости и смрти;

12. да на захтев државних управних и самоуправних власти и коморе даје тражене податке, мишљења, извештаје и предлоге из своје иницијативе по привредним питањима која се тичу њихове струке;

13. да води статистику радња и упослења помоћног особља свог подручја;

14. да врши и све друге задатке који му по овоме Закону и другим законима, као и по уредбама, наредбама и правилницима припадају.

(2) Оснивање фондова и установа по т. 11 става 1 може се извршити само на основи посебних правила. Ова правила одобраваће бан. За састав правила прописане Министар трговине и индустрије правилником ближе одредбе.

(3) Удружења не могу обављати радње ни оснивати заједничка предузећа, али су овлашћена да покрећу и подупиру унапређивање заједничких привредних интереса својих чланова радом на оснивању привредних задруга или других предузећа. Доприносе за овакве сврхе не могу дати удружења. Удружења не могу организовати ни стални избрани суд за решавање спорова у грађанским правним стварима.

§ 363

Удружења основана на основи овог Закона могу приступити као чланови у савезне организације које се у циљу унапређења привредних интереса оснују на основи закона о удружењима, зборовима и договорима.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Оснивање удружења

§ 364

(1) Оснивање принудног удружења одобрава надлежна комора.

(2) За оснивање удружења комора ће у подручјима одређеним овим Законом поставити оснивачки одбор из круга припадника дотичних група радња за које се удружење оснива. Овај ће одбор под надзором коморе и по њеним упутствима позвати све имаоце радња дотичнога подручја на оснивачку скупштину. Оснивачка скупштина доноси правила удружења. Усвојена правила подноси оснивачки одбор комори у четири једнака примерка. Правила мора потписати оснивачки одбор. Исто тако поступиће се када надполовична већи-

на припадника једне струке са подручја поменутог у § 357 став 1 изјави комори писмено жељу, да оснује своје стручно удружење, као и у случају кад се за припаднике струка поменутих у § 356 став 2 оснује принудно удружење за целу ба новину.

(3) Ако се правила, усвојена на оснивачкој скупштини, косе са наређењима овога Закона, мора их комора вратити оснивачком одбору и означити које се одредбе правила косе са наређењима Закона. Оснивачки одбор дужан је да у року од месец дана сазове другу оснивачку скупштину да правила саобрази комориним примедбама. У противном случају комора ће сама саставити правила и у сагласности са наређењима овога Закона одобрити.

(4) Ако су правила у сагласности са наређењима овога Закона, комора ће их потврдити и један потврђен примерак вратити оснивачком одбору, други ће доставити надлежном бану, трећи надлежној општој управној власти првог степена, а четврти задржава за своју архиву. Оснивачки одбор има одмах да сазове прву редовну скупштину удружења, на којој се врши избор органа удружења по одредбама потврђених правила, и утврђује програм рада.

(5) Образац правила прописаће правилником Министар трговине и индустрије.

§ 365

(1) Правила удружења морају садржавати одредбе:

1. о називу, седишту, подручју, струци, циљу и задацима удружења;

2. о правима и дужностима чланова и почасних чланова;

3. о саставу и сазивању скупштине, о начину како се пуноважно доносе закључци као и начину одобравања рада и записника скупштине;

4. о начину избора управног и надзорног одбора, о њиховом делокругу и организацији, о начину рада као и о постављању сталног особља;

5. о начину одређивања и прикупљања чланских доприноса, о висини уписнине и чланарине (чланског улога);

6. о састављању и одобравању годишњег предрачуна (буџета);

7. о састављању и раду избраног одбора (суда добрих људи), одбора за помоћничке испите, одбора части и одбора помоћника, ако ове одборе имају;

8. о дисциплинским кривицама за које чланови могу бити кажњени и којим казнама могу бити кажњени као и о условима и изрицању дисциплинске казне;

9. о руковању имовином удружења;

10. о поступку за измену и допуну правила;

11. о издавању мера за регулисање ученичких питања;

12. о престанку удружења.

(2) Члански се улози могу према јачини и привредној снази за поједине чланове одредити различито.

(3) Правила не смеју садржавати одредбе које би биле противне законским задацима удружења и наређењима овог Закона.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Устројство удружења

§ 366

Органи удружења јесу:

1. управа;

2. надзорни одбор;

3. скупштина;

4. одбори.

§ 367

(1) Управа се бира апсолутном већином гласова присутних чланова на три године. Управа се конституише на првој седници после избора. Она се састоји из претседника, потпретседника и чланова чији ће се број одредити правилима. Већина чланова управе мора бити по правилу из седишта удружења.

(2) Управа рукује свим текућим пословима удружења уколико по Закону или правилима не спадају у надлежност другог којег органа удружења. Она је дужна да надзорној власти достави одмах после избора списак чланова управе.

(3) У делокруг управе спада:

1. упис и евиденција чланова, извршење закључака скупштине, разрезивање установљеног приноса на поједине чланове и брига о наплати;

2. заступање удружења пред управним властима и судовима, према члановима и трећим лицима;

3. састављање предлога предрачуна и закључног рачуна и потребних извештаја и предлога за скупштину;

4. руковање приходима и имањем удружења у границама Закона и друштвених правила;

5. постављење привремених намештеника удружења, старање о целокупном стању и раду удружења;

6. давање мишљења и предлога у случајевима када Закон то предвиђа.

(4) Управа решава послове свога делокруга на састанцима које сазива претседник, односно потпретседник, а у случају спречености ових најстарији члан управе.

(5) За удружење пуноважно потписује и обавезује га својим потписом претседник удружења са једним чланом управе или секретаром. Сва акта удружења, поред ових потписа, морају бити снабдевена званичним печатом удружења и заведена

у деловодни протокол. За легитимацију управе код обављања правних послова довољна је потврда коморе да су у легитимацији означена лица одиста чланови управе удружења у часу издавања легитимације.

(6) Управа је дужна да врши своје послове савесно и брзо. У противном случају може је на предлог коморе разрешити од дужности и наредити нов избор.

(7) Чланови управе и надзорног одбора врше своје послове бесплатно. Они су солидарно одговорни својим имањем за штету која би наступила услед против законитог и несавесног вршења дужности у управи.

§ 368

(1) Противу чланова удружења који се огреше о правила или интерес удружења може управа изрећи следеће дисциплинске казне:

1. писмену опомену;

2. новчану казну до 1.000 динара;

3. искључење од уживања установа удружења поменутих у § 362 став 1 т. 11;

4. одузимање права говора на скупштини и права бирати и бити биран.

(2) Казна по т. 3 и 4 става 1 може се изрећи највише на годину дана, а у случају понављања на две године.

(3) Новчане казне иду у корист благајне удружења и могу се употребити само за хумане циљеве. Правноснажно изречене казне које се и поред опомене не плате наплаћиваће општа управна власт првог степена извршним путем.

(4) Противу пресуде може се жалити наредној редовној скупштини.

§ 369

(1) Ако је подручје удружења толико пространо, да је саобраћај са члановима отежан или када иначе управа то за потребно нађе, може се

за олакшање обављања извесних послова, који иначе спадају у надлежност управе, поставити повереништво из чланова удружења настањених у дотичном крају.

(2) Повереништва образоваће се у сваком месту подручја удружења где има до 25 чланова.

(3) Начин избора, делокруг и време трајања дужности овог повереништва одређује се правилима удружења.

(4) Повереништво може по потреби бити позвано на састанке управе, али чланови повереништва немају право гласа.

(5) Избор повереника мора се на сходан начин објавити и доставити комори и надзорној власти преко првостепене опште управне власти.

§ 370

(1) Надзорни одбор удружења састоји се од најмање три члана које бира скупштина удружења на три године.

(2) Дужност је надзорног одбора да прегледа пословање управе нарочито у стварима финансијске природе, да прегледава књиге и испита прорачун и завршни рачун удружења и да о њима, о целом пословању удружења као и о раду управе поднесе редовној скупштини свој извештај.

§ 371

(1) Скупштина је врховни орган удружења. Њу сачињавају чланови удружења.

(2) Ако број чланова прелази 300 може се правилима одредити да чланови на скупштини буду заступани од бираних делегата тако, да на сваких 20 чланова долази један делегат.

(3) Немају право гласа и не могу бити бирани чланови:

1. којима је одузето то право дисциплинском пресудом удружења;

2. који су били осуђени на губитак часних права док не поднесу уверење суда да је по за-

кону престао осудом изречени губитак часних права.

(4) Не могу бирати нити бити бирана лица која нису југословенски држављани.

(5) Скупштине су редовне и ванредне. Редовне скупштине се држе једанпут у години а ванредне када то управни одбор за потребно нађе или ако надзорни одбор или једна десетина чланова удружења то затражи и значи о чему ће скупштина расправљати.

(6) Ако претседништво удружења не сазове скупштину у року од 14 дана од када је сазив тражио надзорни одбор или једна десетина чланова, скупштину ће на тражење надзорног одбора или једне десетине чланова сазвати комора.

§ 372

(1) Скупштину сазива претседник а у случају спречености и претседника потпретседник. Ако су обојица спречени, скупштину сазива најстарији члан управе. Ако овај то не може или неће да учини, комора ће сазвати скупштину.

(2) Скупштина се сазива или писменим позивом сваком члану, у коме ће се назначити дневни ред и све друге потребне појединости, или објавом позива у локалном дневном листу који ће се одредити правилима. Сазив скупштине има се доставити истовремено и комори и надлежној општој управној власти првог степена. Осим тога сазив може се објавити писменим објавама у свима општинама у којима удружење има чланова.

(3) Сазив скупштине се врши најкасније 15 дана пре скупштине.

§ 373

(1) Скупштини претседава претседник удружења или потпретседник а у случају спречености најстарији члан управе. У случају да скупштину сазива комора (§ 371 став 6) скупштини претседава лице које скупштина изабере.

(2) Претседавајући управља радом скупштине, пази да се скупштина држи објављеног дневног реда, да је и одузима реч члановима, брине се уопште за ред у скупштинским расправама. У вршењу свога задатка има право да опомене, а после поновне опомене да одстрани оне чланове који би повредили ред и достојанство скупштине.

§ 374

(1) Број чланова који морају бити присутни да скупштина може правоваљано расправљати и закључивати, одређује се правилима. Ако на скупштину не дође довољан број чланова и ако за прихваћање закључака није потребно по Закону или правилима присутност одређеног броја чланова, скупштина може један сат после времена одређеног за почетак расправљати и закључивати о предметима на дневном реду без обзира на број присутних чланова.

(2) Ако у Закону или правилима није друкчије предвиђено, скупштина доноси своје закључке апсолутном већином гласова. У случају једнаке поделе гласова глас претседавајућег је одлучујући.

§ 375

(1) Гласање је јавно. За бирање органа удружења и у личним питањима мора бити гласање тајно. Тајно се гласа и онда када то захтева једна трећина присутних чланова. Ако нема приговора, избор може се обавити акламацијом.

(2) Поименично гласање се врши када то захтева једна трећина присутних чланова.

§ 376

О раду скупштине мора се водити записник у којем треба навести све важније моменте, нарочито имена свих присутних чланова, све предлоге и закључке, број гласова којима су поједини закључци прихваћени, а ако је гласање било поимено,

нично, имена чланова који су гласали за и против предлога.

§ 377

(1) Скупштина удружења надлежна је да одлучује:

1. о изменама и допунама правила и о престанку удружења као и о другим посебним правилима за поједине циљеве удружења;

2. о избору председника, потпредседника, чланова управе и надзорног одбора;

3. о одобравању завршног рачуна и извештаја о раду управе, о давању разрешнице, о годишњем предрачуну трошкова и прихода удружења, одређивању висине уписнине, чланског улога (чланарине) и других евентуалних приноса за удружење;

4. о одобравању расхода који нису предвиђени у годишњем предрачуну;

5. о потраживању удружења противу чланова управе која су настала из вршења послова и о избору пуномоћника за прогон и утуживање ових потраживања;

6. о издавању мера за регулисање ученичких питања;

7. о набављању, отуђивању и оптерећивању непокретног имања и о задуживању удружења, ако се ово задуживање не може исплатити из редовних прихода у року од две пословне године;

8. о постављању сталног особља;

9. о оснивању стручних школа удружења и о њиховој организацији;

10. о оснивању и организацији осигурања, потпорних и других хуманих фондова;

11. о избору чланова за помоћничке испитне одборе;

12. о избору чланова изабраног одбора, чланова одбора части и чланова других посебних одбора (§ 380);

13. о избору чланова у окружне одборе;

14. о свим предметима који по правилима спадају у делокруг скупштине.

(2) Закључци по т. 1, 3, 4 и 7 става 1. имају се поднети на одобрење комори. Закључке по т. 10 одобрава бан по саслушању коморе.

§ 378

(1) О предметима назначеним под т. 7 и 10 § 377 може скупштина решавати једино онда, ако је присутна најмање половина свих чланова удружења.

(2) Скупштина може решавати једино о предметима који су стављени на дневни ред или који су од појединих чланова најмање три дана пред скупштину писмено пријављени управи удружења. О сазиву нове скупштине може се решавати без стављања на дневни ред.

§ 379

(1) Противу скупштинских закључака могу се у року од 15 дана жалити само они чланови који су присуствовали скупштини. О жалби решава комора.

(2) Сваки закључак скупштине по ком настају права и обавезе за све чланове удружења има се објавити у локалу удружења огласом који има да остане изложен 15 дана.

(3) Удружење је дужно да комори достави у року од 15 дана после одржане скупштине записник скупштине. Овај записник доставиће се и банској управи преко првостепене опште управне власти.

§ 380

Удружења могу према потреби образовати за поједине струке које су у њима заступане засебне одборе или секције. Ови одбори или секције расправљаће по питањима која им се правилима или у појединим случајевима повере.

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК

Имовина удружења

§ 381

(1) Управа удружења мора свакој редовној скупштини поднети на одобрење предрачун расхода и прихода за идућу годину.

(2) Расходи покривају се приходима од имања удружења и приходима од чланских доприноса, уписнине и чланарине (чланског улога).

(3) Доприносе чланова и чланске улоге по одобреном предрачуну наплаћује управа. Доприносе и заостале чланарине, чланске улоге, које чланови и поред писмене опомене не плате, наплаћиваће на тражење управе општа управна власт првог степена извршним путем.

§ 382

У предрачун се морају унети сви за редовно функционисање удружења потребни расходи, а у првом реду расходи потребни за обављање оних послова, на које овај Закон удружење обавезује.

§ 383

Управа удружења мора да поднесе редовној годишњој скупштини завршни рачун заједно са извештајем о свом раду у прошлој години и о стању имовине. Надзорни одбор подноси годишњој скупштини засебно свој извештај.

ПЕТИ ОДЕЉАК

Осигурање чланова

§ 384

(1) Овлашћује се Министар трговине и индустрије да у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља а по саслушању комора пропише у року од две године уредбу о организацији, начину и условима осигурања чла-

нова удружења за случај болести, изнемоглости, старости, смрти и несреће.

(2) После обнародовања уредбе удружења занатлија дужна су да заведу осигурање за случај болести, изнемоглости, старости, смрти и несреће. Ово осигурање спровешће се за подручје једне или више бановина. Кад се осигурање спроведе, све занатлије дотичне бановине дужне су да уплаћују прилог за осигурање. За осигурање може се основати заједнички фонд посебно или у оквиру постојећих сличних завода или кредитних установа за подручје једне или више бановина.

(3) Ако удружење трговаца надполовичном већином својих чланова закључи оснивање осигурања својих чланова за случај болести, изнемоглости, старости, смрти и несреће, сви су чланови удружења дужни да за тај циљ уплаћују прилоге. Поједина удружења која су закључила оснивање осигурања могу да оснују за тај циљ заједнички фонд у оквиру једне или више бановина. Овакав заједнички фонд мораће се основати ако најмање једна трећина постојећих удружења једне бановине закључи оснивање осигурања. Фонд се може основати у оквиру сличних завода или кредитних установа и може у том случају обухватити подручје више бановина.

(4) Ако удружења оснују фондове за потпору чланова или њихових породица у невољи, болести и за случај смрти, чланови могу да приступе и оваквим фондовима.

(5) Правила (статут фонда) одобрава бан по саслушању коморе. Руковање фондом подлежи контроли бана. Ако се фонд оснује за подручје више бановина, правила фонда одобрава бан у чијем је подручју седиште фонда у споразуму са заинтересованим бановима. Ако до споразума не дође, правила одобрава Министар трговине и индустрије.

ШЕСТИ ОДЕЉАК

Избрани одбори (судови добрих људи) за решавање спорова и службених односа

§ 385

(1) За решавања пословних спорова између чланова удружења и помоћног особља упосленог код чланова удружења (§ 343) може принудно удружење по одобрењу надлежног бана основати стални избрани одбор. Овај одбор биће надлежан за спорове из § 344 у случајевима када обе стране пристану да овај одбор решава њихов спор. Ако се споразум не постигне, надлежан је за решавање спора избрани одбор опште управне власти првог степена. Решења избраног одбора доносиће се под претседавањем претседника избраног одбора кога постави бан на три године из реда државних активних или пензионисаних чиновника са спремом правног факултета. Удружења која се оснивају за подручје целе бановине не могу имати избране одборе.

(2) Удружења која организују свој избрани одбор донеће правилник о њиховом устројству и поступку, у који имају да уђу одговарајућа наређења §§ 343 до 353 овог Закона. Правилник одобраваће бан по саслушању надлежне коморе и радничке коморе. Док се правилник не одобри, избрани одбор не сме вршити своје функције.

(3) Министар трговине и индустрије донеће образац правилника.

СЕДМИ ОДЕЉАК

Одбори помоћника

§ 386

(1) Помоћници који раде у трговачким и занатским радњама чланова учлањених у принудном удружењу или повереници изабрани по закону о заштити радника могу бирати на годишњој скупштини одбор помоћника. За чланове овог одбора

могу се бирати помоћници који су пунолетни и који уживају часна права. Ближе одредбе о начину бирања и задацима овог одбора као и о сарадњи у раду удружења прописале се правилима.

(2) Избор одбора помоћника могу вршити радничке коморе о свом трошку, ако су за најмање десет предузећа учлањених у удружењу изабрани раднички повереници.

(3) У задатак помоћничког одбора ставиће се:

1. да саставља списак чланова изабраног одбора (§ 343) и да га достави радничкој комори (§ 345);

2. да заступа помоћничке интересе и удружења по питањима која додирују њихов интерес, а нарочито при претресању питања о радним односима, и при оснивању и управи свих оних установа које би удружење основало, а у којима учествују и помоћници.

(4) Где помоћнички одбори не постоје, помоћничке интересе заступаће при удружењу радничка комора.

ОСМИ ОДЕЉАК

Надзор над удружењима

§ 387

(1) Надзор над удружењима врши комора. Она може у свако време наредити преглед целокупног пословања удружења. Свакој скупштини удружења може присуствовати изасланик коморе који ће имати право говора. Комора је овлашћена да од удружења тражи, да опажене недостатке у одређеном року уклони. Ако удружење овоме тражењу не удовољи, комора ће поступити по § 389. Она је дужна да удружења упућује да остварују циљеве и врше задатке означене овим Законом. Ако комора у року од 15 дана после сазнања нађе да је нека одлука управе или скупштине противна закону, законским наредбама и прописима или правилима удружења или ако уопште прекора-

чује делокруг удружења, она ће је задржати од извршења.

(2) Противу сваке одлуке коју комора донесе у вршењу надзора може се удружење жалити банској управи.

§ 388

На подручју бановине врши надзор над надзорним радом коморе бан. Он може наредити да свакој скупштини удружења присуствује претставник власти који ће о раду скупштине известити банску управу. Банска управа има право да у року од 15 дана од сазнања поништи сваку одлуку управе или скупштине коју сматра за незакониту или противну правилима или ако она прекорачује делокруг удружења и ако је није комора раније већ задржала од извршења.

§ 389

(1) Ако се управа или поједини чланови управе у свом пословању огреше о своје дужности, о одредбе Закона или правила, надлежна комора може их казнити дисциплинском казном до 1.000 динара.

(2) Ако се који члан управе удружења покаже неспособним за вођење послова удружења или ако се понова огрешу о правила или Закон, а дисциплинске казне по предњем ставу не буду довољне за обезбеђење правилног рада управе, може бан по службеној дужности или на предлог коморе управу удружења или поједине њене чланове разрешити дужности, а за вођење послова удружења до избора нове управе поставити комесара. У овом случају скупштину за избор нове управе мора комесар сазвати у року од три месеца.

ДЕВЕТИ ОДЕЉАК

Престанак удружења

§ 390

(1) Удружење престаје кад због малог броја чланова не пружа могућност за успешни рад и кад

се применом наређења § 362 став 1 приступи спајању подручја више удружења. Престанак удружења одредиће комора.

(2) Имовина престалог удружења има се првенствено употребити за обавезе удружења, а остатак преузима ново удружење.

(3) У случају оснивања новог удружења или издвајања подручја удружења у друга или нова удружења припада новом удружењу или удружењу којему приступају бивши чланови сразмеран део досадашње имовине. За одређивање величине тог дела има се узети у обзир број иступајућих чланова. Ако је пасива већа од активе, мањак ће се покрити из посебног доприноса који ће се разрезати на све раније чланове удружења. Ако се у том погледу не постигне споразум, одлучује комора. Ако би деоба била штетна по интересе саме имовине или фонда, или би била противна интересима сврхе њиховог постојања, комора ће по саслушању заинтересованог удружења наредити да се имовина или фонд не дели и да се заједнички рукује и управља. За такве ће случајеве бан прописати по саслушању коморе посебне прописе о управљању имовином или фондом.

(4) У решењу којим се удружење распушта мора се одредити у коју се сврху има употребити имовина удружења ако то већ правила саобразно ставу 2 и 3 овог § не одређују.

II ГЛАВА

Удружења индустријалаца

§ 391

(1) Имаоци индустријских (фабричких) радња образоваће у циљу заступања и унапређења привредних интереса заједничка принудна удружења по наређењима овог Закона. Ова удружења основаће се по правилу само за подручје бановине. Чланови ових удружења морају бити сви имаоци индустријских радња који на односном подручју

обављају неку индустријску (фабричку) радњу. Ова удружења носиће наслов: Удружење индустријалаца за бановину....

(2) Поједине гране индустрије могу оснивати посебна стручна удружења. Оснивање оваквих удружења може се одобрити, ако је број припадника односно струке толики, да осигурава успешан рад удружења. Оваква удружења могу се одобрењем Министра трговине и индустрије оснивати за подручје бановине, а за подручје више бановина када ове бановине улазе у састав једне коморе. Пре издавања овога одобрења саслушаће се надлежне коморе. Министар трговине и индустрије може на предлог коморе наредити да се за поменута подручја морају принудно основати стручна удружења уместо заједничких принудних удружења. У које удружење спада у таквом случају неко индустријско (фабричко) предузеће решава у случају сумње комора.

(3) Оснивање удружења одобрава комора, у чијем подручју има удружење своје седиште.

(4) Удружење индустријалаца вршиће за своје подручје поред сличних задатака из става 1 § 362 све задатке који служе унапређењу привредних интереса њиховог подручја. Задаци поменути у тач. 5 до т. 7 става 1 § 362 као и организовање изабраног одбора по т. 8 става 1 § 362 неће спадати у задатак ових удружења.

(5) За оснивање, устројство, пословање, за имовину и престанак удружења важиће сходна наређења I главе овог дела. За надзор над овим удружењима важиће наређења седмог одељка I главе овог дела.

III ГЛАВА

Окружни одбори занатских удружења

§ 392

(1) Удружења занатлија образоваће на подручју бановине окружне одборе. Подручја ових

одбора одредиће се према географском положају, привредној важности и појединим привредним центрима бановинског подручја. Сва удружења из подручја окружног одбора дужна су да као чланови приступе окружном одбору. Оснивање окружних одбора одобрава комора.

(2) За оснивање, организацију рад и надзор окружних одбора примењиваће се сходно наређења главе I овог дела.

(3) Министар трговине и индустрије прописује по саслушању коморе образац за правила окружних одбора.

(4) Окружни одбори занатских удружења оснивају се у оквиру удружења основаног за подручје среза односно града са правом опште управне власти првог степена, и вршиће, поред послова који су им стављени у дужност наређењима овог Закона, задатке принудног удружења као и задатке које ће им се одредити уредбом Министра трговине и индустрије по саслушању комора. Уредбом може се прописати да удружења занатлија воде преписку са властима преко окружних одбора.

(5) Окружни одбори постављаће за вођење послова административног секретара, кога потврђује комора.

IV ГЛАВА

Коморе

§ 393

(1) За заступање интереса трговине, индустрије и занатства постоје у целој Краљевини трговинске, индустријске и занатске коморе које су саветодавни органи државне управе и самоуправних власти по свима питањима у вези са интересима привредних грана претстављених у њима. Коморе су правна лица.

(2) Коморе остају у своме досадашњем саставу, било као спојене било као посебне. Промене у садашњем саставу комора, у циљу да се оне спајају или раздвајају, могу се спровести уредбом Министра трговине и индустрије по добивеној сагласности Претседника Министарског савета на овај начин:

а) ако су до дана обнародовања овога Закона у појединим коморским подручјима донети закључци о раздвајању како од стране отсека досадашњих заједничких комора тако и од стране већине постојећих односних принудних и непринудних организација, а код постојећих посебних комора закључци о спајању од стране њихових пленума, поступиће се у року од три месеца онако како ти закључци гласе;

б) ако се буду на исти начин доносили овакви закључци после ступања на снагу овог Закона, они се имају створити од тада па најдаље за једну годину дана, и по њима ће се такође поступити у року од три месеца онако како они гласе.

(3) Подручја, седишта и број комора прописује уредбом Министар трговине и индустрије по добивеној сагласности Претседника министарског савета најдаље за осам месеци од ступања на снагу овог Закона. Ако се, на тако одређеном подручју коморе, спајају разна подручја комора двојких састава (заједничке и посебне), одредиће се састав на тај начин основане коморе истом уредбом, уколико не би били већ донети закључци предвиђени под ставом 2 т. а) и б) овог §.

(4) Уредбом прописује се ближе одредбе о задацима, организацији, подели коморе на отсеке и одборе, о раду коморе и коморског уреда и других коморских органа, о експозитурама и заступствима коморе, о избраном суду, надзору, прикупљању коморских прихода и издржавању коморе, о избраном суду и начину вршења избора, о престанку чланства, о распушту коморе,

о правима и дужностима коморског особља као и о односу коморе према државним и самоуправним властима. Исто тако ће се уредбом прописати одредбе о укидању комора, о делењу и спајању подручја постојећих комора као и све потребне прелазне одредбе.

§ 394

Уредба поменута у § 393 почиваће на следећим начелима:

1. Под коморе ће потпадати целокупна трговина, индустрија и занатство из коморског подручја. Трговина обухвата и новчарство, угоститељство, поморство, речно бродарство и саобраћајне послове, а индустрија и бродоградњу, рударство и топиоништво. Предузећа јавних самоуправних тела такође потпадају под коморе. Којој комори припадају поједине струке, решаваће у случају сумње по саслушању коморе бан односно Министар трговине и индустрије. У случају спора да ли која врста рада односно које предузеће потпада под комору и под коју, решава Министар трговине и индустрије.

2. Свака комора мора имати свој статут који ће садржавати ближе одредбе о њеној организацији. По потреби комора ће прописати и свој речник. За своје издржавање може комора разрезати на своје припаднике прирез на државни порез према закону о разрезивању и наплаћивању приреза на непосредни порез трговачких, индустријских и занатских комора од 2 јула 1930 год. I Бр. 20.367/0.

3. Коморе могу образовати по одобрењу Министра трговине и индустрије избрани суд.

4. Свака заједничка комора дели се на потребан број отсека с обзиром на број и важност предузећа појединих грана приврете. Исто тако имаће се посебне трговинске коморе делити на потребан број отсека.

5. Изборно право имају сви имаоци радње и пословође филијала са подручја коморе. Код занатских радња изборно право је везано за лично испуњавање услова за обављање дотичне радње. Код правних лица вршиће изборно право главни комерцијални или технички пословођа или члан управе кога одреди управни одбор. Избори се врше било писмено, било тајним гласањем преко удружења. У последњем случају за лица која не припадају ни једном удружењу одредиће се начин гласања уредбом. У коморама које имају одсеке избори ће се вршити по отсецима. Мандат изабраних чланова коморе траје шест година.

6. Коморе могу образовати своје земаљске савезе.

7. Коморе стоје под непосредним надзором надлежног бана, а коморе у Београду под надзором Министра трговине и индустрије. Код сваке коморе може бан односно Министар поставити комесара који може присуствовати свима коморским седницама и задржати од извршења сваку одлуку противну закону или статуту. Министар трговине и индустрије може распустити коморски пленум, ако овај не одговара својим законским задацима или прекорачи прописани делокруг.

8. Предузећа која по наређењима овог Закона спадају у комору дужна су да комори, на њено тражење, дају сва обавештења и податке који су јој потребни.

9. Подручје коморе утврђено уредбом у смислу § 393 може се мењати само законом.

10. При подвајању или ликвидацији заједничких комора извршиће се подела коморске имовине на коморе наследнице према сумама уплаћеног коморског приреза који спада на односне привредне гране.

11. Све коморе морају имати пензиони фонд за своје службенике, урачунавајући им све време проведено у коморској служби.

12. Особље комора које престају или се укидају организовањем нових дужне су да предузму нове коморе.

13. Уколико постојећи пензиони фондови нису довољни за исплату текућих пензија, све односне коморе наследнице допринеће фонду за исплату ових пензија.

ДЕО ЧЕТВРТИ

Иступи, казне, поступак и инстанције

І ГЛАВА

Иступи и казне

§ 395

(1) За иступе противу наређења овог Закона ове су казне:

1. новчана казна по правилу од 25 до 10.000, односно у случају § 401 до 100.000 динара;

2. затвор до три месеца;

3. одузимање (заплена) ствари или кауције;

4. одузимање права држања ученика (шегрта) за одређено време или за увек;

5. одузимање права на обављање радње до године дана или за увек.

(2) Поред појединих казна по т. 3 до 5 става 1 може се за исти иступ изрећи и новчана казна или затвор или обоје.

§ 396

Ако се учинилац кажњава по кривичном закону, неће се због истог дела казнити и по овом Закону, изузев казне из §§ 395 т. 4 и 5 овог Закона које се изричу поред судских казна нарочитом пресудом надлежне опште управне власти под условом §§ 400 и 402 овог Закона.

§ 397

Иступи противу наређења овог Закона као и иступи противу уредаба, правилника и наредаба издатих на основи овог Закона, који су у Закону, уредбама и правилницима нарочито назначени, казниће се новчаном казном од 25 до 1.500 динара, уколико није овим Законом, уредбама и правилницима изричито одређена и допуштена строжија казна.

§ 398

Новчаном казном од 50 до 6.000 динара казниће се:

1. ко обавља радњу без овлашћења или дозволе или прекорачи обим рада одређен Законом;

2. ко настави обављање радње када му је то забрањено;

3. ко поступи противно наређењима Закона о постављању пословође уколико није Законом предвиђена блажа казна (§§ 17, 18, 63, 139);

4. ко поступи противно наређењу § 73 став 4;

5. ко поступи противно наређењу § 88 став 4 и 5;

6. ко започне рад у радионицама или постројењима из § 106 а претходно није добио одобрење за употребу;

7. имаоци радња који у циљу изигравања прописа о доказу стручне спреме пријаве фабричку радњу док у ствари обављају занатску;

8. ко се не придржава наређења § 127;

9. имаоци радња који поступе противно наређењима §§ 48, 128 и 129;

10. имаоци радња поменути у §§ 171 и 173, ако обуставе рад без пријаве или пре одређеног рока;

11. ко поступи противно наређењима овог Закона о примању и поступању са ученицима.

§ 399

(1) Новчаном казном од 200 до 10.000 динара казниће се:

1. ко допушта да се злоупотреби његово право на обављање радње за прикривање неовлашћеног обављања радње, као и лице које такву злоупотребу врши или ко постави или се прими пословодства а ову дужност стварно не врши;

2. задруге из § 1 став 3 ако рад врше противно наређењу § 1;

3. потрошачке задруге које противно наређењу § 9 став 2 обављају занатске радове за нечланове;

4. имаоци грађевинских радња из §§ 41, 42, 43, 44 и 45 који се огреше о наређења ових §§;

5. имаоци електротехничких радњи из §§ 56 и 57 који се огреше о наређења ових §§;

6. предузећа која се огреше о наређења § 58;

7. ко отпочне рад противно наређењу § 64 став 2;

8. ко поступи противно наређењу § 68 у погледу продаје хартије од вредности на отплату;

9. ко код обављања радње за давање зајма на ручни залог поступи противно наређењима §§ 70 и 71;

10. ко код вођења кинематографске радње поступи противно наређењу § 80;

11. ко врши превоз путника и робе моторним колима противно наређењима §§ 81 и 82;

12. ко даје у закуп своју радњу противно наређењу § 135;

13. ко поступи противно наређењима §§ 143 и 144 о тражењу поруџбина;

14. ко поступи противно наређењу § 150;

15. ко врши распродају противно наређењима § 166 или поступи противу § 168;

16. ко противно наређењу § 275 у сведоџби помоћног особља словима и знаковимазначи

што би особљу отежавало пријем у други службени однос или ако службодавац неће да изда сведоџбу или изда свесно неистиниту сведоџбу;

17. ко поступи противно наређењу § 279 и не пријави престанак или раскид уговора или поступи против наређењу §§ 280 став 1 и 311 став 2;

18. службодавац који поступи противно наређењу § 283.

(2) У случају т. 13 и 14 става 1 може се поред новчане казне изрећи и заплена робе односно узорака и забранити имаоцу радње односно трговачком путнику сакупљање поруџбине на годину дана.

(3) У случајевима т. 8, 9, 10, 11, 13 и 15 става 1 може се, поред новчане казне односно казне по ставу 2, изрећи и казна затвора до три месеца.

§ 400

(1) Право на обављање радње може се одузети до једне године или за увек казненом пресудом:

1. имаоцима радње који су били у току последњих пет година три или више пута кажњени по §§ 398 и 399 ради иступа противу прописа о обављању радња;

2. имаоцима радње који су били осуђени судском пресудом на губитак часних права због злочинства или престапа из користољубља или противу јавног морала (§ 12) а има оправданих разлога за бојазан да ће наставањем радње поново учинити поменуто забрањено дело;

3. имаоцима радње који обављају радњу из § 60 став 1 или радњу из § 176 и који постану непоуздани ради кривица противу овога Закона, уредаба, правилника и наредаба издатих на основи овог Закона, а били су у току последњих пет година три или више пута кажњавани, те се ни после опомене не придржавају услова дозволе.

(2) Право на обављање радње одузеће се за годину дана или за увек казненом пресудом:

1. имаоцима радње који обављају радње само да би омогућили лицу коме је право на обављање радње казненом пресудом или решењем суда одузето, да и даље ову радњу обавља, а буду кажњени за исти иступ ради кога је томе лицу одузето право;

2. имаоцима радње који објаве распродају без претходног одобрења;

3. имаоцима радње који су по други пут дали своје право. на обављање радње у закуп.

(3) После више од два пута изречених повремених губитака права на рад нова казна може повући губитак права на обављање радње за увек.

(4) У случају да је било судском пресудом изречена забрана вршења извесне радње (позива или заната по § 58 став 3 к. з) за свагда или да је било по овом Закону изречено одузимање права на обављање радње за увек, право на обављање радње може се поново издати, и то у случајевима судске пресуде под условима § 90 став 2 к. з. (рехабилитација), а у случајевима пресуде издате на основи овог Закона ако се дотично лице добро владало кроз пет година.

(5) Пресуда којом је одузето право на обављање неке радње важи за подручје целе Краљевине. У свим случајевима одузимања права на рад има власт која је донела пресуду извесити о одузимању права на радњу све коморе, које су дужне да о томе воде засебан списак. У овај списак уписиваће се лица којима је одузето право на рад. Исто тако обавестиће се о томе надлежно удружење.

§ 401

Новчаном казном до 100.000 динара и казном затвора до три месеца казниће се имаоци радња који злонамерно поступе противу наређења §§ 196 и 203.

§ 402

Право на држање ученика одузеће се за једну годину или за увек:

1. имаоцима радње који су у току последњих пет година три или више пута кажњени ради иступа у погледу примања и држања ученика или који се огреше о наређење § 289;

2. имаоцима радње који се огреше најмање три пута о прописе у погледу држања помоћног особља млађих од 18 година;

3. имаоцима радње који су сурово поступили према ученицима или се најмање у току од пет година три или више пута тешко огрешили противу законских дужности према својим ученицима.

§ 403

Иступи противу уредаба које ће се донети на основи:

1. § 49 став 1 и 3, казниће се казнама по § 398;
2. § 59 став 1 казниће се казнама по § 398;
3. § 62 казниће се казнама по §§ 397 до 399;
4. § 66 казниће се казнама по § 398;
5. § 71 казниће се казнама по § 399;
6. § 77 казниће се казнама по § 399;
7. § 83 казниће се казнама по §§ 397 до 399;
8. §§ 92 до 94 казниће се казнама по §§ 397 до 399;
9. § 126 казниће се казнама по §§ 397 до 399;
10. § 151 казниће се казнама по § 399;
11. § 152 казниће се казнама по § 398;
12. § 231 казниће се казнама по § 398;
13. § 407 став 3 казниће се казнама по § 399;
14. § 413 став 4 казниће се казнама по § 399.

§ 404

За иступе за које у смислу § 18 овог Закона одговара пословођа може се увек изрећи уклањање пословође од вођења радње.

§ 405

(1) Због иступа имају се по правилу изрећи новчане казне. Код теже одговорности или ако су новчане казне биле већ чешће изречене, кривац се може казнити и казном затвора до месец дана.

(2) Ако кривац ради слабих имовинских прилика не може да плати новчану казну, она му се има заменити затвором који не може бити дужи од 30 дана, рачунајући 50 динара за један дан.

(3) Све новчане казне наплаћиваће се путем извршења општих управних власти првог степена.

§ 406

(1) Све новчане казне изречене по иступима учињеним по овом Закону иду у корист Фонда за помагање стручних школа оне бановине на којој је иступ учињен. Овај Фонд образоваће се за подручје сваке бановине као и за подручје управе града Београда.

(2) Министар трговине и индустрије прописиће правилник о пословању и руковању новцем из овог Фонда.

§ 407

(1) Право на гоњење иступа по овом Закону застарева за шест месеци. Застаревање права на гоњење почиње оног дана кад је дело учињено односно кад је престао кажњиви рад.

(2) Застаревање се прекида сваким радом (позив пред власт, довођење, предвођење, преслушавање, извиђај, истрага, казнена одредба и сл.) коју је надлежна власт због учињеног кажњивог дела управила противу учиниоца у циљу гоњења. Застаревање почиње са сваким прекидањем поново.

(3) Право на извршење казне застарева за годину дана.

II ГЛАВА

Поступак

ПРВИ ОДЕЉАК

Управни поступак

§ 408

(1) За управно поступање примењиваће се поред наређења која предвиђа овај Закон и одредбе закона о општем управном поступку од 9 новембра 1930 године.

§ 409

(1) Ако је Законом одређено да се пре издавања уредаба, правилника, наредба или решења има саслушати поједина власт, корпорација, установа или интересована странка, надлежна власт ће у ту сврху да одреди одговарајући рок у ком се има дати одговор, односно мишљење. Рок не сме бити мањи од 15 дана. Ако у одређеном року не стигне мишљење, односно одговор, ова власт може да изда уредбу, правилник, наредбу или решење.

(2) Ако је у смислу Закона одређено да се неко решење може странци издати тек пошто се саслуша комора или удружење, такво решење моћи ће се издати и ако сама странка непосредно донесе од поменутих установа писмено мишљење.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Казнени поступак

§ 410

Казнено поступање ради иступа спада у надлежност општих управних власти првог степена уколико није самим Законом друкчије наређено.

§ 411

Противу првостепене пресуде, одлуке или решења ради иступа по овом Закону странка има

право жалбе само на једну непосредну вишу власт. Ово важи и за случај кад бан доноси првостепене пресуде, одлуке или решења.

§ 412

(1) Жалбе противу казних пресуда, одлука или решења ради иступа морају се изјавити у року од 15 дана по саопштењу усмене или достављању писмене пресуде. Ако је странци, на захтев, раније усмено саопштена пресуда достављена писмено, рок за жалбу почиње тећи од дана достављања писмене пресуде.

(2) Жалбе противу свих осталих решења у казном поступању треба да се изјаве у року од 15 дана по достављању.

(3) Дан саопштења или достављања не броји се у ове рокове.

(4) Жалба се има предати код оне власти или установе, која је донела одлуку, решење или пресуду.

§ 413

(1) Жалба се може изјавити усмено, писмено или телеграфски.

(2) Дан кад се жалба преда пошти има се сматрати као дан кад је жалба изјављена.

(3) Ако је последњи дан рока недеља или празник онда рок истиче следећег радног дана.

(4) О томе да ли је жалба дозвољена и да ли је изјављена правовремено има да одлучи власт која је надлежна за решавање по жалби.

§ 414

(1) Свака казнена пресуда, одлука или решење мора садржавати упутство о том, да ли има места жалби противу исте, у коме року, и за коју власт се жалба има предати.

(2) Не садржи ли пресуда, одлука или решење ово упутство, странка има право да се против тога засебно жали.

(3) Ако пресуда, одлука или решење садржи нетачно упутство и странка услед тога изјави жалбу после рока Законом предвиђеног, или је не изјави код власти, код које би по Закону требала изјавити, него код друге, бан ће поништити пресуду, одлуку или решење и наредити издавање нове са тачним упутством.

(4) Жалбена власт има да испита ожалбену одлуку не само са материјалноправне, већ и са формалноправне стране. Ако примети недостатке у провађању поступка поништиће пресуду, одлуку или решење и наредити доношење нове пошто се уклони примећени недостатак.

§ 415

Правовремено уложене жалбе противу казних пресуда, одлука или решења имају свагда одгудну моћ.

§ 416

(1) Свака казнена пресуда, одлука или решење власти мора бити образложена.

(2) Ако виша власт примети да једна одлука ниже власти није основана на Закону дужна је да поступи и без правремене жалбе по званичној дужности.

§ 417

(1) Правоснажно изречене казне могу се ублажити ако се, пошто је пресуда стала на правну снагу, појаве ублажавни разлози којих није било кад се изрицала пресуда или се у том часу није за њих знало, а такви би разлози очигледно проузроковали блажу казну.

(2) Надлежна општа управна власт, која је у првом степену изрекла казну, поднеће по званичној дужности или по молби, чим се увери да постоје такви разлози, надлежној вишој општој управној власти предлог да казну ублажи. Надлежна општа управна власт која је изрекла казну изјавиће своје мишљење. Наће ли виша власт да предлог није оправдан, одбиће га. Против ове одлуке којом се

одбија предлог нема правног лека нити тужбе на управни суд односно Државни савет. О предлогу нижестепене опште управне власти решаваће свагда Министар трговине и индустрије. Исто тако решаваће Министар трговине и индустрије ако је казну сам изрекао. Противу одлуке Министра трговине и индустрије нема тужбе на Државни савет.

(3) Предлог за ублажавање казне не задржава извршење казне изузевши да општа управна власт првог степена препоручујући ублажење нареди да се извршење задржи.

(4) Путем милости може досуђену казну ублажити, смањити или упростити само Краљ.

III ГЛАВА

Инстанције и надзор

§ 418

(1) За извршење управних послова по овом Закону надлежни су:

1. општа управна власт првог степена;
2. бан, и
3. Министар трговине и индустрије.

(2) У надлежност опште управне власти првог степена спадају сви послови по овом Закону који нису придржани за надлежност бана или Министра трговине и индустрије. Општа управна власт првог степена вршиће на свом подручју надзор над радом радња по прописима овог Закона.

(3) Бан је надлежан за све послове који су му овим Законом изричито поверени. Он је на подручју бановине надзорна власт. Средства за вршење овог надзора уносиће се у буџет Све ове послове који су у смислу Закона поверени бану вршиће код банских управа одељења, односно отсеци за трговину, обрт (занатство) и индустрију, а уколико су тангирани интереси осталих одељења, по саслушању ових.

(4) У надлежност Министра трговине и индустрије спадају сви послови који су му Законом

одређени и он ће водити врховни надзор по свим предметима који су регулисани овим Законом.

§ 419

(1) Послове које по овом Закону врши првостепена општа управна власт обављаће на подручју општине града Београда у првој степену комесар Министра трговине и индустрије који ће се за тај циљ поставити. Комесару припадаће потребно помоћно особље. Ближе одредбе о делокругу и положају комесара и помоћног особља прописаће Министар трговине и индустрије уредбом.

(2) Све послове који на основи овог Закона спадају у делокруг бана вршиће на подручју Управе града Београда Министар трговине и индустрије. Министар трговине и индустрије овлашћује се да може уредбом и ове послове пренети у надлежност комесара поменутог у ставу 1.

(3) Кад се у Закону помиње бановина, дотична наређења односе се у погледу Београда, Земунa и Панчева на управно подручје Управе града Београда.

ДЕО ПЕТИ

Прелазна и завршна наређења

I ГЛАВА

Прелазна наређења

§ 420

На подручју важности досадашњег закона о радњама од 29. јуна 1910 г. престају да важе са даном ступања на снагу овог Закона:

1. Закон о сеоским дућанима од 25 октобра 1870 г. са изменама и допунама од 20 фебруара 1891 год.;

2. Закон о књижарској радњи од 14 јула 1878 г. уколико се коси са наређењима овог Закона;

3. Закон о општинској мерини од 31 јануара 1896 г.;

4. Закон о панађурима и пазарним данима од 1 априла 1902 г. са изменама и допунама од 18 фебруара 1904 г. и од 30 маја 1911 г.;

5. Закон о радњама од 29 јуна 1910 г. са изузетком одредаба чл. 138;

6. Одредба чл. 12 Закона о бањама, минералним и топлим водама од 17 јуна 1914 г.;

7. Закон о димничарском занату од 22 августа 1931 г. III Бр. 24.609;

8. Уредба о касапницама од 8 априла 1839 г. уколико се односи на издавање касапница у аренду;

9. Правила од 14 августа 1904 г. КСБр. 7231 по којима ће се отворати и држати дрогеријске радње;

10. Одредбе чл. 7 став 1 и 3 правилника о бањама, минералним и топлим водама од 14 јуна 1920 год.;

11. Решење Министра трговине и индустрије од 15 маја 1928 г. V Бр. 2509 којим се у измени чл. 12 Закона о радњама одређују еснафски и неснафски занати;

12. Правилник о дрогеријама и радњама са материјалном робом од 11 јуна 1928 г. ЗБр. 28.305;

§ 421

На подручју важности досадашњег зак. чл. XVII: 1884 г., обртни закон, престају да важе са даном ступања на снагу овог Закона:

1. Зак. чл. XXXIV: 1880 г. о паромлиновима;

2. Зак. чл. XVII: 1884 г., обртни закон;

3. Зак. чл. XVIII: 1887 г. гледе преинаке последње алинеје § 50 зак. чл. XVII: 1884 г.;

4. Зак. чл. XIII: 1891 о недељном одмору;

5. Зак. чл. XXV: 1900 г. о преиначењу одредаба § 50 зак. чл. XVII: 1884 г., који се односи на сабирање поруџбина;

6. Зак. чл. III: 1907 о промицању домаћег обрта са изузетком § 8;

7. Зак. чл. XXXVI: 1913 г. о отварању и затварању радња;

8. Наредба Намесништва од 1 новембра 1855 г. бр. 16.985 о преношењу сајмова;

9. Наредба Намесништва од 1 новембра 1855 г. бр. 18.896 гледе подељивања дозвола за годишње и недељне сајмове;

10. Наредба Земаљске владе од 6 јануара 1873 г. бр. 18899 гледе подељивања дозвола за годишње и недељне сајмове;

11. Наредба Министарства унутрашњих дела бр. 45.603/1888 и наређење Министарства трговине бр. 38.025/1898 који одређује да млинови који раде стално са парном снагом спадају у ред индустрије;

12. Наредба Земаљске владе од 22 јануара 1889 год. бр. 19.926/87 о приватним агентима;

13. Наредба Министра трговине бр. 45.899/1892 од 16 августа 1892 г. о одобравању недељних, годишњих и накнадних сајмова;

14. Наредба Министра унутрашњих дела бр. 111.005/1894 г. о потреби дозволе за трговину робом отровне садржине;

15. Уредба Министра трговине бр. 28.559/1903 од 13 јуна 1903 год. односно недељног одмора у обртним предузећима;

16. Наредба Земаљске владе од 2 августа 1910 г. бр. 38.885 о уређењу и терању дрогеријског обрта;

17. Решење Министра трговине и индустрије од 19 августа 1920 г. Бр. 12412/III о подизању кинематографа и филмовних радионица;

18. Решење Министарства трговине и индустрије од 11 октобра 1928 ВБр. 6317, којим се одређују нови занати.

§ 422

На подручју важности досадашњег обртног реда од 20 децембра 1859 г., Л. Д. З. бр. 227, пре-

стају да важе са даном ступања на снагу овог Закона:

1. Царски патент од 20 децембра 1859 г. Л. Д. З. бр. 229, којим се прописује обртни ред;

2. Закон од 19 јуна 1866 г. Л. Д. З. бр. 85, о оснивању јавних завода за мерење;

3. Закон од 23 јуна 1881 г., Л. Д. З. број 62, о точењу алкохолних пића;

4. Закон од 15 марта 1883 г., Л. Д. З. бр. 39, којим се допуњује и измењује обртни ред;

5. Закон од 8 марта 1885 г., Л. Д. З. бр. 22, о изменама и допунама обртног реда;

6. Закон од 16 јануара 1895 г., Л. Д. З. бр. 21, о недељном одмору као и одмору на празничне дане у обртним предузећима;

7. Закон од 4 јула 1896 г., Л. Д. З. бр. 205, о регулисању некојих трговачких обрта на детаљ;

8. Закон од 23 фебруара 1897 г., Л. Д. З. бр. 63, о изменама и допунама обртног реда;

9. Закон од 15 фебруара 1902 г., Л. Д. З. бр. 49, о изменама и допунама обртног реда;

10. Закон од 22 јула 1902 г., Л. Д. З. бр. 155, о допунама обртног реда у погледу радника уполслених код грађевинских предузећа;

11. Закон од 18 јула 1905 г., Л. Д. З. бр. 125, о изменама и допунама Закона о недељном одмору;

12. Закон од 5 фебруара 1907 г., Л. Д. З. бр. 26, о изменама и допунама обртног реда;

13. Закон о службеном уговору трговачких помоћника и других службопримаца у сличним намештењима (трговачким помоћницима) од 16 јануара 1910 г., Л. Д. З. бр. 20;

14. Закон од 14 фебруара 1910 г., Л. Д. З. бр. 19, о затварању радња;

15. Закон од 21 априла 1913 г., Л. Д. З. бр. 74, о изменама § 74 обртног реда;

16. Закон од 3 децембра 1917 г., Л. Д. З. бр. 475, о изменама и допунама §§ 94 и 121 обртног реда;

17. Дворски декрет од 16 априла 1833 г., бр. 8782 о јавним агентима;

18. Наредба Државног министарства од 28 фебруара 1863 г., бр. 2306 о посредовању приватних послова;

19. Наредба Министра унутрашњих послова од 27 августа 1873 г., Л. Д. З. бр. 140, о испиту за поткивачки занат без посеђивања поткивачког курса;

20. Наредба Министра трговине и унутрашњих послова од 21 јуна 1874 г., Л. Д. З. бр. 100, о концесионирању поткивачког заната;

21. Наредба о продаји отрова од 21 априла 1876 г., Л. Д. З. бр. 60;

22. Наредба Министра унутрашњих послова и трговине од 17 септембра 1883 г., Л. Д. З. бр. 152, и од 17 јуна 1886 г., Л. Д. З. бр. 97, и од 8 децембра 1895 г., Л. Д. З. бр. 188, о разграничењу реда аптека и радња са материјалном робом;

23. Наредба од 23 јуна 1892 г., Л. Д. З. бр. 98, о аутоматским вагама и апаратима;

24. Уредба од 10 јануара 1915 г., Л. Д. З. бр. 8, о примени закона о трговачким помоћницима на лица уполслена код архитеката;

25. Наредба Министра трговине у споразуму са Министром унутрашњих послова о тексту обртног реда од 16 августа 1907 г., Л. Д. З. бр. 199;

26. Наредба Министра трговине и индустрије од 1 јула 1925 г., Ш Бр. 6808 о повртарству.

§ 423

На подручју важности досадашње Наредбе о вршењу обрта од 3 фебруара 1909 г. бр. 217.222/1 1908 г. престају да важе са даном ступања на снагу овог Закона:

1. Наредба о торбарењу од 20 јуна 1880 г. за Босну и Херцеговину;

2. Наредба Земаљске владе од 3 фебруара 1909 г. бр. 217.222/1 1908 г., о вршењу обрта;

3. Наредба Земаљске владе о уређењу одношаја између послодаваца и радника у обртним предузећима од 5 октобра 1909 г. бр. 171.156/IV;

4. Наредба Земаљске владе о затварању дућана и трговачких обрта на подручју градске општине сарајевске од 11 јуна 1910 г. бр. 101.934;

5. Наредба Земаљске владе од 8 октобра 1910 г. бр. 112.930/IV о обрту инкасирања тражбина и дугова;

6. Наредба Земаљске владе од 29 октобра 1910 г. бр. 187.549/10 о дозволама за вашарску трговину и за обрте који се врше путујући;

7. Наредба Земаљске владе од 28 фебруара 1911 г. бр. 37.468 о предузећима за организовано очување и затварање дућана;

8. Наредба Земаљске владе од 2 новембра 1911 г. о обрту поправљања оружја;

9. Наредба Земаљске владе за Босну и Херцеговину од 10 фебруара 1920 г. бр. 3326/е о уређењу односа између послодавца и помоћних радника у предузећима, радњама потхватима и погонима обртничкога, творничког, трговачког и прометног значаја;

10. Наредба Земаљске владе од 26 маја 1920 г. бр. 85.719/Т. I. с којим су банкарски и мењачки обрт проглашени концесионираним.

11. Наредба Земаљске владе од 13 априла 1921 г. бр. 52.195/Т. I. којом су занатски обрти проглашени концесионираним;

12. Решење Министра трговине и индустрије VБр. 3337 од 26 марта 1925 г., којим је за Босну и Херцеговину воскарско-лицидерски обрт проглашен концесионираним;

13. Решење Министра трговине и индустрије VБр. 6832/27 од 22 јула 1927 г. којом су обрт левања и савијања ковина, прављење женских шешира и др. проглашени концесионираним.

§ 424

На подручју важности Зак. чл. XVII :1844 и обртног реда од 20 децембра 1859 г. Л. Д. З. бр. 227 престаје да важи са даном ступања на снагу овог Закона царски патент о кућарењу од 4 септембра 1852 г.

§ 425

На подручју целе Краљевине престаје да важе са даном ступања на снагу овог Закона:

1. Одредбе § 13 и став 1 § 14 Закона о заштити радника од 28 фебруара 1922 г.;

2. Одредбе чл. 12 и чл. 13 Закона о занатским школама од 20 марта 1922 г.;

3. Закон о скелама и другим пловним објектима од 30 марта 1922 г. уколико се односи на превоз скелама и другим пловним објектима на непловним рекама, каналима и језерима;

4. Одредба чл. 266 финансијског закона за 1927/28 годину;

5. напомена 1 и 2 уз Т.бр. 60, напомена 8 уз Т.бр. 61 таксене тарифе закона о таксама уколико се односе на надлежност Министра унутрашњих дела, као и напомена 3 и 4 уз Т.Бр. 61 таксене тарифе поменутог закона;

6. одредбе чл. 17, 18 и 19 Закона о сузбијању и угушивању сточних зараза од 14 јула 1928 г. уколико се односе на надлежност, одредбе става 6 чл. 26, одредбе става 1, 2, 3 и 6 чл. 28 као и чл. 29 поменутог закона;

7. Закон о распродајама од 25 јула 1929 г.;

8. Одредбе чл. 87 и чл. 88 Закона о продукцији важности финансијских закона од 31 јула 1929 г.;

9. Закон о предузећима за редован или повремени превоз путника и робе моторним колима од 12 децембра 1930 г. са изузетком § 8.

§ 426

(1) Ступањем на снагу овог Закона престају важити и све уредбе, наредбе, правилници, правила и расписи издати на основи закона и наредба поменутих у §§ 400 до 405 уколико нису овим Законом изричито остављени на снази.

(2) Исто тако стављају се ступањем на снагу овог Закона ван снаге и сви други закони и на основи истих издате уредбе, наредбе, правилници, правила и расписи који се односе на обављање радња и радова или регулишу односе уколико потпадају под овај Закон, а овим Законом нису изричито остављени на снази.

(3) Ступањем на снагу овог Закона престају важити такођер одредбе свих осталих закона који су у противности са наређењима овог Закона.

(4) Уколико се који закон, уредба, наредба, правилник или распис позива на прописе Закона о радњама, закона или наредбе о обрту или на обртни ред, имају се подразумевати прописи овог Закона.

§ 427

(1) Док се не донесу уредбе, наредбе, правилници и правила предвиђена овим Законом, важиће за подручје на које се распростире њихова важност супсидијарно ови закони, уредбе, наредбе, правила и правилници уколико нису у противности са наређењима овог Закона:

I. на подручју важности досадашњег Закона о радњама од 29 јуна 1910 г.;

1. Правилник за полагање испита за ложаче односно помоћнике машиниста од 11 јула 1911 г. ТБ. 7073;

2. Правила за полагање испита машиниста сталних парних машина и котлова од 30 августа 1911 г. ТБр. 2654;

3. Уредба о суду добрих људи од 18 марта 1912 године;

4. Правила за полагање испита кочничара електричних трамваја од 12 маја 1912 г. ТБр. 6837;

5. Правила о полагању мајсторских испита од 17 јануара 1929 г. V Бр. 8085-28;

6. одредбе члана 117 до 133 закона о радњама.

II. на подручју важности зак. чл. XVII : 1884, обртни закон;

1. Зак. чл. XIV : 1891 о давању зајмова на ручни залог;

2. Зак. чл. XXXI : 1883 о оброчном послу у погледу вредносних папира чија продаја није регулисана законом о куповини и продаји на рате обвезница државних зајмова и лозова Српског црвеног крста од 20 априла 1930 године;

3. Зак. чл. XXII : 1888 г. о дражбоваоницама;

4. Зак. чл. IX : 1889 г. о промету добитно зајмовних обвезница и промеса;

5. Зак. чл. XXXIV : 1893 г. о исправном означавању количине робе која се продаје у замоцима;

6. Наредба Земаљске владе од 20 септембра 1884 бр. 46978 у погледу провођења Зак. чл. XVII : 1884 (обртног закона);

7. Наредба Министра трговине бр. 46.188/1884 и бр. 32.396 од 26 јуна 1913 о вршењу обрта грађевинских мајстора;

8. Банска наредба од 22 децембра 1876 г. бр. 21.620/85 и све наредбе издате у вези са овом наредбом о грађевинским обртима;

9. Наредба Министра трговине бр. 42.493/1891 о извршењу зидарских, тесарских и клесарских радова;

10. Наредба Земаљске владе од 10 октобра 1902 г. бр. 2762 којом се издаје регулатив за издавање водова од плинских цеви и уређење осветних направа;

11. Наредба Земаљске владе од 16 новембра 1902 г. бр. 40.056 о промету произвађања ацети-

ленског плина и његова употребљења за расвету и њину сврху;

III. на подручју важности досадашњег обртног реда од 20 децембра 1859 г.:

1. Закона од 23 марта 1885 г., Л. Д. З. бр. 48 о издавању зајма на ручни залог, као и све у вези истог издате наредбе;

2. Закон од 23 јуна 1891 г., Л. Д. З. бр. 89 о испробању ручног ватреног оружја;

3. Закон о грађевинским обртима од 26 децембра 1893 г., Л. Д. З. бр. 193, и све на основи истог издате наредбе;

4. Закон од 27 априла 1896 г. Л. Д. З. бр. 70, о оброчном послу у погледу вредносних папира чија продаја није регулисана Законом о куповини и продаји на рате обвезница државних зајмова и лозова Српског црвеног крста од 20 априла 1930 г.;

5. Наредба од 17 фебруара 1905 г., Л. Д. З. бр. 24, о производњи и употреби ацетилена као и о промету са калциум-карбидом;

6. Наредба од 18 јуна 1906 г., Л. Д. З. бр. 176, о производњи, употреби и одржавању направа за поделу и искоришћавање упаљивих плинова;

7. Наредба од 18 септембра 1912, Л. Д. З. бр. 191 која се односи на уређење кинематографских предузећа;

IV на подручју важности наредбе о вршењу обрта од 3 фебруара 1909 г.:

1. Наредба Земаљске владе од 3 фебруара 1909 г. бр. 182.635/08 о произвађању и употребљавању калциум-карбида и ацетилена као и о промету тим предметима;

2. Наредба Земаљске владе од 14 јула 1910 г., бр. 62313/IV о дунђерском обрту.

(2) Док се не пропишу уредбе, наредбе и правилници предвиђени овим Законом, остају на снази уколико нису противни наређењима овог Закона:

1. Правилник Министарства унутрашњих послова о гостионицама, кафанама и осталим радњама са алкохолним пићем од 15 јуна 1925 г., Убр. 23939 и све његове измене и допуне;

2. Правилник Министра социјалне политике од 12 јуна 1928 г. о приватним берзама рада.

(3) Овлашћује се Министар трговине и индустрије да у споразуму са Министром грађевина и Министром социјалне политике и народног здравља пропише сходно наредбама наведеним под II т. 10 и 11, III т. 5. и 6 и IV. т. 1 јединствене прописе за целу Краљевину.

§ 428

(1) После ступања на снагу овог Закона остају у важности:

1. Закон од 27 септембра 1896 г., Л. Д. З. бр. 218, о оснивању обртних судова, као и све доцније измене овог закона са важношћу само за досадашње подручје;

2. Закон о сузбијању скупоче животних намирница и несавесне шпекулације од 30 септембра 1921 г.;

3. Одредбе § 22 закона о заштити индустријске својине од 17 фебруара 1922 г.;

4. Одредба § 47 Закона о устројству војске и морнарице од 6 септембра 1929 г.;

5. Закон од 21 септембра 1929 г. о производњи, увозу, извозу и продаји барута, експлозива и осталих распрсквајућих средстава, муниције и оружја као и на основи њега донети правилник А. Т. бр. 13.800;

6. Закон о контроли лекова биолошког порекла од 31 јануара 1930 г.;

7. Закон о контроли животних намирница од 8 фебруара 1930 као и на основи њега издати правилници;

8. Закон о апотекама и надзору над прометом лекова од 7 априла 1930 г.;

9. Закон о куповини и продаји на отплату обвезница државних зајмова Краљевине Југославије и лозова Српског црвеног крста од 23 априла 1930 г.;

10. Закон о разрезивању и наплаћивању приреза на непосредни порез трговачких, индустријских и занатских комора од 2 јула 1930 г. I Бр. 20.367/0;

11. Закон о јавним складиштима од 23 августа 1930 г.;

12. Правилник о полагању испита аутомобилских шофера од 8 августа 1912 год. бр. 10.168 са изменама и допунама од 5 новембра 1928 године V бр. 7131;

13. Правилник о царинским посредницима од 14 маја 1925 г. бр. 22562;

14. Уредба о отварању и затварању радња од 26 априла 1929 г. З.Р.Бр. 4201/IV као и сви на основи исте за поједине бановине издати прописи;

15. Правилник Министра трговине и индустрије и Министра пољопривреде о трговини сувим шљивама и пекмезом од 3 јуна 1931 г. II Бр. 18.501/С;

16. Правилник Министра трговине и индустрије и Министра пољопривреде о контроли свежег воћа од 3 јуна 1931 г. II Бр. 18.501/С;

17. Правилник о лековима и лековитим специјалитетима од 5 јуна 1930 г. СБр. 12.620;

18. Правилник о промету и контроли наркотичних дрога и отрова од 10 маја 1930 СБр. 10750;

19. Правилник о давању дозвола за производњу биолошких производа од 4 јуна 1930 год. СБр. 7417/30;

(2) Правилници поменути у ставу 1 могу се, у границама овлашћења закона на основу којих су донети, мењати, допуњавати и укидати.

(3) Уколико овај Закон друкчије не одређује, важиће за обављање радња поменутих у § 23 став 1 т. 7 и 66 као и радња из § 60 став 1 т. 1 постојећи посебни прописи, а где се ови прописи и уколико се они позивају на опште прописе, примењиваће се наређења овог Закона. Исто ће важити и у погледу контроле над обављањем поменутих радња.

(4) Наређењима овог Закона не укидају се одредбе Закона о државној трошарини који се односе на производњу и промет као и на однос између пољопривредних и индустријских фабрика шпиритуса као и на подизање фабрика квасца.

(5) Уколико овај Закон садржи наређења о експропријацији, поступак о експропријацији обављаће се према прописима Закона о експропријацији који важе на подручју у коме се експропријација обавља.

(6) Уколико у овом Закону нема посебних наређења, за провађање казненог поступка због кривица по овом Закону примењиваће се прописи који су важиви од ступања овог Закона на снагу. Ако овај Закон или поменути посебни прописи нису довољни, примењиваће се за казнено поступање сходно одредбе Закона о општем управном поступку од 9 новембра 1930 године.

(7) Министар трговине и индустрије овлашћује се да за продавање хартија од вредности на отплату, који не потпадају под закон о куповини и продаји на рате државних зајмова и лозова Српског црвеног крста од 20 априла 1930 г. пропише одредбе аналогне одредбама поменутог закона.

§ 429

Наређењима овог Закона не дирају се одредбе међународних уговора и споразума које се односе на обављање радња у земљи.

§ 430

У погледу легитимисања трговаца, индустријалаца, занатлија и њихових путника код сакупљања поруцбина и издавања легитимација за ова лица важиће док се не донесу нови прописи наредба Министра трговине и индустрије од 27 јуна 1928 г. Бр. 1442/III.

§ 431

(1) Све олакшице у погледу обављања радња, које предвиђају ранији специјални закони за ратне инвалиде остају на снази.

(2) Министар трговине и индустрије овлашћује се да у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља и Министром војске и морнарице уредбом пропише јединствене одредбе о олакшицама које се имају признати ратним инвалидима у погледу обављања радња.

§ 432

Министар трговине и индустрије овлашћује се да према потреби до доношења уредаба, правилника и правила предвиђених овим Законом задржи у важности поједине прописе који су издати на основи досадањег закона о радњама, закона о обрту, обртног реда и наредбе о вршењу обрта, уколико нису противни наређењима овог Закона.

§ 433

(1) Наређења овог Закона примењиваће се и на оно особље које врши послове у предузећима и занимањима наведеним у т. 1, 2, 4, 5, 6, 9, 12 и 13 став 2 § 1 овог Закона, као и на особље упошлено у заводима и установама или у занимањима поменутих у т. 14 става 2 § 1. Код предузећа из т. 4 става 2 § 1 ова наређења не важе за лица која врше службу на броду. Исто тако важиће поменута наређења сходно за задруге које су ставом 3 § 1 изузете из овог Закона, као и за одговарајуће службопримце (намештенике) принудних

удружења, савеза удружења и удружења која раде по Закону о удружењима, зборовима и договори-ма као и за намештенике привредних и сталешких комора.

(2) Министар социјалне политике и народног здравља у споразуму са Министром правде овлашћује се да уредбом означи да се поменута наређења овог Закона могу примењивати на намештенике још и других занимања која не потпадају под овај Закон, а нису уређена никаквим другим законом. Исто тако може Министар социјалне политике и народног здравља уредбом прописати занимања која не потпадају под овај Закон, а код којих ће сходно важити наређења овог Закона о ученицима (шегртима) и за лица која као ученици (шегрти) раде у занимањима која не потпадају под овај Закон.

(3) Уколико у појединим подручјима за плаћање отпавнина не постоји већ обичај, наређења § 333 ступиће на снагу за годину дана после обнародовања овог Закона.

§ 434

(1) Док се не образују избрани одбори, решаваће се спорови из службених односа између службодаваца и службопримаца према досадашњим прописима.

(2) Исто тако могу да до даље одредбе послују постојећи одбранички судови избрани на основи колективних уговора који важе у часу ступања на снагу овог Закона уз услов да саобразе свој рад наређењима овог Закона.

(3) У крајевима где постоје на основи закона о обртним судовима од 27 септембра 1896 г., Л. Д. З. бр. 218 обртни судови, ови судови задржавају своју надлежност по свим предметима који по овом Закону спадају у надлежност избраних одбора. Док ови судови постоје, неће се на подручју ових судова постављати избрани одбори.

§ 435

(1) Док не ступи на снагу закон о судском поступку у грађанским стварима од 13 јула 1929 године, може се тужба за поништај пресуде избраног суда у смислу наређења § 352 став 6 поднети према одредбама закона о судском поступку који важе на појединим подручјима.

§ 436

(1) Ослобођења од таксе предвиђена чл. 5 т. 4 Закона о таксама признаће се свим организацијама основаним на основи овог Закона.

(2) Ступањем на снагу овог Закона ослобађају се од плаћања таксе ова писмена и исправе:

1. пријаве о престанку радње (§ 171 став 2);
2. издавање и оверавање сведоџби помоћног особља (§ 249 став 2);
3. закључивање, оверавање и одобравање ученичких уговора (§ 359);
4. издавање лекарског уверења којим се ученици ослобађају од похађања школе (§ 270 став 3);
5. издавање и оверавање пословне књижице (§ 307);
6. издавање дозволе досадашњим имаоцима радња за које се по § 60 став 1 тражи дозвола и издавање овлашћења у смислу наређења § 454 става 1 и 3;
7. пријава постојећих радња и њихов унос у регистар радња (§ 456 став 2).

(3) Наређења § 207 став 1 овог Закона о затезним каматама неће важити за дуговања која су настала до ступања на снагу овог Закона.

§ 437

(1) Точење вина властитог производа за потрошњу у просторијама власника или изван њих могу, у оквиру досадашњих прописа, обављати само виноградарима на основи посебног овлашћења

које издају опште управне власти првог степена по саслушању надлежног удружења. Ово овлашћење може се издати само у крајевима где је овакво точење досад било уобичајено и важећим прописима дозвољено. У овлашћењу одредиће се и рок точења.

(2) Бан се овлашћује да пропише услове о издавању овог овлашћења. У овим условима може се одредити да ће се овлашћење издати само сиромашним виноградарима и за место где је вино произведено.

§ 438

(1) Решењем Министра трговине и индустрије од 31 октобра 1925 г. бр. 2140 којим се оређују ставови за општинску мерину остају на снази најдаље за годину дана после ступања овог Закона на снагу.

(2) У року од године дана дужне су општине да пријаве надлежној власти да ли ће и на даље држати јавну вагу и морају да у истом року затраже одобрење тарифе. Не учине ли то, општине губе право да држе јавне ваге и морају ово право понова затражати ако их мисле држати.

§ 439

По ступању на снагу овог Закона моћи ће се у општинама на подручју важности ранијег закона о радњама, које су удаљене од најближе вароши или варошице преко 16 км као и онима које су стекле право на држање сеоских дућана, оснивати без ограничења сваковрсне радње по овом Закону. У року од једне године по ступању на снагу овог Закона протегнуће се ово наређење и на општине које су удаљене од најближе вароши или варошице најмање 12 км, а после даље једне године и на општине које су удаљене од најближе вароши или варошице најмање 8 км. По истеку овог рока неће се правити никаква разлика између села и вароши у погледу оснивања радња.

§ 440

(1) Трговачки и занатски фондови основани на основи чл. 96 и чл. 161 став последњи закона о радњама могу даље постојати по досадашњим прописима. Ако се образују фондови у смислу наређења § 384 овог Закона, може Министар трговине и индустрије по саслушању надлежне коморе ове фондове здружити са фондовима који се оснују у смислу овог Закона.

(2) Сва имовина фондова прѐдвиђена чл. 161 закона о радњама, уколико није употребљена на сврхе прописане истом одредбом, употребиће се на помагање осигурања прописаног § 384 овог Закона.

(3) Обртно-школске закладе основане на основи зак. чл. XVII: 1884 г. престају постојати а њихова имовина пренаша се у Фонд за помагање стручних школа дотичне бановине (§ 406). На подручју градова Земуна и Панчева пренашају се месне обртношколске закладе у Фонд за помагање стручних школа на подручју Управе града Београда.

§ 441

Стручним школама трговачких и трговачко-занатских омладина које су зачлањене у Савезу трговачких и трговачко-занатских омладина у Београду, може надлежни бан одобрити да школама управљају посебни друштвени школски одбори под његовим надзором.

§ 442

(1) Постојећа принудна удружења основана по ранијим прописима закона о радњама од 29 јуна 1910 г. и зак. чл. XVII: 1884 г. о обрту и обртног реда од 20 децембра 1859 г. (еснафи, обртни зборови, обртне корпорације, обртне задруге, гремији) постају удружења у смислу овога Закона без обзира на услове предвиђене §§ 356 и 357 овога

Закона и дужна су да своја правила саобразе наређењима овога Закона у року од шест месеци од дана кад ступи на снагу. Не учине ли то у одређеном року, надлежна комора ће сама извршити потребне измене у њиховим правилима и одобрити их.

(2) Уколико се од таквих удружења у којима су биле заступане све струке одвајају поједине струке и по овом Закону оснују посебна удружења, с имовином досадашњег удружења поступиће се према наређењима § 390 став 2 и 3.

(3) Непринудне стручне организације трговца и занатлија, које су постојале у циљу унапређења стручних и сталешких интереса а основане су на основи прописа закона о радњама и зак. чл. XVII: 1884 о обрту могу се претворити такођер у принудна удружења у смислу овог Закона, ако за то постоје законски услови. У томе случају морају своја правила и рад саобразити прописима овога Закона у року од шест месеци после његова ступања на снагу. Ако то у овом року не ураде постојаће даље као непринудне организације по закону о удружењима, зборовима и договорима. Исто тако постојаће по поменутом закону и удружења основана на основу досадашњих закона о радњама (обртима) која немају услова да се претворе у удружења у смислу овог Закона. Оваква удружења су дужна да своја правила саобразе поменутом закону о удружењима, зборовима и договорима, и да их пријаве надлежној општој управној односно полицијској власти. Ако то не учине у року од шест месеци после ступања на снагу овог Закона, престају бити удружења. Исто тако ће поступити и савези удружења који постоје на основу досадашњих закона о радњама (обртима).

(4) Постојећа удружења (савези) индустријалаца, банкарских и осигуравајућих завода, могу се претворити у удружења у смислу овог Закона

и имају своја правила и рад саобразити овоме Закону у року од шест месеци после ступања овога Закона на снагу. Ако то не ураде, могу даље постојати само на основи закона о удружењима, зборовима и договорима. Централна удружења (корпорације) и стручни савези индустријалаца, основана на основу закона о радњама и прописа о организацији Министарства трговине и индустрије могу постојати као непринудне организације по закону о удружењима, зборовима и договорима и имају у року од шест месеци своја правила саобразити поменутом закону.

§ 443

(1) Ступањем на снагу овог Закона укидају се у крајевима где постоје сва права везана са државином (поседом) извесних непокретности (реални или радицирани обрти) као и сва искључива права на извесне радње и гране радиности које потпадају под овај Закон, без обзира на то да ли припадају физичким или правним лицима односно корпорацијама.

(2) Садашњи имаоци реалних и радицираних обрта задржавају право на радњу као своје лично право и могу радњу даље водити по наређењима овог Закона.

(3) Ако имаоци оваквих радња обављају једну занатску радњу, а сами немају прописану стручну спрему, могу радњу обављати само ако поставе стручно спремног пословођу.

§ 444

(1) По ступању на снагу овог Закона извршиће се ревизија свих права на сајмове и пазарне дане. Том приликом имају се укинути сајмови који се покажу сувишним и непотребним. Бан ће извршити ревизију и прописати ближе одредбе о њеном вршењу.

(2) Места за држање сајмова (вашаришта) која на дан ступања на снагу овог Закона не одго-

варају наређењима § 189 став 2 Закона могу се после ступања на снагу Закона по одлуци бана и надаље задржати у употреби. За премештај или подизање нових вашаришта важиће наређења § 189 став 2.

§ 445

(1) Дозволе које су издате за посредовање код војних власти до ступања на снагу овог Закона као и права стечена до ступања на снагу овог Закона престају важити у року од године дана после ступања на снагу овог Закона.

(2) После ступања на снагу овог Закона неће се издавати нова овлашћења за обављање сајмарења (фијеранти).

(3) Одобрења, обртнице, обртни листови, обртна овлашћења и дозволе које су издате по прописима досадашњег закона о радњама, закона о обрту, обртног реда и наредбе о вршењу обрта престају важити ако у року од године дана (§§ 112 и 117) од ступања овог Закона на снагу није започето са радом радње за коју је одобрење, обртница, обртни лист, обртно овлашћење или дозвола издата. У таквом случају има се тражити овлашћење за рад односно дозвола према наређењима овог Закона ако се таква радња отвара после ступања на снагу овог Закона.

§ 446

(1) Све радње (обрти) и сва права стечена по досадашњим законима остају у важности и по ступању на снагу овог Закона. Исто важи и за закупце.

(2) Лица која су до дана ступања на снагу овог Закона стекла по досадашњим прописима право на обављање неке занатске или трговачке радње за коју се тражи стручна односно посебна спрема имаће право на обављање радње иако не испуњавају услове овог Закона о доказу спреме.

Имаоци занатских радња који су по прописима досадашњих обртних закона или наредба добили овакво право на обављање једне занатске радње имаће право на наслов мајстора и припадаће им сва права и дужност које имају мајстори по овом Закону.

(3) Правна лица, подразумевајући и занатлијске задруге, која на дан ступања на снагу овог Закона воде занатске радње (§ 9 став 2) могу ове занате надаље обављати, али су дужна да свој рад саобразе наређењима овог Закона. Ако то не учине у року од три месеца после ступања на снагу овог Закона, губе право на рад.

(4) На подручју важности закона о радњама од 29 јуна 1910 године дозволиће се полагање испита за градитеља (грађевинара) до закључно 1936 године свима зидарско-тесачким мајсторима и помоћницима грађевинара који се буду својим грађевинарским радом истакли и о томе поднесу посебно уверење надлежне грађевинске власти, а претходно на посебном испиту пруже доказ о општем образовању и знању. Ова лица могу да по положеном испиту обављају послове градитеља (грађевинара) само на досадашњем подручју важности закона о радњама од 1910 године.

§ 447

Заложна предузећа која постоје на дан ступања на снагу овог Закона дужна су у року који ће се одредити правилником да моле дозволу у смислу става 2 § 70 за даље обављање рада и да саобразе свој рад наређењима Закона и на основу истог издатог правилника. У противном случају као и у случају да им надлежна општа управна власт не изда дозволу, ова власт обуставиће им даљи рад.

§ 448

(1) Угоститељске радње које се на дан ступања на снагу овог Закона затекну, а воде се под

именима која став 1 § 76 овог Закона не предвиђа, могу своје радње и даље држати под досадашњим називом на начин и у обиму до сада уобичајеном. Нове дозволе за такве радње не могу се издавати нити се могу постојеће радње премештати под досадашњим називима. Од дана ступања на снагу овог Закона не могу се издавати дозволе за друге угоститељске радње осим за оне које су наведене у ставу 1 § 76.

(2) Бан ће одредити рок у коме се угоститељске радње које на дан ступања на снагу овог Закона носе назив предвиђен у ставу 1 § 76 имају саобразити наређењу става 2 истог § односно у коме ће се пријавити назив под којим ће се радња даље водити како би одговарала наређењу § 76 став 2. Овај рок може бан на молбу продужити, сразмерно предвиђеним преправкама ако су за преуређење потребне веће инсталације. За места важна за туристички саобраћај рок не може бити дужи од три године од дана ступања на снагу овог Закона.

§ 449

Привредна и узајамна друштва која постоје на основи важећих прописа и овлашћена су да обављају осигуравајуће послове задржавају своје право на рад. После ступања на снагу овог Закона не може се таквим друштвима издавати дозвола за обављање осигуравајућих послова.

§ 450

Лица која су на основи до сада важећих прописа стекла право на обављање електротехничких радња (§ 56) дужна су да надлежној власти одмах пријаве обим рада који су вршила на основи добивеног права по ранијим прописима. Надлежна општа управна власт имаће саобразно наређењу § 454 став 1 издате дозволе, одобрења, обртнице, обртне листове или обртна овлашћења заменити овлашћењем у смислу овог Закона.

§ 451

(1) Лица која су пре ступања на снагу овог Закона овлашћено обављала неку радњу, па су престала или престану да ју обављају моћи ће исту радњу поново да оснују без доказа стручне или посебне спреме по овом Закону само ако су дотичну радњу раније обављала најмање две године и ако прекид рада није трајао дуже од десет година пре ступања на снагу овог Закона.

(2) Министар трговине и индустрије моћи ће, изузетно од наређења става 1 овог §, да дозволи рад другим лицима само ако положи специјалан испит који ће се од случаја до случаја у ту сврху прописати.

(3) Они који су постали помоћницима до дана ступања на снагу овог Закона моћи ће да полажу мајсторски испит и ако нису положили помоћнички.

(4) Време проведено као ученик или помоћник до ступања на снагу овог Закона рачунаће се безусловно у време учења и упослења у смислу наређења § 25 Закона.

§ 452

Ученике на учење могу примити лица која обављају један занат а сами немају стручну спрему за занат, ако су пре ступања на снагу овог Закона односно уредаба на основи овог Закона имали право држати ученике и обављати радњу за коју се тек овим Законом тражи стручна спрема.

§ 453

(1) Ако се на дан ступања на снагу овог Закона затекну ученици намештени без писменог уговора, службодавац је дужан да у року од месец дана после ступања на снагу овог Закона склопи писмени уговор за преостало време учења.

(2) Док се не оснују више народне школе у смислу закона о народним школама од 5 децембра 1929 године могу се после ступања на снагу овог Закона, изузетно од наређења § 257 став 1, при-

мити за ученике (шегрте) и лица која су навршила дванаест година. Ова лица могу се узимати за ученике само ако је претходним лекарским прегледом утврђена физичка способност за учење (рад).

§ 454

(1) Имаоци радња за које је по § 60 став 1 потребна дозвола, са изузетком радња које су у појединим крајевима до сада биле везане на дозволу (концесију), морају да у року од три месеца по ступању на снагу овог Закона замене своје досадашње одобрење или другу исправу са дозволом по овом Закону. Бан може наредити да морају и имаоци радња за које је по овом Закону прописано овлашћење заменити до сада издата одобрења, обртнице, обртне листове или обртна овлашћења у року који ће он одредити. У натписима радња могу се оставити досадашњи називи.

(2) Радње које се у смислу одредаба Т.бр. 154 таксене тарифе закона о таксама не воде под личним именом морају најдаље у року од три месеца од ступања на снагу овог Закона назив радње саобразити наређењима § 128 овог Закона.

(3) Лица која су се до дана ступања на снагу овог Закона бавила занимањима која се по овом Закону сматрају радњом, а таквом нису се сматрала по ранијим прописима, имају да у року од три месеца затраже од надлежне власти издавање овлашћења, односно дозволе по овом Закону. Ова ће им се исправа издати иако не испуњавају услове овог Закона.

§ 455

(1) За издавање дозвола за обављање радња у смислу овог Закона на подручју важности досадашњег закона о радњама од 29 јуна 1910 год., за које је одређена надлежност првостепене опште управне власти, биће надлежан бан док Министар трговине и индустрије надлежност не пренесе на власти предвиђене овим Законом. Док Министар

трговине и индустрије не пренесе надлежност на првостепене опште управне власти, вршиће бан на поменутом подручју и све послове предвиђене §§ 105 и следећим који су у смислу овог Закона поверени првостепеним општим управним властима.

(2) На подручју општине града Београда провађаће поступак и издавати овлашћења односно дозволе за рад Управа града Београда док се за вршење послова на овом подручју не организује комесаријат Министра трговине и индустрије. Управа града дужна је да за то време води прописане регистре.

§ 456

(1) Одмах по ступању на снагу овог Закона све опште управне власти првог степена, које до сада нису водиле регистре радња, дужне су да заведу регистре по § 99.

(2) У року од шест месеци имају се без наплате икакве таксе унети у регистре све сада постојеће радње које спадају у територијалну и стварну надлежност дотичних власти.

(3) Свако лице које обавља једну радњу или занимање које потпада под овај Закон дужно је у року од три месеца после ступања на снагу овог Закона пријавити своју радњу, односно занимање надлежној општој управној власти првог степена. Овој пријави приложиће се препис дозволе, одобрења обртнице, обртног листа, обртног овлашћења или огласа о протоколацији. Ако се пријава не изврши у прописаном року имаоцу радње ће се одузети право на рад.

(4) Оне управне власти које су водиле регистре радња по ранијим законима имају да их саобразе овом Закону и да том приликом проведу ревизију радња у циљу да регистре саобразе стварном стању.

§ 457

(1) Од дана ступања на снагу овог Закона сви у првој молби нерешени предмети који се од-

носе на издавање овлашћења и дозвола односно одобрења за оснивање постројења решаваће се по овом Закону, а за предмете који су у првом степену већ решени противу којих је поднета жалба другостепеној власти примењиваће се пропис Закона на основи којег је донета ожалбена одлука.

(2) Кривице противу одредаба досадашњег закона о радњама, закона о обрту, обртном реду и наредби о вршењу обрта почињене до дана ступања на снагу овог Закона, просуђиваће се по ранијим прописима. Исто тако просуђиваће се по ранијим прописима и предмети противу којих је поднета жалба на вишу власт. Наређења §§ 414 до 417 овог Закона важе и у овим случајевима.

(3) Од часа кад избрани одбори буду у смислу овога Закона организовани, решаваће само нове предмете, а до тада нерешене предмете посвршаваће раније надлежне власти или установе.

§ 548

(1) По свим питањима која су према досадашњим специјалним прописима спадала у надлежност других министарстава, а овим се Законом преносе у ресорну надлежност Министарства трговине и индустрије, извршиће се пренос надлежности најдаље у року од месец дана после ступања на снагу овог Закона.

(2) Сва оваква питања која нису до дана ступања на снагу овог Закона решена од власти до сада надлежне имају се после ступања на снагу овог Закона предати на решавање властима које су по овом Закону надлежне.

§ 459

Уколико није у самом Закону посебно означена каква друга комора, разумева се под комором до извршења наређења §§ 393 и 394 овог Закона комора у смислу досадашњег закона о радњама од 29 јуна 1910 г., закона о устројству ко-

мора од 29 јуна 1868 г. Л. Д. З. бр. 85, зак. чл. VI 1868 г. и закона од 1 фебруара 1909 г. закона о трговачкој и индустријској комори у Скопљу од 14 јула 1922.

II ГЛАВА

Завршна наређења

§ 460

Ближе одредбе за извршење овог Закона прописане правилником Министар трговине и индустрије. Он ће прописивати уредбе правила и решења и издавати општа упуства за тачно и правилно примењивање наређења овога Закона.

§ 461

(1) Овај Закон ступа у живот и добија обавезну снагу четири месеца од дана његовог обнародовања у „Службеним новинама“.

(2) Препоручујемо Нашем Министру трговине и индустрије да овај Закон обнародује и о његовом извршењу се стара, а свима Нашим Министрима и потчињеним властима, да по њему поступају, а свима и сваком заповедамо, да му се покорвају.

5 новембра 1931 године
у Београду

АЛЕКСАНДАР с. р.

Министар трговине и индустрије,

Д-р К. Кумануди с. р.

Видео и ставио Државни печат,

чувар Државног печата,

Министар правде,

Д-р Драг. С. Којић с. р.

Претседник Министарског савета
и Министар унутрашњих послова,

П. Р. Живковић с. р.

САДРЖАЈ

Уводна наређења	Страна 3
---------------------------	-------------

ДЕО ПРВИ

Обављање рада

I ГЛАВА

Услови за самостално обављање радња	6
---	---

II ГЛАВА

Посебна наређења за обављање појединих радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Трговачке радње	13
---------------------------	----

ДРУГИ ОДЕЉАК

Занатске радње	15
--------------------------	----

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Индустријске (фабричке) радње	24
---	----

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК

Грађевинске радње	25
-----------------------------	----

ПЕТИ ОДЕЉАК

Електро-техничке радње	32
----------------------------------	----

ШЕСТИ ОДЕЉАК

Радње за које је потребна дозвола	36
---	----

III ГЛАВА

Издавање овлашћења и дозвола за
обављање радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Поступак власти 61

ДРУГИ ОДЕЉАК

Надлежност власти 67

IV ГЛАВА

Издавање посебних одобрења за подизање
радионица и постројења

ПРВИ ОДЕЉАК

Поступак власти 70

ДРУГИ ОДЕЉАК

Надлежност власти 83

V ГЛАВА

Одржавање радња

ПРВИ ОДЕЉАК

Радње са сталним пословним местима (локалима) 84

ДРУГИ ОДЕЉАК

Обим права на обављање радње и начин вршења
овог права 91

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Отварање и затварање локала 99

ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК

Распродаје 101

VI ГЛАВА

Престанак радња 105

VII ГЛАВА

Радње без сталног пословног места (локада) 107

VIII ГЛАВА

Сајмови (вашари, панађури) и тржни (пазарни) дани 112

IX ГЛАВА

Погодности за унапређење радиности у земљи 115

ДЕО ДРУГИ

Помоћно особље

I ГЛАВА

Општа наређења о помоћном особљу 122

II ГЛАВА

Ученици (шегрти)

ПРВИ ОДЕЉАК

Правни одношаји ученика (шегрта) 139

ДРУГИ ОДЕЉАК

Посебна наређења за ученике који раде у занатима
(помоћнички испити) 152

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Стручне продужне школе 156

III ГЛАВА

Помоћници (калфе)

ПРВИ ОДЕЉАК

Пословне књижице 160

ДРУГИ ОДЕЉАК

Посебна наређења за помоћнике који раде у занатима
(мајсторски испит) 163

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Посебни испити 167

IV ГЛАВА

Трговачко и остало више помоћно особље 168

	Страна
V ГЛАВА	
Посебна наређења за индустријска (фабричка) предузећа	176
VI ГЛАВА	
Избрани одбор (суд добрих људи) за решавање спорова из службених односа ималаца радња и помоћног особља	178
ДЕО ТРЕЋИ	
Стручне организације	
I ГЛАВА	
Принудна удружења трговаца и занатлија	
ПРВИ ОДЕЉАК	
Општа наређења	183
ДРУГИ ОДЕЉАК	
Оснивање удружења	189
ТРЕЋИ ОДЕЉАК	
Устројство удружења	191
ЧЕТВРТИ ОДЕЉАК	
Имовина удружења	199
ПЕТИ ОДЕЉАК	
Осигурање чланова	199
ШЕСТИ ОДЕЉАК	
Избрани одбори (судови добрих људи) за решавање спорова и службених односа	201
СЕДМИ ОДЕЉАК	
Одбори помоћника	201
ОСМИ ОДЕЉАК	
Надзор над удружењима	202

	Страна
ДЕВЕТИ ОДЕЉАК	
Престанак удружења	203
II ГЛАВА	
Удружења индустријалаца	204
III ГЛАВА	
Окружни одбори занатских удружења	205
IV ГЛАВА	
Коморе	204
ДЕО ЧЕТВРТИ	
Иступи, казне, поступак и инстанције	
I ГЛАВА	
Иступи и казне	210
II ГЛАВА	
Поступак	
ПРВИ ОДЕЉАК	
Управни поступак	217
III ГЛАВА	
Инстанције и надзор	220
ДЕО ПЕТИ	
Прелазна и завршна наређења	
I ГЛАВА	
Прелазна наређења	221
II ГЛАВА	
Завршна наређења	248

Inv. br.
34814